

Małgorzata Grzanka

XX lat działalności

TOWARZYSTWO SAMORZĄDOWE

Małgorzata Grzanka

Towarzystwo Samorządowe

XX lat działalności

Konin 2014

20 lat temu powstało Towarzystwo Samorządowe. Jego początków należy szukać jednak wcześniej, w Komitetach Obywatelskich „S”, których kilkadziesiąt działało w naszym regionie. Miałem zaszczyt być przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „S”, który je zrzeszał. To komitety jako emanacja Wielkiej Solidarności wygrały wybory 4 czerwca 1989 r. i wybory samorządowe 27 maja 1990 r.

Drugim impulsem były doświadczenia setek osób wybranych z Komitetów Obywatelskich „Solidarność” na radnych, wójtów i burmistrzów w województwie konińskim.

TS założyli ludzie KO „S”, ludzie samorządu I kadencji – w dużym stopniu uczestnicy Ruchu Solidarności. Mieliśmy zatem swój udział w latach przełomu i mamy dorobek dwudziestoletniej pracy. Wzięliśmy udział w tworzeniu wielkiej historii. Mamy za sobą doświadczenie dwudziestu pięciu lat Wolności.

Dorobek Towarzystwa Samorządowego stanowi działanie całej organizacji: udział w dyskusji szczególnie nad reformami samorządowymi, o stanie kondycji polskiej prowincji, naszego regionu, wysuwanie własnych propozycji, realizacja różnych programów jak Fundusz Stypendialny, konkursy, działania charytatywne, o których Państwo przeczytają w książce. Dorobek stanowią też działania poszczególnych kół Towarzystwa i osób, które w zdecentralizowanej organizacji trudno zebrać i opisać. Na dorobek składa się także realnie sprawowana władza w gminach i powiatach przez dziesiątki starostów, burmistrzów, wójtów Towarzystwa Samorządowego czy też wspiera-

Tytuł:	Towarzystwo Samorządowe XX lat działalności
Autor:	Małgorzata Grzanka
Redakcja i korekta:	Małgorzata Grzanka
Projekt okładki, skład, łamanie:	Agnieszka Jankowska, Trans-Druk
Druk, oprawa:	Trans-Druk Szeplińscy i Rosińscy Spółka Jawna, Kraśnica 84, 62-590 Golina tel./fax 63 245 83 31, www.transdruk.pl
ISBN:	978-83-929187-8-3
©Copyring by:	Towarzystwo Samorządowe
Wydawca:	Towarzystwo Samorządowe ul. Zofii Urbanowskiej 8, 62-500 Konin tel./fax 63 243 75 80, www.ts.konin.pl

W publikacji wykorzystano zdjęcia oraz materiały z archiwów i zasobów własnych Towarzystwa Samorządowego i jego członków.

nych przez TS, praca setek radnych naszej organizacji, a także dobro wynikłe ze współpracy z innymi organizacjami, i tymi, którymi kieruję, jak Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów, Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów, Bank Żywności w Koninie, Klub Biegacza „Aktywni Konin”, i tymi, które prowadzą nasi członkowie, jak np. „Z Edukacją w Przyszłość”, Stowarzyszenie „Radość”, czy też organizacjami zewnętrznymi, których są dziesiątki zarówno krajowych, jak i regionalnych.

Dziękuję wszystkim członkom TS-u i osobom współpracującym, utożsamiającym się z naszymi przedsięwzięciami. Dziękuję za współpracę i za działania prowadzone dla dobra wspólnego. Nasza praca jest częścią doświadczenia samorządu. Przyniosły wiele dobrych owoców i są nadal potrzebne. Historia samorządu, lokalnych wspólnot nigdy się nie kończy, więc jest potrzeba działań takich organizacji jak nasza.

Dziękuję autorce Pani Małgorzacie Grzance za benedyktyńską pracę i zebranie informacji o nas i naszej dwudziestoletniej historii.

Życzę powodzenia w dalszej działalności Towarzystwu Samorządowemu, życzę rozwoju samorządu, rozwoju naszych wsi i miast. Udane 20 lat działalności zobowiązuje nas do efektywnej pracy i służby na rzecz naszych „małych ojczyzn”.

Ireneusz Niewiarowski
Prezes Towarzystwa Samorządowego

W stronę społeczeństwa obywatelskiego

Odrodzenie samorządu terytorialnego w Polsce

Prace nad reformą administracyjną w odrodzonej Polsce toczyły się od 1989 r. Przebudowa administracji, która w PRL-u działała na zupełnie innych zasadach i realizowała całkiem odmienne cele, była niezbędna, aby mogło funkcjonować demokratyczne i obywatelskie państwo. Lata 1989–1993 charakteryzowały się bardzo intensywnym dążeniem do przebudowy państwa. Jak oceniał Michał Kulesza, potrzebne było wówczas wprowadzenie dwóch równoległych reform: organizacji terytorialnej kraju i reformy decentralizacyjnej.

W 1975 r. zlikwidowano powiaty i duże województwa, pogłębiając w ten sposób realizację schematu państwa sterowanego centralnie. Po 1989 r. konieczne stało się więc odwrócenie tych zmian. Same przemiany polityczne nie były wystarczające, aby można było rozpocząć budowę społeczeństwa obywatelskiego¹. 29 grudnia 1989 r. przyjęto Ustawę o zmianie konstytucji PRL, która formułowała zasadę demokratycznego

¹ M. Kulesza, *Transformacja ustroju administracyjnego Polski (1990–2000)*, „Studia Iuridica” XXXVIII/2000, s. 81–83.

państwa prawa. Zgodnie z nią polska administracja publiczna miała funkcjonować w zupełnie odmiennych warunkach². Od 27 maja 1990 r., zgodnie z Konstytucją RP, obowiązywał dualistyczny model administracji lokalnej. Artykuł 5 Konstytucji gwarantował „udział samorządu terytorialnego w sprawowaniu władzy”, co miało wówczas podstawowe znaczenie. 8 marca 1990 r. została w Polsce przyjęta Ustawa o samorządzie gminnym. W artykule 1 czytamy: „mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową”. Dokonano w ten sposób upodmiotowienia społeczności lokalnych, które od tej pory zorganizowane w jednostki samorządu, jakimi są gminy, miały decydować o sprawach swoich „małych ojczyzn”. Przyznanie gminom osobowości prawnej i gwarancja ochrony samodzielności decydowały o ich upodmiotowieniu³. W ten sposób zostały w Polsce rozpoczęte reformy zmierzające do przebudowy systemu administracji terenowej i decentralizacji państwa. W kraju przez kilka lat trwała dyskusja, w której ścierały się argumenty zarówno zwolenników, jak i przeciwników proponowanych dalszych zmian. Odradzający się w Polsce samorząd terytorialny nawiązywał zarówno do przedwojennych tradycji II RP, jak i do współczesnych wzorców europejskich. Zgodnie z nimi miał być on formą decentralizacji struktur państwowych, która prowadzi do upodmiotowienia lokalnych społeczności i uczynienia

2 M. Stefaniuk, J. Szreniawski, *Główne reformy administracyjne w Polsce w latach 1989–2009*, [w:] *Między tradycją a przeszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, s. 674.

3 B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Kraków 2003, s. 56, 67.

z gmin samodzielnych jednostek dbających o lokalne interesy. Dokumentami, które definiują samorząd i precyzują jego rolę są Światowa Deklaracja Samorządu Lokalnego z 1985 r. oraz Europejska Karta Samorządu Terytorialnego z 15 października 1985 r.⁴ Ustawa z 8 marca wprowadziła w Polsce samorząd jednostopniowy, funkcjonujący tylko na poziomie gminy. Było to konsekwencją szybkich zmian zachodzących w kraju w latach 1989–1990. Sprawa budowy kolejnych stopni administracji terenowej pozostawała otwarta, rodząc dalsze dyskusje. Standardem europejskim wówczas był samorząd funkcjonujący na dwóch poziomach (gmina-powiat). Ten jednostopniowy system był oceniany jako niepozostający w sprzeczności z wymogami europejskimi. Za sprzeczny uznawano natomiast „wewnętrzny podział terytorialny gminy”. Chodziło o sołectwa i dzielnice, których słabość i iluzoryczność samorządności wynikała z braku posiadania przezeń osobowości prawnej oraz z tego, że były one jedynie jednostkami pomocniczymi gminy⁵. Tutaj jednak należałoby wskazać na historyczne uwarunkowania samorządności zarówno w krajach europejskich, jak i w Polsce⁶.

Pierwsze tezy reformy samorządowej pojawiły się w maju 1981 r. w ramach konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość” z udziałem m.in. profesora Jerzego Regulskiego. Do 1989 r.

4 Z. Witkowski, *Samorząd terytorialny w Małej Konstytucji*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium 29–30 września 1992 r.*, Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Publicznej, s. 23.

5 Szerzej na temat sołectw w: P. Goldyn, *Rzeczpospolita Sołecka*, Konin 2011.

6 Z. Niewiadomski, *Polski samorząd terytorialny w świetle standardów europejskich*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium*, s. 25–26.

trwały prace studialne w PAN, na Uniwersytecie Łódzkim i na Uniwersytecie Warszawskim. Były to inicjatywy własne pracowników. Kiedy w 1988 r. powstał Komitet Obywatelski przy Lechu Wałęsie, w jego ramach powołano Komisję Samorządu Terytorialnego. Zespół do Spraw Samorządu Terytorialnego działał także przy Okrągłym Stole. Nie było wówczas jeszcze zgody co do wizji samorządu. Strona rządowa, bojąc się utraty władzy, szczególnie niechętnie patrzyła na zapowiadające się zmiany w funkcjonowaniu administracji terenowej. Zresztą po stronie opozycji solidarnościowej także pojawiały się głosy, że proces decentralizacji zagrazi państwu, że grozi anarchia, upadek państwa, że będzie bezpieczniej, jeśli władza pozostanie scentralizowana. Stan finansów państwa był wówczas w fatalnym stanie. Nie było pieniędzy w kasie ani żadnych rezerw, zaczynała się reforma Balcerowicza, budżet był co kilka miesięcy nowelizowany, zakupu potrzebnych lekarstw dokonano dzięki pożyczce Banku Światowego. Mimo wszystko zapadła decyzja o przeprowadzeniu reform. Podjął ją rząd Mazowieckiego. Wielką rolę odegrali wówczas Andrzej Stelmachowski i Senat oraz Tadeusz Mazowiecki i Jerzy Regulski wraz z grupą reformatorów. Powstał wówczas dylemat: czy przeprowadzić wybory do Rad Narodowych i opóźnić wprowadzanie reform samorządowych, czy szybciej wprowadzić reformę i opóźnić wybory. Zapadła decyzja, że realizujemy jedno i drugie. Było bardzo mało czasu, różne środowiska wywierały presję, musiano zawrzeć jakiś kompromis. 26 września 1989 r. premier Mazowiecki powołał Pełnomocnika Rządu do Spraw Reformy Samorządu Terytorialnego. Został nim Jerzy Regulski. Przewodniczącym odpowiedniej komisji w senacie zaś Jerzy Stępień. Jednym z ekspertów

był Michał Kulesza. Komisją w sejmie kierował Walerian Pańko. W latach 1993–1997 przyszedł regres i opóźnienia w dalszej decentralizacji państwa. Kolejne reformy zaczął wprowadzać rząd Jerzego Buzka – wspomina Ireneusz Niewiarowski⁷.

Reforma samorządowa w Polsce zapoczątkowana ustawą z dnia 8 marca jest oceniana jako jedna z najważniejszych reform ustrojowych III RP⁸. Proces decentralizacji państwa, który został wówczas zapoczątkowany, przebiegał jednak w niełatwej rzeczywistości kraju, który na nowo musiał niejako odbudować swoją tożsamość. Budowę samorządu lokalnego w Polsce rozpoczęto w sytuacji niedokończonego procesu legislacyjnego oraz niepełnej znajomości lokalnych potrzeb. Społeczne, gospodarcze i polityczne skutki transformacji ustrojowej nie były przecież wtedy jeszcze znane. Z tego względu przed wyborami samorządowymi w 1990 r. nie powstały lokalne programy

7 Ireneusz Niewiarowski – działacz opozycji niepodległościowej w latach 80. Delegat województwa konińskiego do Solidarności Wiejskiej i Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Współorganizator Duszpasterstwa Rolników oraz Tymczasowej Krajowej Rady Rolników „S”. Członek Prezydium OKZ NSZZ RI w 1981 r. W wyborach 4 czerwca 1989 r. wybrany do senatu RP. Przewodniczący Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Województwa Konińskiego. Uczestniczył w pracach nad ustawami wprowadzającymi samorząd w Polsce. Był członkiem KO przy Lechu Wałęsie. W 1991 r. kandydował z powodzeniem do sejmu. Jako poseł uczestniczył w pracach parlamentu także w III i IV kadencji. Ponownie wybrany senatorem w 2007 i 2011 r. W roku 1991 założył Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów, a w 1994 Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów. Jest twórcą Banku Żywności w Koninie. W 2006 r. otrzymał z rąk Jerzego Buzka Nagrodę Pro Publico Bono dla Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów, które także w 2010 r. otrzymało Laur Gospodarności. Członek Rady Programowej EFRWT, Kapituły Nagrody Obywatelskiej Prezydenta RP, Rady Programowej „Archiwa Przelomu”.

8 P. Buczkowski, *Społeczna recepcja reformy samorządowej*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium*, s. 5.

rozwoju strategicznego⁹. Przejmowanie przez gminy majątku, który był niezbędny, aby móc wywiązywać się z nakładanych zadań było możliwe zgodnie z ustawą z dnia 10 maja 1990 r.¹⁰ Wprowadzano ją w życie mimo trudnej sytuacji gospodarczej i przy nieokreślonych do końca budżetach gmin. Pomimo tego ustawę uznano za sukces. Gminy znały lokalne potrzeby i lepiej gospodarowały publicznymi pieniędzmi¹¹. Wielokrotnie podkreślano racjonalność odradzających się samorządów w tym względzie. Wysokie oceny pojawiały się przy całej skromności lokalnych budżetów. Pierwsza kadencja rad gmin była szczególnie. W 2002 r. Marek Naglewski¹² tak oceniał tamten okres: „Wprowadzałem reformę – było wiele problemów, ale gdyby tego nie zrobiono, dziś byłoby dopiero źle. Gminy w 1990 r. były oczkiem w głowie demokracji zarówno naszej, jak i krajów Europy Zachodniej. Szkolenia, oferty pomocy, środki pomocowe, ba całe nowopowstałe fundacje na rzecz budowania i umacniania samorządów gmin w Polsce. Otwarta była pula skarbu państwa dla gmin. To dało dobrą atmosferę, w której

9 J. Osiecka, *Kobiety w wyborach do samorządu terytorialnego*, Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 1994, s. 2–4.

10 M. Stefaniuk, J. Szreniawski, *Główne reformy administracyjne w Polsce w latach 1989–2009*, s. 675.

11 *Wywiad Ryszarda Jałoszyńskiego z posłem Ireneuszem Niewiarowskim*, „Goniec Samorządowy” 1998, nr 2/41.

12 Marek Naglewski – doc. dr inż. geodeta, wiceprzewodniczący Rady Miejskiej Turku I kadencji (1990–1994) oraz kierownik Urzędu Rejonowego w Turku od 1990 roku. W latach 1990–1997 wojewoda koniński, podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji od 2001 r. W latach 2002–2005 radny i starosta powiatu tureckiego. W lutym 2005 r. powołany na urząd Głównego Inspektora nadzoru Budowlanego (do 2007 r.). Profesor PWSZ w Koninie. Związany pracą naukową i dydaktyczną z wieloma wyższymi uczelniami.

gminy mogły się rozwijać”¹³. *Ludzie dostali władzę, ale nie wiedzieli co z nią zrobić. Wprowadzano nowe przepisy, ale nadal obowiązywały jeszcze te stare. Trzeba było uregulować prawo. Jednym z głównych problemów była wówczas komunalizacja mienia. Furtkę do jej przeprowadzenia otworzyła ustawa przyjęta przez Sejm 10 maja 1990 r.*¹⁴ *W wielu przypadkach brakowało ksiąg wieczystych. Problemem były też drogi i wodociągi. W gminie Tuliszków udało się przeprowadzić zwodociągowanie już w pierwszej kadencji. Jako pierwsi zabezpieczyliśmy mienie komunalne. Barięą była także świadomość ludzka ukształtowana przez PRL. Na pewno samorządowcom nie brakowało zapału i prawdziwej pasji. Myśmy poświęcali życie prywatne i rodzinne. Nie zależało nam na laurach i pieniądzach. Radni pierwszej kadencji w Turku zrezygnowali z diet. Wytworzył się sprzyjający klimat społeczny. Społeczeństwo miało wobec nowych rad bardzo duże oczekiwania. Trzeba było ludzi przekonywać i edukować. Człowiekiem, który umiał właśnie rozmawiać z ludźmi był Marian Gryt¹⁵, ówczesny burmistrz Tuliszkowa – wspomina Marian Selewski¹⁶, w pierwszej kadencji*

13 Protokół z dnia 12 czerwca 2002 r. ze spotkania mieszkańców Turku – sympatyków Towarzystwa Samorządowego.

14 Ustawa z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. 1990 nr 32 poz. 191).

15 Marian Gryt (1931–2008). Absolwent Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, burmistrz Tuliszkowa w latach 1990–1994, radny Rady Miejskiej II kadencji, w 1995 r. wybrany wójtem gminy Władysławów, w latach 1999–2002 pełnił urząd wicestarosty tureckiego. W 2003 r. odznaczony odznaką honorową „Za zasługi dla Powiatu Tureckiego”.

16 Marian Selewski – w I kadencji delegat do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego. Radny Rady Miejskiej w Tuliszkowie w latach 1990–1998. Nauczyciel, od 1990 r. wychowawca w Domu Dziecka w Nowym Świecie, pomysłodawca wielkopolskich spotkań artystycznych wychowanków domów dziecka. Brał udział w zjeździe założycielskim TS-u, jeden z założycieli Towarzystwa Samorządowego w rejonie tureckim. Prezes koła gminnego w Tuliszkowie.

wiceburmistrz Tuliszkowa. Pierwsza kadencja miała wyjątkowo trudne zadanie. Otrzymaliśmy w spadku zdewastowane gminy, bez wodociągów, telefonów, infrastruktury. Poruszaliśmy się przy pomocy eksperymentalnych ustaw. Budżety gmin w pierwszym roku dysponowały pięcioma bilionami złotych nadwyżki, podczas gdy deficyt państwowy wynosił trzydzieści bilionów. Gospodarowano co najmniej o dwadzieścia procent oszczędniej od rządu. Inwestycje w infrastrukturę w pierwszym dziesięcioleciu przegoniły wcześniejsze czterdzieści pięć lat PRL-u – ocenia Ireneusz Niewiarowski. Gminy miały wtedy duże problemy finansowe. Powstało zamieszanie co do własności. Jako jedni z pierwszych, w Kłodawie, przejęliśmy szkoły. Wybory samorządowe w 1990 r. były spełnieniem wizji, wiązano z nimi ogromne nadzieje – dodaje Wacław Kurpik¹⁷, przewodniczący Rady Miejskiej w Kłodawie w kadencji 1990–1994. W pierwszym samorządzie zasiedli ludzie szalenie ideowi, którzy po wydarzeniach 1989 r. nadal chcieli brać udział w czymś ważnym. Lata 1990–1998 pokazały olbrzymi potencjał społeczny. W gminach pojawili się całkiem nowi radni, nowi wójtowie i burmistrzowie. W Radzie Miejskiej w Słupcy na dwudziestu dwóch radnych osiemnastu pochodziło z komitetów obywatelskich. Mimo braku doświadczenia w administracji ludzie ci poradzili sobie. Wreszcie we władzach miejskich zasiedli ci, którzy znali miasto i jego potrzeby. Mieszkańcy to doceniali. Nie było jeszcze przepisów

wie, inicjator akcji „Pogotowie św. Mikołaja” w gminie Tuliszków. Organizator warsztatów dla młodzieży „W zdrowym ciele zdrowy duch”. Dyrektor Stowarzyszenia Dom Rodzinny „Przystań”, które prowadzi rodzinny dom dziecka, od 2011 r. dyrektor Domu Rodzinnego „Ostoja” w Ogorzelczynie.

17 Wacław Kurpik – nauczyciel, inicjator wielu działań społecznych w gminie Kłodawa, pomysłodawca akcji „Chleb”, odznaczony medalem „Zasłużony dla Gminy” w 2010 r.

ograniczających samorząd, zawężających jego działanie. W Słupcy mieliśmy bardzo niskie diety, jedne z najniższych w województwie konińskim. To była mozolna, mrówcza praca, której celem było nadrobienie zaległości z poprzedniego systemu. Mimo trudności gospodarczych budowaliśmy wodociągi, drogi, postępowała komunalizacja mienia – wspomina Tomasz Garsztka¹⁸. Ludzie wierzyli w zmiany – podsumowuje Czesław Krawczyk, radny gminy Grabów. W gminie Kłodawa tylko w dwóch wioskach był wodociąg. Pozostałe dwadzieścia osiem nie były zwodociągowane. Nie było telefonów. W ciągu dwóch lat udało się przeprowadzić telefonizację całej gminy. Było to ponad sześćset numerów. Powstał nawet Społeczny Komitet Telefonizacji. Poza osiedlem górniczym w mieście nie było kanalizacji. Trwały prace nad gazyfikacją – wspomina Józef Chudy¹⁹, burmistrz Kłodawy w pierwszej kadencji.

W 2002 r. pierwszy burmistrz Turku po 1990 r. Roman Rybacki²⁰ tak oceniał pierwszą kadencję samorządu: „Samorządowcy z tego okresu potrafili wziąć na siebie ciężar ogromnej odpowiedzialności w absolutnie nowych realiach ustrojowych i ekonomicznych. Efektem tego były znaczące inwestycje infra-

18 Tomasz Garsztka – historyk, nauczyciel. Działalność polityczną rozpoczął w 1989 r., wstępując do Komitetu Obywatelskiego w Słupcy. Mąż zaufania w wyborach z 4 czerwca 1989 r. Radny I i II kadencji Rady Miejskiej w Słupcy, w IV kadencji przewodniczący Rady Miasta. Obecnie wiceburmistrz Słupcy.

19 Józef Chudy – także burmistrz miasta i gminy Kłodawa w V i VI (do IX 2012 r.) kadencji. Prezes zarządu gminnego Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego w Kłodawie, a także zarządu powiatowego TS od 1994 r., współorganizator Akcji Pogotowie św. Mikołaja, radny powiatu kolskiego w latach 1998–2006.

20 Roman Rybacki – działacz NSZZ „Solidarność”, członek Komitetu Obywatelskiego w Turku, delegat do Wojewódzkiego KO w Koninie. Burmistrz Turku w latach 1990–1995, radny powiatu tureckiego I, II, III, IV przewodniczący Rady Powiatu Tureckiego II i III kadencji.

strukturalne. [...] Radni pierwszej kadencji pracowali za darmo, zrezygnowali z przysługujących im diet i nie pobierali ich aż do końca kadencji. Warto też podkreślić, że wszystkich pracujących dla Turku w jego samorządzie cechowało ogromne oddanie sprawie pomyślnego rozwoju miasta i optymizm. [...] Zarząd i Urząd Miasta w ciągu kadencji przeszedł szereg kontroli, a decyzje i uchwały były zatwierdzane przez organy nadzoru. Rozwiązane zostały liczne problemy i uciążliwości życia mieszkańców, np. problem zaopatrzenia ludzi w wodę [...]”²¹.

Oceniano także, że wprowadzenie reformy spowodowało rozbitcie politycznego monopolu ZSL (Zjednoczone Stronnictwo Ludowe) i PZPR (wybory samorządowe, poza wyborami do Senatu, były pierwszymi wolnymi w Polsce), a tym samym monopolu scentralizowanej władzy państwowej. Poprzez przyznanie gminom osobowości prawnej i przejęcie przez nie publicznego majątku zniesiono monopol własności publicznej, a poprzez stworzenie kadry pracowników samorządowych zlikwidowano monopol administracji rządowej. W 1990 r. zastanawiano się także nad powołaniem powiatów, które miałyby być kolejnym szczeblem administracji samorządowej. Przeważały jednak argumenty przemawiające za sprawdzeniem w pierwszej kolejności funkcjonowania młodych gmin. Najtrudniejsza pozostała sprawa finansowania samorządu gminnego, które przy dużej liczbie nakładanych zadań, okazało się niewystarczające²². W 1992 r. Zyta Gilowska, pisząc o finansowym kontekście lokalnych strategii rozwoju, zwró-

21 Protokół z dnia 12 czerwca 2002 r. ze spotkania mieszkańców Turku – sympatyków Towarzystwa Samorządowego, s. 9.

22 Ibidem.

ciła uwagę na najczęstsze określenia systemu finansowania używane wówczas przez samych samorządowców. Były to: prowizoryczność, niejasność, niesprawiedliwość, niespójność i niestabilność. Tak oceniane finanse samorządu nie mogły mu zagwarantować pełnej autonomii, a co za tym idzie, uniemożliwiały wypełnienie przezeń zobowiązań wobec lokalnej wspólnoty i zaspokojenia potrzeb mieszkańców. To z kolei decydowało o słabości młodego samorządu²³. Oceniano jednak, że inaczej nie mogło być. Spotykamy bardzo wiele wypowiedzi zwracających uwagę na pilną potrzebę uporządkowania systemu finansowania samorządu lokalnego. Piotr Buczkowski pisał wówczas: „Zasady finansowania działalności władz lokalnych muszą być stabilne i pozwalające na prowadzenie długookresowej polityki lokalnej. [...] Jest obecnie twierdzeniem bezspornym w świetle ponad dwuletnich doświadczeń samorządu, że środki finansowe potrzebne na realizację tych samych zadań przez administrację samorządową i rządową są nieporównywalne. Samorządy wydają mniej, dbając o jak najefektywniejszą realizację powierzonych im zadań. Jest to wyraźna wskazówka, w jakim kierunku powinna iść dalsza reforma ustrojowa. Twierdzą, że winno się rozważyć jak najszersze przekazanie kompetencji razem ze środkami finansowymi na niższe szczeble administracji samorządowej. Współdziałanie zaś obu typów administracji publicznej służyć może odbudowywaniu społecznego zaufania do władzy w ogóle. Zaufania, które tak potrzebne jest dla demokratyzacji systemu”²⁴.

23 Z. Gilowska, *Lokalne strategie rozwoju – kontekst finansowy*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium ...*, s. 9.

24 P. Buczakowski, op. cit., s. 8.

W budowę samorządu w wolnej Polsce aktywnie włączyły się komitety obywatelskie. Odradzający się lokalizm nie mógł pozostać tylko w sferze idei. Należało zaangażować ludzi, którzy rozumieli potrzebę tworzenia nowoczesnych lokalnych wspólnot. Taką szansę stworzyły wolne wybory. Po obradach Okrągłego Stołu i podjęciu decyzji o wyborach do Sejmu i Senatu Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie już jako Komitet Wyborczy, miał być odpowiedzialny za kampanię wyborczą. W kwietniu 1989 r. we wszystkich województwach powstały Wojewódzkie Komitety Wyborcze. Lokalne komitety powstawały także w miastach, gminach, a nawet na osiedlach. Zwycięstwo odniesione przez komitety obywatelskie w wyborach czerwcowych 1989 r. spowodowało, że przystąpiono do przygotowania kampanii do pierwszych wolnych wyborów samorządowych, które odbyły się 27 maja 1990 r. W ich wyniku zarówno w parlamencie, jak i w radach gminnych i miejskich pojawili się ludzie niezwiązani z poprzednim systemem²⁵. Kadencja gminnych rad narodowych została wówczas skrócona aż o dwa lata. Frekwencja wyniosła 42,27%. Była więc stosunkowo niska. „O frekwencji zdaniem niektórych zadecydowało narastające rozczarowanie rządami „Solidarności”, zbyt twarda dla przeciętnego obywatela polityka ekonomiczna, niejasna i mało spektakularna kampania wyborcza, niezrozumienie roli samorządu, niewielka liczba kandydatów w okręgach jednomandatowych oraz wyraźnie mniejsza liczba kandydatów partii politycznych w porównaniu z kandydatami niezrzeszonymi

25 P. Goldyn, *Samorządna Rzeczpospolita. Zarys dziejów i działalności Komitetów Obywatelskich „Solidarność” w regionie konińskim (1989–1991)*, Konin 2011, s. 7–13.

mi. Obok niskiej frekwencji negatywnym symptomem tamtych wyborów był dość duży odsetek głosów nieważnych – aż 3%, oraz 5% kart niewypełnionych²⁶. *Przed wyborami przeprowadziliśmy szkolenia. Dla przyszłych samorządowców przyjęliśmy w Słupcy trzy kryteria: wykształcenie, kompetencje i dobra opinia. Jeździliśmy na szkolenia do Warszawy. Pracowałem wtedy w biurze poselsko-senatorskim Kazimierza Brzezińskiego, Ireneusza Niewiarowskiego i Andrzeja Arendarskiego, działającym przy parafii pw. św. Maksymiliana Kolbe w Koninie. Miałem więc dostęp do informacji – wspomina Mieczysław Górny²⁷.*

Ciekawym zagadnieniem jest ocena reformy przez społeczeństwo ówczesnej Polski. Pozostałością pięćdziesięciu lat systemu komunistycznego było powszechne przekonanie o rozbieżności interesów władzy i obywateli. Nowe władze lokalne pragnęły zaangażować siły drzemące w społeczeństwie i wyzwolić społeczną aktywność właśnie w tych obszarach, które do tej pory były zarezerwowane dla administracji centralnej. Czynnikiem ograniczającym gminy był nieuporządkowany system finansowania. Brak regulacji prawnych w tym względzie sprzyjał utrzymywaniu się społecznej świadomości o istnieniu konfliktu między interesami państwa i samorządu. Po pierwszych w pełni demokratycznych wyborach poziom społecznego zaufania do władzy był stosunkowo wysoki. Zdecydowane zwycięstwo środowisk solidarnościowych budziło

26 M. Kaczorowska, B. Biskup, *Decyzje społeczeństwa polskiego w latach 1990–2002*, „Społeczeństwo i polityka. Pismo edukacyjne” 2006, nr 1(6), s. 55–56.

27 Mieczysław Górny – działacz „Solidarności”, założyciel i przewodniczący Komitetu Obywatelskiego w Słupcy, w I i II kadencji sekretarz w Urzędzie Miasta w Słupcy. Wieloletni juror i organizator konkursów TS-u. Jeden z inicjatorów struktur organizacji w rejonie słupckim.

nadzieję na szybkie zmiany w kraju, zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. Stopniowo jednak ta społeczna wiara w możliwość przeprowadzenia szybkich zmian zaczęła słabnąć. Konflikty wewnątrz partii politycznych, niepowodzenia w ukonstytuowaniu się silnego rządu i koszty gospodarcze transformacji stały się przyczyną społecznych frustracji i spadku zainteresowania sprawami reform ustrojowych²⁸. Badania przeprowadzone w 1990 r. wykazały małe zainteresowanie reformą samorządową. Polacy nie dostrzegali wówczas nowych możliwości, które wynikały z odradzającego się lokalizmu i postępującej decentralizacji państwa. Ponad połowa z nich przyznała się do tego, że reforma ich nie interesuje. Nie rozumiano wówczas też, że lokalne problemy mogą być rozwiązane nie przez państwo, ale właśnie przez miejscową społeczność. W tym czasie, w powszechnej świadomości, samorzady terytorialne nie były postrzegane jak fora działające na rzecz lokalnych wspólnot. W niewielkim stopniu interesowano się także pracą radnych. Odzwierciedleniem małego zainteresowania rozwijającym się samorządem była niska frekwencja wyborcza w kolejnych wyborach samorządowych: o ile w 1990 r. wynosiła 42,3%, to w roku 1994 zaledwie 33,8%²⁹. To małe zainteresowanie społeczne nie odzwierciedlała nastrojów panujących w radach gmin. Wszyscy moi rozmówcy podkreślali wielki entuzjazm samorządowców pierwszej i drugiej kadencji.

Reforma z 1990 r. zapoczątkowała zmiany w polskiej administracji terenowej, wyzwalając proces decentralizacji struktur

28 P. Buczkowski, op. cit., s. 6.

29 J. Osiecka, *Kobiety w wyborach do samorządu terytorialnego*, Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 1994, s. 2–4.

państwowych. W kraju cały czas toczyła się dyskusja na temat konieczności jej pogłębienia. Zwieńczeniem tych starań było ustawa z 5 czerwca 1998 r., zgodnie z którą został wprowadzony podział zadań publicznych między trzy główne segmenty ustroju administracyjnego państwa: samorząd lokalny (gminy i powiaty), samorząd regionalny (województwa), rząd i administrację rządową³⁰. *Dzisiaj do wielu spraw, które umocniłyby samorząd należy zaliczyć lepsze zasilanie finansowe samorządu, tym samym wzmocnienia jego podstaw majątkowych, wyraźne rozdzielanie obszarów odpowiedzialności administracji rządowej i samorządowej. Najbardziej potrzeba nam zbudowania mechanizmów pobudzających aktywność obywateli. Nie będzie dobrego samorządu, jeśli nie będzie dziesiątków tysięcy aktywnych organizacji, jeśli nie dostrzeże się bogactwa, które niesie ze sobą polska wieś, np. instytucji zebrania wiejskiego czy sołtysa. Takiego bogactwa nie ma nigdzie indziej w Europie. Udana reforma samorządowa jest jednym z wielkich sukcesów obozu „Solidarności”. Sukces został osiągnięty wbrew linii programowej Związku „S”, który nie dostrzegł w pełni potrzeby likwidacji centralizacji, a program „Samorządna Rzeczpospolita” z 1981 r. dotyczył głównie samorządu pracowniczego. Nie ulga wątpliwości, że środowiska naukowe skupione wokół Jerzego Regulskiego i Michała Kuleszy, opierając się na Ruchu „Solidarności”, przeprowadziły tę reformę. Ale nie zdołaliby tego zrobić, gdyby nie komitety obywatelskie – mówi Ireneusz Niewiarowski.*

30 M. Kulesza, op. cit., s. 83–86.

Powołanie Towarzystwa Samorządowego

W 1994 r. miały odbyć się kolejne wybory samorządowe. W województwie konińskim w wyborach z 27 maja 1990 r. sukces odnieśli kandydaci zgłoszeni przez komitety obywatelskie. Komitet Obywatelski „Solidarność” Regionu Konińskiego powstał na mocy uchwały podjętej 16 kwietnia 1989 r. przez Tymczasowy Zarząd Regionalny NSZZ „Solidarność” i Tymczasową Wojewódzką Radę Rolników „Solidarność”. Na czas kampanii wyborczej do parlamentu przekształcił się on w Komitet Wyborczy „Solidarność” Regionu Konińskiego z przewodniczącym Ireneuszem Niewiarowskim na czele³¹. Coś zaczęło się dziać – stwierdza Zenon Matuszewski³², przewodniczący Komitetu Obywatelskiego w Tuliszkowie. Jego członkowie bardzo często spotykali się w parafii pw. św. Maksymiliana Kolbe w Koninie. W wyborach samorządowych w roku 1990 wybrano w województwie konińskim ogółem 1015 radnych do rad gmin. Kandydaci komitetów zdobyli 493 mandaty, co stanowiło 48,57%. Wynik jest jeszcze korzystniejszy, gdy doliczy się mandaty zdobyte przez kandydatów zgłoszonych przez NSZZ „Solidarność” RI. Konsekwencją wyborów samorządowych było powołanie Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego, który tworzyli przedstawiciele gmin. Ci, którzy reprezentowali komitety obywatelskie, stanowili w nim zde-

31 M. Kulesza, op. cit., s. 19–21.

32 Zenon Matuszewski – w latach 80. działacz „Solidarności”, uczestnik spotkań w parafii pw. św. Maksymiliana Kolbe w Koninie. Przewodniczący Rady Miejskiej Tuliszkowa I kadencji, także radny III kadencji, w latach 1998–2001 burmistrz Tuliszkowa. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi za działalność samorządową.

cydowaną większość. Sukcesem był niewątpliwie fakt, że trzy najważniejsze stanowiska w Sejmiku zajęli przedstawiciele Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „S”. Przewodniczącym Sejmiku został Michał Owczarek³³, wiceprzewodniczącymi zaś Grzegorz Siwiński z Kłodawy³⁴ i Zdzisław Rybicki³⁵ z Zagórowa. Pięcioosobowe Prezydium stanowili również ludzie związani z KO³⁶. Tak wspomina ten czas Grzegorz Siwiński: *Sejmiki samorządowe miały być płaszczyzną współpracy samorządu. Zaistniał całkiem nowy klimat, czuliśmy nową jakość, która wytworzyła się po 1989 r. W Polsce powstawały zresztą w tym czasie różne fora zrzeszające tych, którzy pragnęli pracować dla odrodzonego samorządu, między innymi Związek Gmin Wiejskich RP, Związek Miast Polskich, Unia Miasteczek Polskich, Unia Wielkopolan. Pracowaliśmy często do późna, zostawaliśmy po godzinach. To była wielka pasja, wielki entuzjazm, brakowało jednak doświadczenia. Nie było jeszcze wszystkich prawnych uregulowań, nie wiedzieliśmy jak tworzyć komisje. Podpatrywaliśmy więc pracę samorządowców z Francji, Niemiec, czemu służyły wyjazdy studyjne. Wiele wskazówek udzielali nam Piotr Buczkowski*

33 Michał Owczarek – członek KO w Ostrowitem, wiceprzewodniczący Rady Gminy I kadencji, delegat Krajowego Sejmiku Samorządowego.

34 Grzegorz Siwiński – działacz opozycji lat 80., jeden z założycieli „S” RI. Współtwórca Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w woj. konińskim, członek Prezydium WKO w 1990 r., w I i II kadencji radny Rady Miejskiej w Kłodawie, po wyborach samorządowych 1990 r. wybrany delegatem do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego. W latach 1999–2001 współorganizował ogólnopolski cykl konferencji dla środowisk wiejskich „Polska wieś – europejskie wyzwania”. Od 1994 r. dyrektor biura Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów, organizuje pielgrzymki mieszkańców wsi do Sanktuarium Maryjnego w Licheniu. Jest radnym Rady Miejskiej Kłodawy VI kadencji.

35 Zdzisław Rybicki – burmistrz Zagórowa (powiat słupecki) w latach 1990–1994, później radny gminny i powiatowy.

36 P. Gołdyn, op. cit., s. 161–164.

z Poznania, Grzegorz Grzelak z Gdańska, Piotr Fogler z Warszawy. Nikt nie pytał o dietę. Odradzająca się samorządność umożliwiła ludziom wyznającym etos „Solidarności” dalszą działalność. Szybko do nowej sytuacji przystosowali się także ludzie z dawnych rad narodowych. Działacze komitetów w większości zaangażowali się jeszcze w kampanię prezydencką Lecha Wałęsy podczas listopadowych wyborów w 1990 r. Część z nich poparła Tadeusza Mazowieckiego. Po wyborach jednak działalność KO stopniowo wygasła. W rejonie konińskim pozostały one skupione w strukturze Wojewódzkiego KO³⁷. Z czasem jednak formuła komitetów obywatelskich uległa wyczerpaniu. Przed kolejnymi wyborami do rad gminnych i miejskich pojawiła się zatem potrzeba stworzenia formalnych struktur, które byłyby zdolne zorganizować do udziału w nich szerokie środowisko. W wielu radach miejskich i gminnych oraz w strukturach wojewódzkich zasiadali przecież ludzie wybrani właśnie z list komitetów. Komitety obywatelskie zakończyły swoje zadanie, ale zostali ludzie. Rozumiano potrzebę kontynuowania rozpoczętych przemian. Zapis o „przygotowaniu i udziale w wyborach do organów przedstawicielskich” znalazł się w punkcie ósmym Statutu Towarzystwa Samorządowego. Zasadnicza przyczyna powołania organizacji została jednak sformułowana w punkcie pierwszym Statutu: „działanie na rzecz rozwoju samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz decentralizacji państwa”.

Grupa założycielska konińskiego Towarzystwa Samorządowego zawiązała się z inicjatywy Ireneusza Niewiarowskiego.

³⁷ Ibidem, s. 165–171.

W momencie prac nad ustawą i wprowadzania jej w życie Ireneusz Niewiarowski, jako ówczesny senator, brał czynny udział w pracach komisji samorządowej. Inicjatorem ustawy z 1990 r. był właśnie Senat RP. Oceniał później, że to doświadczenie spowodowało trwałe zainteresowanie sprawami samorządu. Powołanie TS-u miało być kontynuacją tamtej pracy. Widziano wówczas w odradzającym się lokalizmie jedną z dróg prowadzących do demokratyzacji kraju i czynnik, który odblokuje inicjatywy społeczne tłumione przez ostatnie pięćdziesiąt lat. *Pierwsza propozycja powołania stowarzyszenia, które zastąpiłoby komitety obywatelskie pojawiła się w pierwszej kadencji. Podjęto wówczas pewne prace nad powołaniem tego typu organizacji. Opracowano pierwsze projekty statutów i pierwsze koncepcje działania. Naszym celem było zejście z demokracją „na dół”. Za cel stawialiśmy sobie integrację środowisk skupionych do niedawna w KO. Chodziło o to, aby nie zaprzepaścić ich dorobku i aby w dalszej perspektywie odbudować samorząd powiatowy. Pierwsza kadencja pod tym względem była niesatysfakcjonująca. Brakowało w administracji szczebla powiatowego – wspomina Tomasz Nuskiewicz³⁸. W 1993 r. przyjechał do nas Ireneusz Niewiarowski. Powiedział nam, że zamierza powołać organizację, która wesprze samorząd. Myśmy to dobrze rozumieli. Nie było jeszcze nazwy, ale była idea. Później w regionie ślupeckim duże zasługi*

³⁸ Tomasz Nuskiewicz – nauczyciel, działacz Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Grzegorzewie, twórca jego programu wyborczego. Czynnie brał udział w działaniach Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „S”. W kadencji 1998–2002 zastępca wójta gminy Grzegorzew, następnie w latach 2002–2006 wicestarosta kolski, radny Rady Powiatu Kolskiego od pierwszej kadencji. Sekretarz miasta Koła od 2006 r. Współorganizator pierwszego Wielkopolskiego Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym.

w tworzeniu nowej organizacji miał Andrzej Miązkiewicz³⁹ – dodaje Mieczysław Górny, wówczas sekretarz w Urzędzie Miasta w Słupcy. Oprócz Ireneusza Niewiarowskiego w skład komitetu założycielskiego Towarzystwa Samorządowego weszli również Grzegorz Siwiński, Tomasz Nuskiewicz, Piotr Krajewski, Piotr Schulz⁴⁰ i Jan Nowak⁴¹.

Zebranie założycielskie Towarzystwa Samorządowego odbyło się 12 lutego 1994 r. w sali audiowizualnej Urzędu Miejskiego w Koninie. Wzięło w nim udział około sześćdziesięciu osób. Byli to: Ireneusz Niewiarowski, Grzegorz Siwiński, An-

39 Andrzej Miązkiewicz – współorganizator struktur rolniczej „Solidarności” w regionie konińskim, w latach 1989–1992 przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego „S” RI w Koninie. Organizator rekolekcji, pielgrzymek i szkoleń dla rolników. W 1989 r. współzałożyciel Wojewódzkiego KO i inicjator wielu gminnych komitetów obywatelskich. Uczestniczył w organizowaniu wyborów samorządowych w 1990 r. Działacz SKL. Obecnie pracownik Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa.

40 Piotr Schulz (1946–2013). Zawodowo związany z rolnictwem. W latach 90. ubiegłego wieku zainteresowany ideą odradzającego się samorządu terytorialnego w Polsce. Aktywnie włączył się w budowanie demokracji lokalnej w regionie konińskim. W 1992 r. wybrany przez Radę Miasta i Gminy w Dobrej zastępcą burmistrza. Funkcję tę pełnił od 2 maja do 14 października 1992 r. W październiku tego roku został wybrany burmistrzem Miasta i Gminy Dobra. Pełnił tę funkcję w dwóch następnych kadencjach tzn. w latach 1994–1998 i 1999–2002. Jesienią 2002 r. wybrany do Zarządu Powiatu Tureckiego na stanowisko wicestarosty. 18 listopada 2005 r. wybrany starostą tureckim. Funkcję tę pełnił do 27 listopada 2006 r. Zaangażowany w wiele przedsięwzięć o charakterze społecznym i politycznym. Był między innymi aktywnym członkiem Partii Chrześcijańskich Demokratów i Akcji Wyborczej Solidarność. Działacz Unii Wielkopolan. Od momentu powstania TS-u do 2006 r. kierował powiatowymi strukturami organizacji w Turku. Był odznaczony „Za zasługi dla Powiatu Tureckiego”.

41 Jan Andrzej Nowak – działacz komitetów obywatelskich, wójt gminy Kawęczyn od 1990 roku, radny Rady Gminy Kawęczyn I i II kadencji, delegat do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w latach 1990–1998. Radny Rady Powiatu Tureckiego I kadencji, członek Zarządu i wiceprezes Zarządu Powiatowego oraz członek Zarządu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego.

drzej Kozłowski, Kazimierz Bukowiecki, Krystyna Kamrowska, Roman Wypychowski, Zbigniew Kowalewski, Wojciech Chojnowski, Leszek Czajor, Przemysław Kowalski, Edward Grudziński, Jan Szymański, Jerzy Figura, Teodor Siwek, Kazimierz Czupryn, Krzysztof Łagiewka, Bogdan Kowalski, Józef Zajac, Józef Kujawa, Zenon Balas, Józef Dzieran, Leszek Piechocki, Bolesław Przebieracz, Andrzej Janicki, Józef Woźniak, Lech Nowaczyk, Jan Andrzej Nowak, Mieczysław Górny, Henryk Kranc, Kazimiera Górka, Ryszard Kreczmer, Zenon Matuszewski, Andrzej Gwóźdź, Marian Selewski, Bogusław Ochotny, Jan Kaźmierczak, Jan Kołodziejek, Piotr Krajewski, Remigiusz Zasada, Jan Niedźwiedziński, Roman Adamczyk, Ryszard Wawrzyniak, Stanisław Frankiewicz, Dariusz Młynczak, Adam Kwapich, Andrzej Sipowicz, Karol Śmigielski, Mateusz Jamrużka, Waldemar Tubacki, Beata Różewska, Jan Trafny, Andrzej Miązkiewicz, Tomasz Nuskiewicz, Ryszard Papierkowski, Bogdan Styczyński. *Chcieliśmy kontynuować ducha „Solidarności”, wierząc, że cele nowo powstałego stowarzyszenia będą bezpośrednią kontynuacją założeń programowych obozu solidarnościowego – kontynuuje Grzegorz Siwiński. Kilka dni wcześniej, 29 stycznia 1994 r. do marszałka sejmiku wpłynął projekt Ustawy o samorządzie powiatowym. Był on przykładem postępującego procesu decentralizacji państwa i odradzającej się idei samorządności. Projekt ów zakładał powołanie samodzielnych, wykonujących na własną odpowiedzialność zadania publiczne powiatów z zachowaniem dotychczasowych kompetencji gmin⁴². *Przed reformą prowadzono konsultacje społeczne.**

42 Projekt Ustawy o samorządzie powiatowym z 29 stycznia 1994 r.

W województwach powołano specjalne zespoły, które zajmowały się m.in. kwestią finansów. Taki zespół powstał także w województwie konińskim. Ci, którzy byli przeciwni powołaniu powiatów, opowiadali się za pozostawieniem starych województw. Towarzystwo Samorządowe popierało wówczas koncepcję przewidującą powołanie dużych regionów. Przyszłym powiatom stawiano duże wymagania. W momencie wprowadzania reformy nie rozumiano idei powołania powiatów ani nowych województw. Teraz powiat zakorzenił się zarówno w mapie administracyjnej Polski, jak i świadomości Polaków – ocenia Tomasz Nuszkiewicz. Ludzie myśleli wtedy, że powiat będzie tym samym, co ten sprzed 1975 r. Pierwszą kadencje rad powiatowych oceniam bardzo wysoko, ludzie udzielali sobie wtedy dużego wsparcia – dodaje Jan Radzimski⁴³.

Do współpracy z Towarzystwem Samorządowym zaproszono wszystkich pragnących działać na rzecz lokalnych społeczności. W Stanowisku członków-założycieli TS czytamy: „Dalsza rozbudowa systemu samorządności lokalnej w Polsce wymaga daleko idącej decentralizacji zadań i kompetencji państwa na rzecz gmin i powiatów. Rozwój demokracji lokalnej, pobudzanie aktywności społecznej i współdziałanie przy tworzeniu warunków rozwoju gospodarczego regionu jest

43 Jan Radzimski – lekarz weterynarii, aktywny działacz NSZZ Solidarność, wiceprzewodniczący komisji zakładowej przy Wojewódzkim Zakładzie Weterynarii w Koninie oraz członek Zarządu Podregionu NSZZ Solidarność Ziemia Turkowska. Członek Komitetu Obywatelskiego w Turku. Radny I i II kadencji Rady Miasta Turku i członek pierwszego zarządu miasta. Przez obie kadencje delegat Rady Miasta Turku do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego, a w I kadencji członek jego prezydium. Radny I kadencji Rady Powiatu Tureckiego, w której był przewodniczącym Klubu Radnych Towarzystwa Samorządowego. W latach 90. aktywny działacz Unii Wielkopolan. Od 2004 r. pełni funkcję Powiatowego Lekarza Weterynarii w Turku.

możliwe tylko wówczas, gdy społeczność ma realny wpływ na kształtowanie rzeczywistości w swym otoczeniu”⁴⁴. Założyciele TS-u uznali, że realizacja owych ideałów jest możliwe właśnie poprzez formę stowarzyszenia, a nie np. partii czy bloku politycznego i będzie zależała od wyników wyborów rozpisanych na 19 czerwca. W koncepcji stowarzyszenia znalazło się zatem również założenie o wystawieniu kandydatów, a po wyborach nacisk na przeprowadzenie reformy samorządowej i wspieranie radnych⁴⁵. Pomysł na Towarzystwo Samorządowe był cały czas rozwijany i dyskutowany. Wzrastająca rola samorządu pojmowanego jako stabilizator w okresie przemian początku lat 90. i czynnik wspomagający zmiany ustrojowe inspirowała dyskusję o kształcie i sensie istnienia takiej organizacji. Wielokrotnie podkreślano, że ma być ono elementem tkanki społecznej, forum współpracy obywateli, także członków różnych partii, lobby reform samorządowych i decentralizacji państwa.

44 Stanowisko członków-założycieli Towarzystwa Samorządowego z 12 lutego 1994 r.

45 Notatka ze zjazdu założycielskiego, 12 lutego 1994 r.

Ireneusz Niewiarowski

Piotr Schulz

Piotr Krajewski

Jan Nowak

Tomasz Nuskiewicz

Stanisław Frankiewicz

Wacław Cegielski

Grzegorz Siwiński

Konin, 7 lutego 1994r.

Szanowni Państwo !

W imieniu grupy inicjatywnej Konińskiego Towarzystwa Samorządowego, mam zaszczyt zaprosić na jego zebranie założycielskie, które odbędzie się 12 lutego br. (sobota) o godz. 10⁰⁰ w sali audiowizualnej Urzędu Miejskiego w Koninie ul. Przyjaźni 1.

Mam nadzieję, że zebranie będzie okarją do stworzenia skutecznego stowarzyszenia samorządowego, które będzie mogło skupić i zorganizować różnorodne środowiska społeczne do udziału w wyborach rad gminnych i miejskich w czerwcu br.

Szczegółowe cele i zadania oraz formy działania proponowanego stowarzyszenia zawiera załączony projekt statutu, który chcielibyśmy przyjąć na sobotnim zebraniu, by następnie zarejestrować stowarzyszenie w sądzie.

Uważam, że tylko stanowcze, zdecydowane a jednocześnie silne i wspólne działanie może postawić tamę zakusom centralistycznym oraz pędowi do objęcia stanowisk w samorządzie terytorialnym przez nie zawsze kompetentne osoby, ale za to z "właściwej" partii.

Doceniając Pana wkład w tworzenie demokratycznego ładu w zarządzaniu lokalnym, w szerzeniu idei samorządności, jednocześnie mając na względzie Pana doświadczenie - serdecznie zapraszam na nasze spotkanie, licząc na twórczy udział w obradach. Proszę również o zaproszenie innych osób sprawdzonych w dotychczasowej działalności, a chcących wspomóc naszą inicjatywę.

Z poważaniem
/ Ireneusz Niewiarowski /

Szczegółowe cele TS-u zostały określone w Statucie. Czytamy w nim: „Celem Towarzystwa jest: 1) działanie na rzecz rozwoju samorządu terytorialnego, gospodarczego zawodowego oraz decentralizacji państwa; 2) wypracowanie zasad współdziałania i form dalszej integracji środowisk samorządowych; 3) szerzenie i popularyzowanie idei samorządności; 4) tworzenie więzi lokalnych integrujących społeczność gmin i całego regionu; 5) tworzenie warunków dla indywidualnego rozwoju mieszkańców; 6) pobudzanie aktywności społecznej; 7) współdziałanie przy tworzeniu warunków rozwoju gospodarczego regionu, wspieranie inicjatyw gospodarczych członków, reprezentowanie interesów zrzeszonych w nim członków; 8) przygotowanie i udział w wyborach do organów przedstawicielskich⁴⁶. Powyższe cele miały być osiągnięte poprzez wspieranie i prowadzenie działalności szkoleniowej, edukacyjnej i informacyjnej, opiniowanie projektów przepisów prawnych, współpracę z lokalnymi społecznościami i wspieranie ich inicjatyw, popieranie kandydatów do organów przedstawicielskich, prowadzenie działalności gospodarczej, wydawniczej i kulturalnej, „występowanie z wnioskami dotyczącymi potrzeb mieszkańców do organów samorządowych, jak i administracji rządowej oraz innych organizacji i instytucji, wypracowanie opinii i przekazywanie informacji dotyczących gospodarki finansów i ustawodawstwa, gromadzenie informacji o rynku pracy, problemach i potrzebach dotyczących zasobów pracy [ludzi] i pracodawców⁴⁷”.

46 Statut, s. 1–2.

47 Ibidem, s. 2.

Pierwszy Zarząd ukonstytuował się 28 lutego, a w jego skład weszli: Ireneusz Niewiarowski, Tomasz Nuszkiewicz, Grzegorz Siwiński, Waclaw Cegielski⁴⁸, Jan Nowak, Piotr Schulz, Piotr Krajewski i Stanisław Frankiewicz⁴⁹.

Towarzystwo Samorządowe zostało zarejestrowane przez Sąd Wojewódzki w Koninie 14 kwietnia 1994 r.

Szczególnie ważnym wydarzeniem w początkowej działalności organizacji był I historyczny już Zjazd Wojewódzki 12 lutego 1995 r. w Koninie. Wzięło w nim udział 96 delegatów reprezentujących 35 gmin województwa konińskiego: Jan Pawłowski, Stanisław Stasiak (gm. Dobra), Mirosława Kupis-Urbaniak, Bolesław Szewczyk (gm. Grabów), Ireneusz Kamiński, Władysław Karnecki (gm. Grodziec), Roman Wypychowski, Tomasz Nuszkiewicz (gm. Grzegorzew), Edmund Jacek (gm. Kawęczyn), Bolesław Przebieracz, Juliusz Kłaniecki, Jerzy Tusiński, Czesław Kubaszewski, Andrzej Kozłowski (gm. Kleczew), Ireneusz Niewiarowski, Grzegorz Siwiński, Józef Chudy (gm. Kłodawa), Bogdan Jarych, Zbigniew Stasiak, Dariusz Ostrowski (gm. Kościelec), Andrzej Gwóźdź, Piotr Krajewski (gm. Kramsk), Jan Jackowski, Bożena Nowak, Edward Dominiak, Krzysztof Kozłowski (gm. Łądek), Elżbieta Kawa, Michał Forycki, Andrzej Sipowicz (gm. Ostrowite), Remigiusz Zasada, Roman Kopczyński, Piotr Lewandowski (gm. Przedecz), Ryszard Papierkowski (gm. Przykona), Krystyna Kamrowska, Stanisław

48 Waclaw Cegielski – działacz Miejskiego Komitetu Obywatelskiego „S” w Słupcy, wiceburmistrz Słupcy I i II kadencji. W latach 1998–2002 radny Rady Miejskiej Słupcy, następnie zastępca burmistrza (2002–2006).

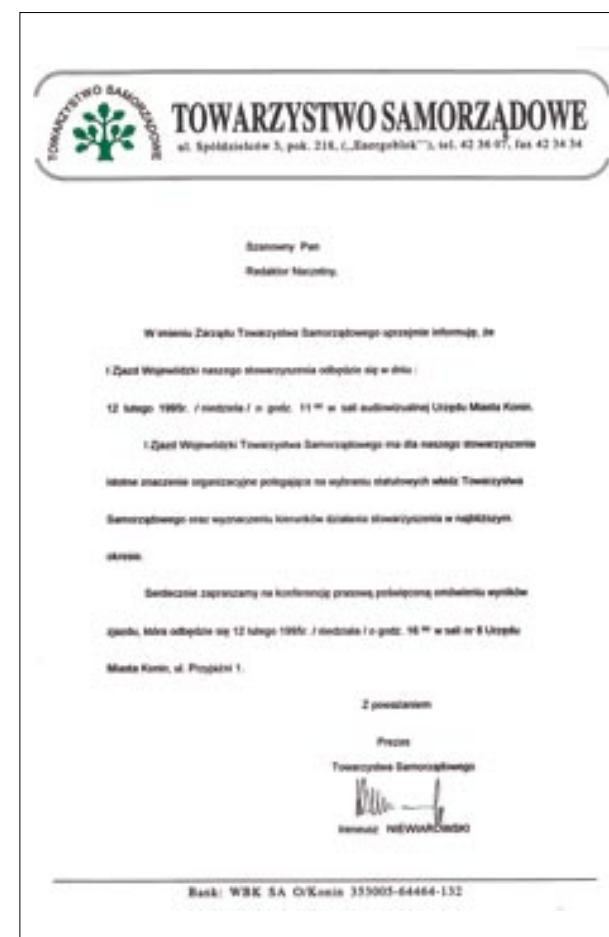
49 Stanisław Frankiewicz – lekarz, członek komitetów obywatelskich, w pierwszej i drugiej kadencji radny Rady Miejskiej Konina.

Matysiak, Lubomir Kruszyński, Grzegorz Ławniczak, Bogdan Styczyński, Zygmunt Ciesielski, Waldemar Kowalski (gm. Pyzdry), Waldemar Tubacki, Roman Jakubowicz (gm. Rzgów), Waclaw Szklarz, Stanisław Fryska, Jan Sikorowski, Antoni Klonowski, Henryk Walczak (gm. Skulsk), Stanisław Plesiński, Mateusz Jamrużka (gm. Słupca), Stanisław Dunaj, Jan Kozłowski, Jerzy Drzewiecki, Jerzy Figura (gm. Sompolno), Andrzej Drewniak (gm. Stare Miasto), Andrzej Miązkiewicz (gm. Strzałkowo), Roman Adamczyk (gm. Ślesin), Stefan Kubicki, Jan Kazmierczak (gm. Świnice Warckie), Zenon Matuszewski, Joanna Raszewska, Marian Selewski, Jan Brzęcki, Kazimierz Brzychcy (gm. Tuliszków), Józef Woźniak, Bogdan Kowalski, Teodor Siwek, Wiesław Pawlak, Kazimierz Czupryn, Józef Dzieran (gm. Turek), Stanisław Pełka, Dariusz Piotrowski (gm. Uniejów), Paweł Kurz, Władysław Welke, Władysław Pruski (gm. Wierzbinek), Grażyna Śmigiel, Gabriel Kubacki (gm. Wilczyn), Franciszek Popek, Zenon Gierlotka (gm. Witkowo), Jozef Kujawa, Kazimierz Bukowiecki (gm. Władysławów), Dariusz Młyńczak, Edward Gierwielaniec, Andrzej Wojtacha, Adam Cieluch, Kazimierz Brzeziński, Wiesław Olejnik, Wojciech Chojnacki, Marek Libertowski (gm. Konin), Jan Idasiak, Piotr Schulz, Stanisław Tomaszak (Turek miasto), Mieczysław Górny, Waclaw Cegielski, Andrzej Szymkowiak (Słupca miasto), Józef Gajor (gm. Tuliszków), Jan Przychodzki (gm. Powidz), Maria Adamczyk (Konin miasto)⁵⁰. Na zjeździe podjęto wiele stanowisk, o których mowa będzie w dalszej części rozdziału.

⁵⁰ Lista obecności na I Zjeździe Wojewódzkim Towarzystwa Samorządowego, Konin 12 lutego 1995 r.

II Zjazd Wojewódzki (Sprawozdawczo-Programowy) Towarzystwa Samorządowego miał miejsce 25 lutego 1996 r. Wzięło w nim udział 73 delegatów reprezentujących 30 gmin województwa konińskiego (Dąbie, Dobra, Grodziec, Grzegorzew, Kawęczyn, Kleczew, Kłodawa, Kramsk, Krzymów, Łądek, Ostrowite, Przedecz, Przykona, Pyzdry, Rzgów, Słupca gm., Sompolno, Stare Miasto, Strzałkowo, Świnice Warckie, Tuliszków, Turek gm., Wilczyn, Władysławów, Konin, Koło miasto, Turek miasto, Słupca miasto, Tuliszków.

Zaproszenie na I Zjazd Wojewódzki Towarzystwa Samorządowego

PROTOKÓŁ

Komisji Mandatowo - Skrutacyjnej wybranej w dniu 12 lutego 1995r. na I Zjeździe Wojewódzkim Towarzystwa Samorządowego.

I. Komisja Mandatowo - Skrutacyjna w składzie :

1. ARMISINIEC ZOBROPA..... - przewodniczący, Jan Dąbajski, adwokat
2. ADAM SIKORSKI..... - sekretarz, Jacek Ziuga, adwokat
3. ROBERTA NOWAK..... - członek,

stwierdza, że w I Zjeździe Wojewódzkim Towarzystwa Samorządowego zgodnie z listą obecności uczestniczyli ..98... delegatów.

Delegaci obecni na zjeździe stanowią ..73... % ^{wobec} ~~wobec~~ ^{z delegatów} ..130... delegatów.

Tym samym Komisja Mandatowo - Skrutacyjna stwierdza, że I Zjazd Wojewódzki Towarzystwa Samorządowego jest prawomocny do podejmowania uchwał i przeprowadzenia wyborów.

II. Komisja Mandatowo - Skrutacyjna stwierdza ponadto, że delegaci na zjazd w głosowaniu tajnym wybrali Tomasza Nuszkiewicza Prezesem Towarzystwa Samorządowego.

Szczegółowy wynik głosowania zawiera załącznik nr 1 do niniejszego protokołu

III. Komisja Mandatowo - Skrutacyjna stwierdza, że delegaci w osobnym głosowaniu tajnym wybrali następujących członków Zarządu Towarzystwa Samorządowego

1. KAZIMIERZ BRZDZIŃSKI.....
2. BRZDZIŃSKI.....
3. JACEK.....
4. MIECZYSLAW.....
5. ANDRZEJ.....
6. ANDRZEJ.....
7. ROBERTA.....
8. ROBERTA.....
9. ....

Szczegółowe wyniki głosowania zawiera załącznik nr 2 do niniejszego protokołu.

IV. Komisja Mandatowo - Skrutacyjna stwierdza, że delegaci wybrali również

- 2 -

Komisji Rewizyjnej w składzie :

1. Tomasz Nuszkiewicz.....
2. Jacek Ziuga.....
3. Robert Nowak.....

Szczegółowe wyniki głosowania zawiera załącznik nr 3 do niniejszego protokołu

Podpisy Komisji

1. Tomasz Nuszkiewicz.....
2. Jacek Ziuga.....
3. Robert Nowak.....
4. Robert Nowak.....
5. Jacek Ziuga.....

Konin, 12 lutego 1995r.

Załączniki i

1. Szczegółowe wyniki głosowania na Prezesa Towarzystwa Samorządowego,
2. Szczegółowe wyniki głosowania na członków Zarządu,
3. Szczegółowe wyniki wyboru członków Komisji Rewizyjnej.

ZAPISNIK NR 1

dotyczący szczegółowych wyników wyborów Prezesa Towarzystwa Samorządowego.

I. Na Prezesa Towarzystwa Samorządowego zgłoszone następujące kandydatury :

1. *Tomasz Niewiarowski*....., który otrzymał ..90.. głosów,
2. *Kazimierz Brzezinski*....., który otrzymał ..2... głosów,
3. ...., który otrzymał ..... głosów,
4. ...., który otrzymał ..... głosów.

II. W wyniku przeprowadzonych wyborów Prezesem został wybrany :

.....*Tomasz Niewiarowski*.....

III. W głosowaniu udział wzięło ..93... delegatów. Oddano ..93.

głosów, w tym ..93... głosów ważnych i ..... głosów nieważnych.
Na jednej karcie do głosowania skreślono dwa nazwiska

IV. Karty do głosowania zalakowano w kopercie.

Podpisy Komisji :

1. ....*P. Zonda*.....
2. ....*[signature]*.....
3. ....*[signature]*.....
4. ....*[signature]*.....
5. ....*[signature]*.....

Konin, 12 lutego 1995r.

ZAPISNIK NR 2

dotyczący szczegółowych wyników wyborów członków Zarządu Towarzystwa Samorządowego.

I. Na członków Zarządu Towarzystwa Samorządowego zgłoszone następujące kandydatury :

1. *DARIUSZ MEYNECZAK*....., który otrzymał ..58... głosów,
2. *JÓZEF CEMBY*....., który otrzymał ..65... głosów,
3. *WALDEMAR TUBACKI*....., który otrzymał ..55... głosów,
4. *WACŁAW SZYBILSKI*....., który otrzymał ..67... głosów,
5. *PIOTR SCHULZ*....., który otrzymał ..62... głosów,
6. *MIECYSŁAW ŻDANY*....., który otrzymał ..57... głosów,
7. *KAZIMIERZ BALELIŃSKI*....., który otrzymał ..50... głosów,
8. *EMILIA MAWILIŃSKA*....., który otrzymał ..73... głosów,
9. *KRYSTYNA KAMARSKA*....., który otrzymał ..74... głosów,
10. *ANNA KUBSI-KABANIAK*....., który otrzymał ..34... głosów.

11. W wyniku przeprowadzonych wyborów członkami Zarządu zostali wybrani :

1. <i>KAZIMIERZ BALELIŃSKI</i>	5. <i>ANDRZEJ KALCOWSKI</i>
2. <i>WACŁAW SZYBILSKI</i>	6. <i>DARIUSZ MEYNECZAK</i>
3. <i>JÓZEF CEMBY</i>	7. <i>PIOTR SCHULZ</i>
4. <i>MIECYSŁAW ŻDANY</i>	8. <i>WALDEMAR TUBACKI</i>

9. ....

III. W głosowaniu udział wzięło ..74.. delegatów. Oddano ..74. głosów, w tym ..74... głosów ważnych i ..... głosów nieważnych.

IV. Karty do głosowania zalakowano w kopercie.

Podpisy Komisji

1. ....*P. Zonda*.....
2. ....*[signature]*.....
3. ....*[signature]*.....
4. ....*[signature]*.....
5. ....*[signature]*.....

Konin, 12 lutego 1995r.

I Zjazd Wojewódzki, w pierwszym rządzie Grzegorz Siwiński i Marek Wicher, w drugim Andrzej Piasecki, Mieczysław Górny, Jan Idasiak, w trzecim Wiesław Olejnik, dalej Maria Adamczyk, z prawej Kazimierz Czupryn

We wrześniu 1996 r. miało miejsce I Ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych, w którym uczestniczył także Ireneusz Niewiarowski. Przyjęto wówczas zasady wyznaczające

sposób i obszary działań organizacji pozarządowych w Polsce. Zostały one zaktualizowane, a następnie zatwierdzone przez Walne Zebranie Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych w maju 2010 r. W Karcie Zasad Działania Organizacji Pozarządowych czytamy min.: „Prawo do dobrowolnego zrzeszania się należy do fundamentalnych praw człowieka, a swoboda działalności i zaangażowanie obywateli w życie społeczne jest podstawą prawdziwej demokracji. Wśród inicjatyw i instytucji, których nie można zaliczyć ani do struktur administracji państwowej i samorządowej, ani do sfery działań stricte gospodarczych, wyodrębnić trzeba organizacje pozarządowe, czyli takie, których podstawą działalności jest wolontarystyczne zaangażowanie i zewnętrzne finansowanie (darowizny, subwencje, dotacje)”⁵¹. Tymi zasadami są: dobro wspólne, legalizm, niezależność, jawność, odpowiedzialność, rzetelność, rozliczalność, partnerstwo, samokontrola, unikanie konfliktów interesów⁵². Organizacje pozarządowe uznały, że potrzebna jest samoregulacja i samokontrola ich działalności⁵³.

Konsekwencją przyjętych założeń ideowych o działaniach na rzecz rozwoju samorządu terytorialnego i decentralizacji struktur państwowych były inicjatywy podejmowane przez Towarzystwo Samorządowe już w pierwszym roku działalności. Ich celem pozostaje do tej pory kształtowanie świadomości

51 Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, I Ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych, 1996 r. (udostępnione przez: <http://ofop.eu>).

52 Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, przyjęta przez Walne Zebranie OFOP 28 maja 2010 r., (udostępnione przez: <http://ofop.eu>).

53 P. Frączak, *Wokół Karty Zasad*, [w:] *Etyka w organizacjach pozarządowych. Standardy w praktyce funkcjonowania organizacji pozarządowych*, red. M. Kozieł, P. Frączak, M. Dadel, Warszawa 2005, s. 11–14.

obywatelskiej warunkującej istnienie nowoczesnego, świadomego swoich potrzeb i możliwości działań społeczeństwa.

Tworzenie i rozwój struktur organizacji

Wraz z powołaniem Towarzystwa Samorządowego pojawiało się pytanie o formę jego struktur. Ich budowę zajęli się lokalni liderzy, którzy mieli za sobą doświadczenia „Solidarności” i komitetów obywatelskich. W dużej części byli to działacze Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego (wcześniej Stronnictwa Ludowo-Chrześcijańskiego i PSL „Solidarność”) skupieni przy Ireneuszu Niewiarowskim. Chodziło o ożywienie międzyludzkich kontaktów i odwołanie się do tych, które powstały w latach 80. i na początku lat 90. Jeszcze kilka lat wcześniej w gminach działały Gminne Komitety Obywatelskie, „Solidarność” Rolników Indywidualnych. *Nie można było tych ludzi pozostawić. Zresztą TS to nie tylko członkowie, którzy podpisali deklarację członkowską. Wiele osób wówczas współdziałało z Towarzystwem, nie będąc członkami i tak jest do tej pory. Nadmiernie nie zabiegaliśmy ani o liczbę członków, ani o formalne członkostwo. Tak było też w komitetach obywatelskich – ocenia Ireneusz Niewiarowski.* Zgodnie z przyjętym w 1994 r. Statutem terenem działania nowej organizacji było województwo konińskie, a podstawową jednostką organizacyjną oddział rejonowy, który swym zasięgiem obejmował gminy podlegające właściwemu urzędowi rejonowemu. Towarzystwo Samorządowe objęło zatem swym zasięgiem pięć rejonów: koniński,

miasto Konin, kolski, słupecki i turecki. Strukturą rejonową kierował zarząd wybierany na zjeździe rejonowym. W jego skład wchodził prezes, wiceprezesi, sekretarz i członkowie. Podstawą oddziału rejonowego były struktury gminne. Zgodnie z ówczesnym Statutem w tych gminach, w których liczba członków TS-u przekraczała pięć osób, można było tworzyć koła gminne, którymi kierował zarząd koła. Władzami Towarzystwa były wówczas Zjazd Towarzystwa Samorządowego, Zarząd, Prezes oraz Komisja Rewizyjna. Kadencja władz trwała cztery lata. Zarząd tworzyli: prezes, wiceprezesi, sekretarz i członkowie. W pierwszych strukturach Towarzystwa Samorządowego znaleźli się więc ludzie działający od 1990 r. w młodym jeszcze samorządzie, a także ci, którzy chcieli działać na rzecz lokalnych wspólnot. Niektórzy z nich działali już w powstających i coraz liczniejszych instytucjach ogólnopolskich krzewiących ideę samorządności. Wśród nich był m.in. Wacław Szklarz⁵⁴, członek Związku Gmin Wiejskich RP. Liczono na to, że idea TS-u znajdzie wielu odbiorców. Tuż po zjeździe założycielskim podjęto więc rozmowy z przedstawicielami gmin. *Ludzie nie do końca rozumieli ideę samorządności. Trzeba było nauczyć radnych zarządzania gminami. Służyły temu szkolenia prowadzone przez członków TS-u – wspomina Tomasz Nuszkiewicz.* W lokalnych mediach pojawiły się informacje o nowym stowarzyszeniu, opracowano ulotki i broszury, odbywały się konferencje prasowe, zapracowano także cykl spotkań w gminach (Przedecz, Pyzdry, Rzgów, Rychwał,

⁵⁴ Wacław Szklarz – w latach 1990–1995 wójt gminy Skulsk, członek Zarządu Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego. Odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi za działalność samorządową.

Sompolno, Słupca, Skulsk, Ślesin, Starzańkowo, Stare Miasto, Tuliszków, Turek, Uniejów, Wierzbiniek, Wilczyn, Witkowo, Wilczyn, Władysławów, Zagórów, Koło, Konin, Turek, Babiak, Brudzew, Chodów, Dąbie, Dobra, Golina, Grabów, Grodziec, Grzegorzew, Kazimierz Biskupi, Kłodawa, Koło, Kawęczyn, Kościelec, Kleczew, Kramsk, Krzymów, Łądek, Małanów, Olszówka, Orchowo, Osiek, Ostrowite). Przeprowadzono także wiele rozmów i spotkań indywidualnych. Dyskutowano wówczas o potrzebach gmin i konieczności kontynuowania reform, wskazując na zagrożenia i błędy dotychczas popełnione.

TOWARZYSTWO SAMORZĄDOWE
ul. Spółdzielców 3/218
62-510 Konin, skr. poczt. 23
tel. 42-34-34, 42-36-07

Konin, 28 lutego 1994r.

Sąd Wojewódzki
w Koninie
I Wydział Cywilny
Sekcja Rejestrowa

Komitet Założycielski Towarzystwa Samorządowego na posiedzeniu w dniu 28 lutego 1994r. postanowił upoważnić Ob. Ireneusza Niewiarowskiego jako przewodniczącego Komitetu Założycielskiego do wniesienia wniosku i przeprowadzenia rejestracji Towarzystwa Samorządowego.

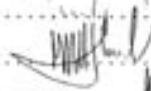
Komitet Założycielski :

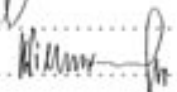
1. Grzegorz Siwiński .....

2. Tomasz Nuszkiewicz .....

3. Piotr Krajewski .....

4. Piotr Schulz .....

5. Jan Nowak .....

6. Ireneusz Niewiarowski .....

Sygn. akt I Ka. Rej. St- 5/94

Postanowienie

Dnia 14 kwietnia 19 94 r.

Sąd Wojewódzki w Koninie Wydział I Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący SSW St. Rutkowski

Sędziowie *)
Ławnicy

Protokółant

po rozpoznaniu w dniu 14.04.1994r w Koninie

przedstawione *)
(Wymień pokreślone lub przedstawiciele organizacji społecznej (jeśli jest istotne))

na posiedzeniu niejawnym
spRAWY z pkt 100000000
własności

Komitetu Założycielskiego Towarzystwa Samorządowego
z siedzibą w Koninie

przeciwko

o zarejestrowanie stowarzyszenia

postanowiła: dokonać zarejestrowania stowarzyszenia
"Towarzystwo Samorządowe" i zarządzić wpisanie go
do działu A rejestru jak następuje:

rubryka 1 - 1

rubryka 2 - 14 kwietnia 1994r.

rubryka 3 - Towarzystwo Samorządowe z siedzibą w Koninie
Al. 1-go Maja 7 pok. 2

rubryka 4 - województwo konińskie, uprawnione do tworzenia

*) Zgodnie z art. 111 § 1 pkt 2 Kodeksu Sądowego

MSiE post. 5. Postanowienie sądu I instancji;
WYDZIAŁ CYWILNY, WARSZAWA, ul. Długa 63, tel. 22-25-04, 222. 11574411

Ankieta ALMANACHU polskich pozarządowych organizacji proeuropejskich:

- nazwa: Towarzystwo Samorządowe

- słowa kluczowe (2):

- rok założenia: 1994

- status prawny / forma organizacji: stowarzyszenie

- adresy (max 2): ul. Dworcowa 7/76 62 - 510 Konin

telefony: (0-61) 43 75 80

- faxy:

- e-mail:

- władze (max 4 os.): Ireneusz Niewiarowski - prezes
Piotr Schulz - wiceprezes
Wacław Cegieleki - wiceprezes

- twórcy (max 4 os. lub grupy): Ireneusz Niewiarowski
Mieczysław Górny

- cele (max 5):
działalność na rzecz rozwoju samorządu i decentralizacji
administracji publicznej,
działalność edukacyjna i szkoleniowa.

- formy działalności / dokonania (max 5):
Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym dla
uczniów szkół podstawowych,
Konferencje, szkolenia i seminaria o tematyce samorządowej,
Opracowanie założeń Faktu Regionalnego

- plany na przyszłość (max 5):
Rozpoczęcie realizacji podstawowych elementów Paktu Regionalnego
poprzez opracowanie strategii rozwoju społeczno - gospodarczego
w trzech gminach województwa konińskiego Kawęczyn, Wierzbinek i
Słupca.

- współpraca (max 10 org.):
Stowarzyszenie Społeczno - Kulturalne Sołtysów Województwa
Konińskiego.

*Od lewej Roman Kopczyński, Bogusław Michalski, Jan Jasiak, Jan Nowak, Zenon Matuszewski, Waldemar Nowakowski,
27 listopada 1998 r.*

Rozmawiano o znaczeniu ustrojowym samorządu, oceniając dotychczasowy dorobek polityczny i gospodarczy III RP. Niewątpliwie oddziaływanie na społeczną świadomość w zakresie idei samorządowej było dla założycieli Towarzystwa wielkim wyzwaniem. *W Kłodawie spotkania z założycielami TS-u odbywały się w Gminnym Ośrodku Kultury. Uczestniczyło w nich wielu ludzi. Spotykaliśmy się także w kamienicy na Placu Wolności. Nowa organizacja cieszyła się na naszym terenie dużą popularnością, wielu ludzi pragnęło wiedzy o tym, jak ma działać nowy samorząd. Ludzie chcieli działać, coś robić, potrzebowali jednak wsparcia. Towarzystwo Samorządowe spełniało w tym względzie funkcję doradczą. Poza tym nie było partią polityczną, co się podobało. W spotkaniach uczestniczyło wiele osób z okolicznych wsi, ale także np. nauczyciele z obydwu kłodawskich szkół. Szczególnie wspominam Czesława Gajewskiego. Bardzo go ceniono i obdarzano wyjątkowym zaufaniem. Większość z nas znała się, dlatego spotkania miały miły charakter – wspomina*

Wacław Kurpiak, który brał udział w zjeździe założycielskim Towarzystwa i tworzeniu struktur w okolicach Kłodawy.

Konwencja TS-u, podczas której dyskutowano o znaczeniu samorządu, miała miejsce w Koninie 10 kwietnia 1994 r. Oceniano, że reforma rozpoczęła drugi etap kształtowania się państwa obywatelskiego. Towarzystwo Samorządowe miało wówczas okazję zaprezentować swój program i idee, które przyświecały jego powstaniu. Goszczono wówczas profesora Jerzego Stępnia, zresztą wielokrotnie biorącego udział w debatach organizowanych przez Towarzystwo Samorządowe, a także Waldemara Siemińskiego, przewodniczącego Rady Miejskiej Mokotowa, który dzielił się swoim doświadczeniem w pracy działacza samorządowego. Zaczęły powstawać pierwsze rejonowe struktury, które wraz z rozwojem działalności organizacji włączały się w różne inicjatywy, jak również podejmowały własne, zgodnie z lokalnymi potrzebami. Odbywały się pierwsze zebrania rejonowe, na których dyskutowano o zbliżających się wyborach samorządowych i udziale działaczy TS-u w tworzeniu nowych władz, o wyborach sołeckich, sytuacji gmin, pierwszych inicjatywach, szkoleniach dla radnych. Wielokrotnie podkreślano, że lokalne stowarzyszenia mogą pomóc rozwiązywać problemy małych społeczności, uczestniczyć w rozpoznawaniu potrzeb gmin i współrealizowaniu planów rozwoju. Wymieniano wówczas np. sprawę budowy autostrad, zwracając uwagę na brak wpływu gmin w tym względzie⁵⁵. Zwracano także uwagę na konieczność poprawy polityki informacyjnej samorządów oraz działania na rzecz powołania powiatów⁵⁶.

⁵⁵ Protokół ze Zjazdu Rejonowego Towarzystwa Samorządowego w Kole z dnia 10 stycznia 1995 r., s. 1–2.

⁵⁶ Protokół zebrania Towarzystwa Samorządowego Rejonu Słupieckiego z dnia

Po pierwszym roku działalności Towarzystwo Samorządowe liczyło 130 członków (w rejonie tureckim – 35, w rejonie słupeckim – 31, w rejonie kolskim – 31, w rejonie konińskim – 17, w mieście Koninie – 16). Skład pierwszych Zarządów Oddziałów Rejonowych był wówczas następujący:

rejon turecki:

Piotr Schulz – prezes, Edmund Jacek, Jan Kaźmierczak, Jan Jasnowski, Henryk Kranc, Józef Woźniak, Jan Idasiak, Zenon Matuszewski

Komisja Rewizyjna – Kazimiera Górka, Marian Selewski, Jan Nowak

rejon słupecki:

Wacław Cegielski – prezes, Zenon Gierlotka, Krystyna Kamrowska, Bogusław Ochotny, Krzysztof Kozłowski

Komisja Rewizyjna – Władysław Wolniakowski, Jan Jackowski, Andrzej Miązkiewicz

rejon kolski:

Józef Chudy – prezes, Mirosława Kupis-Urbaniak, Wojciech Chojnowski, Roman Wypychowski, Józef Kołodziejek

Komisja Rewizyjna – Józef Blaszczyk, Wacław Kurpik, Jerzy Figura

rejon koniński:

Waldemar Tubacki – prezes, Roman Jakubowicz, Andrzej Kozłowski, Benedykt Matusiak, Grażyna Śmigiel

Komisja Rewizyjna: Gabriel Kubacki, Ireneusz Kamiński, Andrzej Gwóźdź.

Po obradach II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samo-

29 października 1994 r., s. 1.

rządowego zalecono zarządom rejonowym powoływanie kół gminnych. Widziano potrzebę intensyfikacji działań na szczeblu lokalnym, a ta była możliwa dzięki większej liczbie członków i sympatyków stowarzyszenia⁵⁷.

Według listy obecności z zebrania Towarzystwa Samorządowego Rejonu Słupeckiego z dnia 29 października 1994 r. do TS-u należeli wówczas: Andrzej Sipowicz, Wacław Cegielski, Mieczysław Górny, Krystyna Kamrowska, Mateusz Jamrużka, Grzegorz Ławniczak, Lubomir Kruszyński, Stanisław Matysiak, Władysław Wolniakowski, Jan Jackowski, Konrad Karpiński, Krzysztof Kozłowski, Zofia Jaworska, Teresa Zarzycka, Zenon Gierlotka, Piotr Iwaniuk, Lech Nowaczyk, Andrzej Miązkiewicz, Franciszek Poppek, Lech Nowak, Jan Przychodzki, Rafał Kaczmarek, Bogusław Ochotny. Reprezentowano następujące gminy: Ostrowite, Słupcę miasto i gminę, Pyzdry, Łądek, Witkowo, Strzałkowo i Powidz. W osobnej notatce spotykamy jeszcze nazwiska innych osób. Są to: Przemysław Kowalski, Stanisław Tomaszewski, Paweł Dyrka, Elżbieta Kawa, Bogdan Grzonkowski, Maciej Dragan⁵⁸.

Członkami Towarzystwa Samorządowego z rejonu kolskiego byli wówczas: Andrzej Biernat, Tomasz Nuskiewicz, Józef Chudy, Wacław Kurpik, Grzegorz Siwiński, Roman Wypychowski, Bogusław Michalski, Remigiusz Zasada, Edward Grudziński, Krzysztof Wojciechowski, Józef Kołodziejek, Jerzy Figura, Wojciech Chojnowski, Romuald Czernicki, Jerzy Michalski, Roman Wypychowski, Jerzy Żurawik, Mirosława Kupis-Urbaniak, Stanisław Nykiel, Stanisław Milewski, Józef

⁵⁷ Wnioski II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego z dnia 25 lutego 1996 r.

⁵⁸ Archiwum prywatne Ireneusza Niewiarowskiego (dalej APIN).

Błaszczyk. Członkowie TS-u z rejonu kolskiego reprezentowali wówczas Grzegorzew, Kłodawę, Przedecz, Olszówkę, Dąbie, Sompolno, Babiak, Grabów, Koło, Powiercie i Chełmno⁵⁹.

Na zjeździe rejonowym w Turku z 24 listopada 1994 r. były obecne następujące osoby: Bogdan Kowalski, Józef Woźniak, Kazimiera Górka, Stefan Kubicki, Jan Nowak, Ryszard Papierkowski, Jan Jasnowski, Kazimierz Bukowiecki, Henryk Kranc, Edmund Jacek, Marian Selewski, Zenon Matuszewski, Halina Wenc, Małgorzata Grześkiewicz, Piotr Schulz, Jan Kaźmierczak, Jan Idasiak⁶⁰. W zjeździe rejonowym, który odbył się 18 grudnia 1995 r. uczestniczyli Jan Nowak, Edmund Jacek, Paweł Śliwka, Krzysztof Karwacki, Maciej Rosiak, Kazimierz Czupryn, Jan Grzelak, Teodor Siwek, Bogdan Kowalski, Józef Dzieran, Ryszard Papierkowski, Zenon Matuszewski, Jan Matuszewski, Marian Selewski, Stanisław Stasiak, Andrzej Tyczyno, Jan Talarek. Członkowie Towarzystwa Samorządowego z rejonu tureckiego reprezentowali wówczas Brudzew, Kawęczyn, Dobrą, Turek, Przykonę i Tuliszków⁶¹. W tworzeniu struktur powiatowych w rejonie tureckim duże zasługi mieli Zenon Matuszewski, Marian Selewski, Jerzy Żurawiecki⁶², Józef Kujawa⁶³.

59 Według listy obecności w Protokole ze Zjazdu Rejonowego w Kole w dniu 10 stycznia 1995 r.

60 Lista obecności ze Zjazdu Rejonowego TS w Turku 24 XI 1994 r.

61 Według listy obecności na Zjeździe Rejonowym Towarzystwa Samorządowego w Turku w dniu 18 grudnia 1995 r.

62 Jerzy Żurawiecki (1953–2010). Działacz tureckiej „Solidarności”, delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów „S”. Poseł na Sejm RP w latach 1989–1991 z listy komitetów obywatelskich. W okresie 1992–2004 przewodniczący ZR „S” w Koninie. Przewodniczący Rady Powiatu Tureckiego w latach 2002–2005.

63 Józef Kujawa (1940–2014). Inżynier rolnik, nauczyciel, kierownik Gminnej Służby w Urzędzie Gminy we Władysławowie w latach 1968–1990. Pierwszy wójt gminy Władysławów po wyborach w 1990 r. Funkcje tę pełnił do roku 1995. Radny Rady Powiatu Tureckiego i członek Zarządu w I kadencji.

Mapa województwa konińskiego z odręcznie naniesionymi przez Ireneusza Niewiarowskiego danymi o strukturze Towarzystwa Samorządowego

W Koninie do Towarzystwa Samorządowego należeli: Leszek Czajor, Stanisław Frankiewicz, Stanisław Ratajczak, Karol Śmigielski, Bogusław Pałaszyński, Andrzej Janicki, Dariusz Młyniczak.

Pod koniec 1994 r. w rejonie konińskim do TS-u zapisało się 15 osób. Na I zjeździe rejonowym byli obecni Andrzej Gwóźdź, Grażyna Śmigiel, Roman Jakubowicz, Waldemar Tubacki, Ireneusz Kamiński, Władysław Karnecki, Gabriel Kubacki, Benedykt Matusiak, Andrzej Kozłowski⁶⁴. W innej notatce widnieją nazwiska jeszcze innych osób: Zenon Balas, Józef Zajac, Jan Trafny, Piotr Krajewski, Roman Adamczyk, Jan Niedźwiedziński, Jerzy Maciejewski, Stanisław Dunaj, Ryszard Kreczmer, Julian Kłaniecki⁶⁵.

Według niepełnego wykazu ze stycznia 1997 r. do Towarzystwa Samorządowego należeli:

Miasto Konin: Dariusz Młyńczak, Kazimierz Brzeziński, Marek Libertowski, Maria Itman, Wiesław Olejnik, Edward Czerwieniec, Bogusław Pałaszynski, Karol Śmigiel, Stanisław Ratajczak, Stanisław Frankiewicz, Andrzej Wojtacha, Leszek Czajor, Ryszard Jałoszyński, Adam Cieluch, Stanisław Cieślak
Miasto Koło: Stanisław Tomczyk, Zdzisław Górecki, Wojciech Nowakowski, Henryka Świerczyńska, Tomasz Gajewski, Tomasz Nuszkiwicz

Miasto Słupca: Andrzej Szymkowiak, Marek Markowski, Zenon Zdrojewski, Wojciech Bolewski, Mieczysław Górny, Wacław Cegielski

Miasto Turek: Jan Idasiak, Piotr Schulz

Gmina Dąbie: Krzysztof Wojciechowski, Stanisław Grzelak, Stanisław Nykiel, Marian Pietrzak, Jan Ludnicki

Gmina Dobra: Stanisław Stasiak, Jan Pawłowski, Zbigniew

⁶⁴ Lista obecności na Zjeździe Rejonowym Towarzystwa Samorządowego w Koninie w dniu 12.12.1994 r.

⁶⁵ APIN.

Pietrzak, Jan Grzelak, Jerzy Smoliński, Krzysztof Kucharski, Jan Nowak, Henryk Konieczny, Andrzej Tyczyno, Władysław Tylka

Gmina Kleczew: Bolesław Przebieracz, Michał Kozlicki, Andrzej Kozłowski, Jerzy Tusiński

Deklaracja członkowska TS-u, 1994 r.

TOWARZYSTWO SAMORZĄDOWE

DEKLARACJA CZŁONKOWSKA

Ja .....

(imię i nazwisko)

zamieszkały .....

deklaruje wstąpienie do Towarzystwa Samorządowego.

Znane są mi cele i zadania Towarzystwa oraz jego Statut.

.....

(podpis)

Adres na korespondencje

.....

.....

tel.: .....

Marian Gryt

Roman Rybacki

Zenon Matuszewski

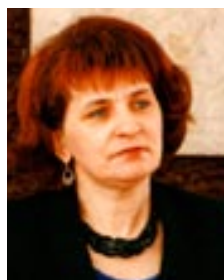
Marian Selewski

Jerzy Żurawiecki

Andrzej Gwóźdź

Elżbieta Kawa

Grażyna Śmigiel

Paweł Kurz

Jan Trafny

Wacław Kurpik

Mieczysław Górny

Józef Chudy

Karol Wyszomirski

Józef Kujawa

Henryk Binkowski

Józef Błaszczak

Andrzej Miążkiewicz

Remigiusz Zasada

Przemysław Kowalski

Gmina Kłodawa: Józef Chudy, Zbigniew Kowalewski, Wacław Kurpik, Ireneusz Niewiarowski, Grzegorz Siwiński

Gmina Przedecz: Remigiusz Zawada, Bogusław Michalski, Roman Kopczyński

Gmina Pyzdry: Kazimierz Kamrowski, Grzegorz Ławniczak, Lubomir Matysiak, Teresa Baranowska, Zygmunt Ciesielski, Waldemar Kowalski, Przemysław Kowalski, Krystyna Kamrowska

Gmina Rychwał: Benedykt Matusiak, Krzysztof Cichy

Gmina Sompolno: Stanisław Dunaj, Jerzy Figura, Tadeusz Słodkiewicz

Gmina Ślesin: Jerzy Maciejewski, Jan Niedźwiedziński, Roman Adamczyk, Kazimierz Marszewski

Gmina Tuliszków: Stanisław Drzewicki, Marian Selewski,

Małgorzata Grześkiewicz, Jan Brzęcki, Teodor Kałużny, Joanna Raszewska, Agnieszka Małolepsza, Kazimierz Brzychcy, Marian Gryt, Elżbieta Krzempek, Zenon Matuszewski, Władysław Lewandowski, Elżbieta Małolepsza, Jan Matuszewski, Zdzisław Cichy, Jolanta Cicha, Halina Wenc, Józef Gajor, Jan Klimczak

Gmina Uniejów: Dariusz Piotrowski, Stanisław Pełka

Gmina Witkowo: Andrzej Kwapich, Zenon Gierlotka, Teresa Zarzycka, Zofia Jaworska, Franciszek Popek, Adam Kwapich

Gmina Zagórz: Lech Nowaczyk, Bogdan Gronkowski

Gmina Babiak: Romuald Czernicki, Dariusz Racinowski, Wojciech Chojnowski

Gmina Brudzew: Paweł Śliwka

Gmina Grabów: Mirosława Kupis-Urbaniak, Bolesław Szewczyk, Maria Hlebowicz

Gmina Grodziec: Władysław Kornecki, Ireneusz Kamiński

Gmina Grzegorzew: Jerzy Żurawik, Jerzy Michałek, Roman Wypychowski

Gmina Kawęczyn: Jan Szymański, Jan Nowak, Jacek Edmund, Jan Idasiak, Alojzy Czechowski

Gmina Koło: Stanisław Milewski, Andrzej Biernat, Józef Błaszczak, Józefa Antkiewicz

Gmina Kościelec: Dariusz Ostrowski, Zbigniew Sawicki, Bogdan Jarych, Ryszard Wawrzyniak

Gmina Kramsk: Łucja Spychała, Piotr Krajewski, Andrzej Gwóźdź, Kazimierz Kantarowski

Gmina Krzymów: Józef Zając

Gmina Łądek: Kazimierz Bączkiewicz, Włodzimierz Orchow-
ski, Karol Pokojowczyk, Włodzimierz Ciubak, Bożena Nowak,

Edward Dominiak, Jan Jackowski, Krzysztof Kozłowski

Gmina Olszówka: Edward Grudziński

Gmina Osiek Mały: Stanisław Kubski

Gmina Ostrowite: Paweł Dyrka, Aleksander Szczepankiewicz, Elżbieta Kawa, Andrzej Sipowicz

Gmina Powidz: Paweł Barczak, Stanisław Tomaszewski, Grzegorz Nawrocki, Jan Przychodzki

Gmina Przykona: Ryszard Papierkowski

Gmina Rzgów: Roman Jakubowicz, Waldemar Tubacki, Marek Jarosiński

Gmina Skulsk: Zenon Balas, Henryk Krzyk, Waclaw Szklarz

Gmina Słupca: Zygmunt Andrzejewski, Jadwiga Kaźmierska, Leszek Nowacki, Anita Roziewska, Mateusz Jamrużka, Stanisław Plesiński

Gmina Stare Miasto: Jan Głąb, Andrzej Drewniak, Ryszard Kreczmer, Jan Trafny

Gmina Strzałkowo: Rafał Kaczmarek, Andrzej Miązkiewicz, Bogusław Ochotny

Gmina Świnice Warckie: Jan Kaźmierczak, Kazimiera Górka, Stefan Kubicki

Gmina Turek: Józef Woźniak, Krzysztof Łagiewka, Bogdan Kowalski, Leszek Piechocki, Józef Dzieran, Kazimierz Czupryn, Teodor Siwek

Gmina Wierzbinek: Maciej Kaczmarek, Władysław Pruski, Władysław Welka, Henryk Pański, Paweł Kurz, Bogdan Perzyński, Tadeusz Badyński, Stanisław Mielcarek

Gmina Wilczyn: Gabriel Kubacki, Grażyna Śmigiel, Małgorzata Wiśniewska

Gmina Władysławów: Kazimierz Bukowiecki, Henryk Kranc, Józef Kujawa

Łącznie: 195 osób⁶⁶.

Po reformie administracyjnej z 1998 r. zmianie musiała ulec także struktura Towarzystwa. Podstawową jednostką jest oddział Zarząd Powiatowy, który kieruje działalnością organizacji na terenie danego powiatu. Obecnie TS działa na terenie czterech powiatów: kolskiego, tureckiego, słupeckiego i konińskiego. Zgodnie ze Statutem: „2. Zarząd Powiatowy obejmuje terytorialne członków z gmin danego powiatu. 3. W skład Zarządu Powiatowego wchodzi: 1) Prezes, 2) Wiceprezesi, 3) Sekretarz, 4) Skarbnik, 5) Członkowie”. Prezes jest wybierany w tajnych wyborach podczas Zjazdu Powiatowego. Pozostali członkowie to prezesi kół gminnych. Na terenie powiatu mogą być tworzone koła gminne, jeśli liczba członków organizacji w danej gminie przekracza pięć osób. Obecnie władzami Towarzystwa są: „1) Zjazd Towarzystwa, 2) Zarząd Wojewódzki Towarzystwa, 3) Prezes Towarzystwa, 4) Komisja Rewizyjna Towarzystwa, 5) Zarządy Powiatowe Towarzystwa, 6) Koła Gminne Towarzystwa”. Kadencja władz trwa cztery lata. Konsekwencją wprowadzenia reformy administracyjnej i nowego podziału terytorialnego kraju stało się rozszerzenie terenu działalności organizacji, którym jest województwo wielkopolskie. Odpowiednia zmiana w statucie została przyjęta podczas III Wojewódzkiego Zjazdu Delegatów 30 kwietnia 2000 r.

Po zmianie samorządowej trzy gminy, w których wcześniej istniały struktury TS-u znalazły się w granicach województwa

⁶⁶ APIN.

łódzkiego. Są to Uniejów, Grabów i Świnice Warckie. Obecnie nie ma tam struktur organizacji.

12 czerwca 2002 r. miało miejsce spotkanie Komitetu Organizacyjnego powołanego w celu utworzenia miejskich struktur Towarzystwa Samorządowego w Turku. Uczestniczyli w nim członkowie i sympatycy TS-u z powiatu tureckiego, łącznie 75 osób. Byli obecni także m.in. Marek Naglewski i Roman Rybaczki. *Pod koniec 2001 r. odbywały się spotkania różnych środowisk pod auspicjami Ruchu Społecznego AWS. Zaczęto się już przygotowywać do przyszłych wyborów samorządowych. Dyskutowano o bolączkach lokalnych wspólnot. Powstała umowa koalicyjna. Spotykaliśmy się u Mirka Kałużnego. W spotkaniach brał udział Piotr Schulz, który wtedy działał w Unii Wielkopolan i był członkiem Towarzystwa Samorządowego w Dobrej. To on zaproponował nam utworzenie Koła Miejskiego organizacji w Turku. Inicjatorami byli radni Klubu Radnych „Razem”, który działał w Radzie Miejskiej Turku. Przyłączyli się radni powiatowi RS AWS ze swoim przedstawicielem Janem Radzimskim. W restauracji Mirosława Kałużnego powstały zręby komitetu wyborczego. Napisałem wtedy tekst do „Echa Turku”, w którym zastanawiałem się nad tym, czy jest nam potrzebne Towarzystwo Samorządowe – wspomina Jerzy Wesołowski⁶⁷. W tekście tym czytamy m.in. „Aby nauczyć*

⁶⁷ Jerzy Wesołowski – członek NSZZ „Solidarność”, działacz Duszpasterstwa Ludzi Pracy „Wspólnota” w Turku, uczestnik strajków gdańskich w 1980 r., członek tureckiego Komitetu Obywatelskiego. Radny I, II, III i IV kadencji Rady Miejskiej Turku, członek Zarządu Miasta (1990–1991). Od 1998 zastępca kierownika Urzędu Rejonowego w Turku, od 1999 r. naczelnik Wydziału Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Starostwa Powiatowego w Turku, przewodniczący Rady Miejskiej IV kadencji. Przewodniczący Klubu Radnych „Razem” w Radzie Miejskiej Turku. Prezes Zarządu Powiatowego TS-u w okresie 2005–2006. Obecnie Powiatowy Rzecznik Konsumentów.

się rozwiązywać jak najlepiej problemy, które występują w samorządowej pracy, aby nauczyć siebie i innych, jak może społeczeństwo organizować się np. w stowarzyszenia, trzeba poznać różne formy i metody działania. Należy dobrze zapoznać się ze sprawami natury formalno-prawnej, sposobami prowadzenia działalności społecznej, która jest właśnie wyrazem i przejawem zaangażowania i aktywności społeczeństwa.

Od lewej Czesław Gajewski, przy wejściu Ireneusz Niewiarowski, Piotr Schulz, siedzą Henryk Chmiel, Bogusław Michalski, Roman Kopczyński, 1997 r.

Od lewej: Andrzej Sobczak, Waclaw Harasny, Krystyna Sobczak, Marian Gryt, 1998 r.

LISTA OBECNOŚCI NA ZJEŹDZIE REJONOWYM
TOWARZYSTWA SAMORZĄDOWEGO W TURKU
W DNIU 18 GRUDNIA 1995r.

1. Jan Nawak - Kawczyn	
2. Edward Jacek - Kawczyn	
3. Paweł Słowiński - Kawczyn	
4. Krzysztof Komosiński - Bralin	
5. Maciej Rosiak - Bralin	
6. Czesław Kosiński - Turka	
7. Ewelina Jan - Dobra	
8. Zdzisław Tadeusz - Turka	
9. Krzysztof Komosiński - Turka	
10. Andrzej Jan - Turka	
11. Ryszard Sawicki - Byboma	
12. Lesław Melonicki - Turka	
13. Jan Piotrowski - Turka	
14. Marek Słowicki - Turka	
15. Piotr Słowicki - Dobra	
16. Stanisław Słowicki - Dobra	
17. Andrzej R. Tytus - Dobra	
18. Sławek Jan - Turka	

Towarzystwo Samorządowe
Słupca, 29.10.1994
Lista obecności:

Lp.	Imię i nazwisko	Gminę	Podpis	Uwagi
1	2	3	4	5
1.	Andrzej Sipiński	Ostrowie	[Podpis]	
2.	Wacław Cepielak	Słupca miasto	[Podpis]	
3.	Przemysław Górnij	Słupca wieś	[Podpis]	
4.	Przemysław Kucharski	Słupca wieś	[Podpis]	
5.	Andrzej Kucharski	Słupca wieś	[Podpis]	
6.	Grzegorz Słowicki	Słupca wieś	[Podpis]	
7.	Lech Nowaczyk	Słupca wieś	[Podpis]	
8.	Andrzej Słowicki	Słupca wieś	[Podpis]	
9.	Wacław Jan	Słupca wieś	[Podpis]	
10.	Wacław Kucharski	Słupca wieś	[Podpis]	
11.	Jan Jankowski	Słupca wieś	[Podpis]	
12.	Krzysztof Komosiński	Ostrowie	[Podpis]	
13.	Krzysztof Komosiński	Słupca wieś	[Podpis]	
14.	Zofia Jan	Witkowo	[Podpis]	
15.	Janina Jan	Witkowo	[Podpis]	
16.	Wacław Jan	Witkowo	[Podpis]	
17.	Janina Jan	Witkowo	[Podpis]	
18.	Lech Nowaczyk	Słupca wieś	[Podpis]	
19.	Andrzej Słowicki	Słupca wieś	[Podpis]	
20.	Wacław Jan	Słupca wieś	[Podpis]	
21.	Przemysław Górnij	Powice	[Podpis]	
22.	Wacław Jan	Witkowo	[Podpis]	
23.	Andrzej Słowicki	-	[Podpis]	

Lista obecności

d. p.	Nazwisko i imię	Imię	Podpis
1.	Nuszkowa Tomasz	Gregorz	[Podpis]
2.	Kurpisz Wasil	Krzysztof	[Podpis]
3.	Siniński Grzegorz	Mieczysław	[Podpis]
4.	Mogrońska Roman	Przemysław	[Podpis]
5.	Michalita Bogdan	Przemysław	[Podpis]
6.	Zasadzka Remigiusz	Olaf	[Podpis]
7.	Grudziński Edward	Olaf	[Podpis]
8.	Wojciechowski Krzysztof	Robert	[Podpis]
9.	Kołodziejek Tomasz	Robert	[Podpis]
10.	Figura Tomasz	Szymon	[Podpis]
11.	Wojciechowski	Robert	[Podpis]
12.	Łowicki	Jerzy	[Podpis]
13.	Kubiński Zygmunt	Jerzy	[Podpis]
14.	Miśkiewicz	Grzegorz	[Podpis]
15.	Wojciechowski	Robert	[Podpis]
16.	Zimoch Tomasz	---	[Podpis]
17.	Łepiński-Kocanik Krzysztof	Grzegorz	[Podpis]
18.	Wojciechowski	Robert	[Podpis]
19.	Miśkiewicz	Grzegorz	[Podpis]
20.	Łowicki	Jerzy	[Podpis]
21.	Grudziński Edward	Olaf	[Podpis]
22.	Wojciechowski	Robert	[Podpis]
23.	Wojciechowski	Robert	[Podpis]

Mieszkańcy powinni być w pełni świadomi swoich uprawnień, ale i obowiązków społecznych. [...] My radni Rady Miejskiej Turku III kadencji, skupieni w klubie Radnych „Razem”, mając za sobą doświadczenie ostatnich lat (wielu spośród nas także z I i II kadencji Rady), odczuwając – często na własnej

skórze, negatywne skutki zbytniego upolitycznienia samorządów, rozumiemy potrzebę utworzenia w Turku takiego stowarzyszenia. A może by tak Towarzystwo Samorządowe? W istniejącym już od blisko 10 lat stowarzyszeniu, jakim jest Towarzystwo Samorządowe, widzimy możliwość wspólnego działania”⁶⁸.

Na wspomnianym spotkaniu padało wiele argumentów za utworzeniem struktur miejskich organizacji. Była wówczas okazja także do wystawienia ocen władzom miejskim minionych kadencji. Zasadniczą sprawą była dyskusja nad tym, czy powołać w mieście własne stowarzyszenie, czy do przyszłych wyborów samorządowych przygotowywać się pod szyldem Towarzystwa Samorządowego. Założono, że koło będzie miało „formułę apolityczną, społeczną i otwartą dla wszystkich osób z terenu Turku, mających podobne do członków Towarzystwa Samorządowego poglądy na sprawy i działanie samorządów terytorialnych”⁶⁹. W wyniku głosowania wniosek o utworzeniu miejskich struktur TS-u w Turku został przyjęty. Na wniosek Jerzego Żurawieckiego powołano Komitet Tymczasowy, który tworzyli: Jerzy Wesołowski, Piotr Schulz⁷⁰, Zdzisław Czaplą⁷¹,

68 J. Wesołowski, Czy potrzebne nam jest Towarzystwo Samorządowe?, „Echo Turku”, 29 maja 2002 r., s. 5.

69 Protokół ze spotkania założycielskiego Koła Miejskiego w Turku Towarzystwa Samorządowego w dniu 25.03.2002 r., s. 4.

70 Wówczas Prezes Zarządu Powiatowego Towarzystwa Samorządowego.

71 Zdzisław Czaplą – absolwent Wydziału Górniczego Politechniki Wrocławskiej, przez większą część życia zawodowego związany z Kopalnią Węgla Brunatnego „Adamów” w Turku (1971–2002). W latach 1990–2002 najpierw dyrektor, a następnie prezes Zarządu KWB „Adamów”. W 1998 r. wybrany radnym I kadencji Rady Powiatu Tureckiego. Od 2002 r. sprawuje urząd Burmistrza Miasta Turku. W latach 1993–2004 Wiceprezydent i Członek Zarządu Konfederacji Pracodawców Polskich. W latach 1996–2000 Członek Rady Naczelnej ZUS. Od 1996 do 2012 roku Członek Rady Statystyki przy Prezisie Rady Ministrów.

Marek Naglewski, Roman Rybacki i Halina Nagler⁷². Miał on przygotować zjazd założycielski Koła Miejskiego. Roman Rybacki mówił wówczas: „powinniśmy budować silny i mądry samorząd – dziś w Turku idea samorządu lokalnego została zatracona przez nadmierne upartyjnienie, upolitycznienie”⁷³. Uznano wówczas zgodnie, że nie ma potrzeby tworzenia nowej organizacji, że można działać w ramach już istniejącego Towarzystwa Samorządowego. *„Byliśmy bardzo aktywni w radach, zarówno w miejskiej, jak i powiatowej. Chodziło nam o nagłośnienie stowarzyszenia. W „Echu Turku” ukazało się wiele artykułów na jego temat. Spotykaliśmy się w biurze na ulicy Gorzelnianej. W tych spotkaniach brali też udział ludzie z Kawęczyna i Tuliszkowa – kontynuuje Jerzy Wesołowski. Wcześniej członkowie Towarzystwa Samorządowego z powiatu tureckiego uczestniczyli w życiu społecznym Turku, ale w mieście nie było struktury. W skład Komitetu Założycielskiego Koła Miejskiego Towarzystwa Samorządowego w Turku weszli: Zdzisław Czapla, Halina Nagler, Marek Naglewski, Roman Rybacki, Piotr Schulz, Jerzy Wesołowski. Spotkanie założycielskie odbyło się 20 czerwca. Uczestniczyły w nim 33 osoby. Obecni byli także m.in. Jerzy Żurawiecki – radny Sejmiku Wielkopolskiego oraz Krzysztof Kolenda – przewodniczący Komitetu Wyborczego „Towarzystwo Samorządowe – Ziemia Turkowska”. Koło Miejskie*

W 2002 r. wiceprzewodniczący Klubu Radnych Rady Powiatu Tureckiego „Towarzystwo Samorządowe – Ziemia Turkowska” (zmiana nazwy, wcześniej Klub Radnych AWS-UW Rady Powiatu Tureckiego)

72 Halina Nagler – lekarz neurolog, działaczka „S” Służby Zdrowia, od kwietnia 1989 r. aktywny członek KO w Turku.

73 Protokół ze spotkania założycielskiego Koła Miejskiego w Turku Towarzystwa Samorządowego w dniu 25.03.2002 r., s. 10.

funkcjonuje odtąd w strukturach powiatowych Towarzystwa Samorządowego w Turku. Jego siedziba znajduje się na ulicy Gorzelnianej 1. Pierwszy Zarząd Koła Miejskiego tworzyli Mirosław MękarSKI⁷⁴ (prezes), Krystyna Baranowska, Zdzisław Czapla, Mirosław Kałużny, Marek Naglewski, Roman Rybacki, Albin Zańko, Jerzy Wesołowski, Andrzej Sochacki. Do komisji rewizyjnej weszli Włodzimierz Gródziński, Dariusz Młynarczyk, Maciej Owczarek.

Struktura TS-u na ziemi tureckiej cały czas się rozwijała. 17 stycznia 2004 r. na Zjeździe Powiatowym podjęto uchwałę o utworzeniu w strukturze Zarządu Powiatowego TS-u kół gminnych lub miejskich⁷⁵. Na dzień 26 listopada 2012 r. Towarzystwo Samorządowe w powiecie tureckim liczyło 218 członków.

Marek Naglewski

Jerzy Wesołowski

74 Mirosław MękarSKI – absolwent polonistyki Uniwersytetu Łódzkiego, nauczyciel, urzędnik samorządowy. Członek Związku Zawodowego NSZZ Solidarność, działacz Komitetu Obywatelskiego w Turku. Wizytator i dyrektor delegatury Kuratorium Oświaty w Turku (1990–1993). Naczelnik Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego w Turku (1999–2002). Radny I i III kadencji Rady Miejskiej Turku. Od roku 2002 do dzisiaj Zastępca Burmistrza Miasta Turku. Wiceprzewodniczący Komisji Kultury Związku Miast Polskich. Wiceprezes w Zarządzie Głównym organizacji.

75 Uchwała nr 7 Zjazdu Powiatowego Towarzystwa Samorządowego Powiatu Tureckiego z dnia 17 stycznia 2004 r. w sprawie utworzenia w strukturze Zarządu Powiatowego Towarzystwa Samorządowego Powiatu Tureckiego Kół Gminnych/Miejskich tego stowarzyszenia.

Zdzisław Czapla

Mirosław MękarSKI

Marian Gryt, Jerzy Wesółowski

Na IV Wojewódzkim Zjeździe Delegatów Towarzystwa Samorządowego 9 maja 2004 r. uznano, że dotychczasowa struktura (oparta na Zjeździe Delegatów, Radzie i Prezydium Rady oraz kołach powiatowych i gminnych) jest niewystarczająca. Zmiany w statucie wówczas przyjęte dotyczyły m.in. zmiany nazwy Rady na Zarząd Wojewódzki. Zaproponowano wówczas ograniczenie do czterech osób liczby członków Zarządu i utworzenie Rady Programowej (wskazującej kierunki rozwoju TS-u). W skład pierwszej Rady Programowej weszli poseł

Andrzej Wojtyła, ówczesny dyrektor Wydziału Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta Poznania Stanisław Tamm (wcześniej wojewoda koniński i wielkopolski), socjolog prof. Marek Ziółkowski, przewodniczący sejmiku Paweł Arndt (wcześniej poseł), radni sejmiku Marian Poślednik (wcześniej poseł) i Jacek Konowalski (wiceprezydent Unii Wielkopolan) oraz Bohdan Kamiński, wieloletni współpracownik TS-u i KKS-u. Regulamin Rady Programowej został przyjęty 6 lipca 2004 r. podczas posiedzenia Zarządu. Zaproponowano także otwarcie biura do obsługi bieżących spraw i uruchomienie lokalnych punktów współpracy z Towarzystwem. Taka potrzeba pojawiła się w Kaliszu, Poznaniu, Wągrowcu, Pępowie, Turku, Słupcy i w Kole. Dzisiaj działają biura powiatowe w Turku i w Kole. Biuro w Koninie pełni rolę ośrodka centralnego.

Wielokrotnie rozmawiano o rozwoju Towarzystwa Samorządowego poza obszarem konińskim. Do TS-u byli zapraszani cały czas nowi ludzie: uczestnicy konkursów, stypendyści, nauczyciele, działacze samorządowi, regionaliści, ludzie należący do różnych partii a zainteresowani tematyką samorządową.

Wraz z upływem lat liczba członków organizacji zwiększała się. Obecnie to około siedemset osób. Wśród nich są działacze samorządowi, lokalni liderzy, radni, ludzie pragnący działać na rzecz lokalnych wspólnot.

Towarzystwo Samorządowe nawiązało także współpracę z grupą działaczy z Gostynia zainteresowanych utworzeniem tam struktury organizacji. W pracach brał udział Marian Poślednik. Nie doszło tam jednak do utworzenia struktur TS-u, natomiast z inicjatywy Andrzeja Wojtyły powstało lokalne stowarzyszenie.

TS w dyskusji o programie reform w latach 1994–1998

Towarzystwo Samorządowe uważało reformę samorządową za fundament przemian ustrojowych, łagodzący wstrząsy polityczne i niepokoje odradzającej się demokracji. Działacze lokalni wielokrotnie jednak zwracali uwagę na konieczność kontynuowania zmian. Samorząd wykazywał w tym czasie wiele słabości – niedobór doświadczonych kadr, brak strategicznych wizji rozwoju, niedocenywanie znaczenia informacji, szkoleń, czynnika ludzkiego. W latach 1994–1998 TS, zgodnie ze swoim statutem i ideą powołania, wielokrotnie zabierał głos w sprawie dalszych reform⁷⁶.

W dokumencie z 21 lutego 1994 r. Towarzystwo Samorządowe zajęło stanowisko w sprawie planów zmian ordynacji wyborczej zaproponowanych przez Sejm 18 lutego. Za niedopuszczalne uznało wprowadzenie proporcjonalności wyborów we wszystkich gminach, niezależnie od ich wielkości, co mogłoby grozić ich upolitycznieniem i wykluczeniem reprezentantów małych miejscowości. Za naruszenie zasad demokracji i kompetencji samorządów uznano także propozycje sposobu pozbawienia mandatu radnego, zapis o odwołaniu lub zawieszeniu w czynnościach wójtów i burmistrzów przez wojewodę, „zapowiedź ograniczenia roli rady i zarządu, zlikwidowania instytucji mężów zaufania i rezygnacji z wyborów uzupełniających”. Ową krytykę uzasadniano sprzecznością zapowiadanych

⁷⁶ Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Samorządowego za okres 12.02.1994–12.02.1995, s. 1.

zmian z ideałami samorządności. W Stanowisku czytamy: „Dla samorządu terytorialnego system wyborczy ma zasadnicze znaczenie w kreowaniu lokalnych liderów, akceptowaniu i motywowaniu społecznych autorytetów, w celu umiejscowienia w organach przedstawicielskich dla decydowania o sprawach ich środowiska. Projekt ordynacji wyborczej nie spełnia żadnego z tych warunków, a ponadto stawia pod znakiem zapytania termin wyborów samorządowych”⁷⁷.

W Polsce cały czas trwała dyskusja o konieczności dalszego reformowania administracji samorządowej. Od 13 do 15 maja 1994 r. w Poznaniu obradował II Kongres Samorządu Terytorialnego zorganizowany przez Krajowy Sejmik Samorządu Terytorialnego. Najważniejsze było wystąpienie profesora Michała Kuleszy, Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Administracji Publicznej. Oceniał on dotychczasowe osiągnięcia reformy, podkreślając jednak konieczność jej kontynuowania. Do zgromadzonych na Kongresie swoje słowo skierował Prezydent Lech Wałęsa. Czytamy tam m.in. „Doświadczenia pierwszej kadencji samorządu terytorialnego składają się na nasz wielki dorobek. Narodowy i obywatelski. Wyzwolona została ludzka aktywność, odpowiedzialność i przedsiębiorczość. Mamy dziś wielu fachowych i rzutkich działaczy samorządowych. Radnych, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast”⁷⁸. W przyjętym wówczas przez Kongres dokumencie, oprócz oceny pierwszej kadencji samorządu, mowa jest o konieczności

⁷⁷ Stanowisko Towarzystwa Samorządowego z 21 lutego 1994 r., s. 1–2.

⁷⁸ List Prezydenta RP Lecha Wałęsy do uczestników II Kongresu Samorządowego z dnia 13 maja 1994 r., „Echo Puszczykowa. Informator Rady Miejskiej i Zarządu Miasta Puszczykowa” 1994, nr 5 (40), s. 13.

wprowadzenia powiatów. „Najpilniejszym zadaniem pozostaje kontynuowanie przebudowy ustroju państwa w duchu samorządności terytorialnej. Zadanie to obejmuje dokończenie budowy samorządu lokalnego poprzez wprowadzenie powiatu samorządowego, a następnie stworzenie samorządu wojewódzkiego, stanowiących odpowiednio wspólnoty mieszkańców powiatu i województwa. Powiat powinien być strukturą samorządową – nieodbierającą wszakże kompetencji gminom – dysponującą własnym mieniem i budżetem. Województwo reprezentowałoby strukturę samorządowo-rządową dysponującą również własnym mieniem i budżetem”⁷⁹.

Towarzystwo Samorządowe stało na stanowisku, że reforma samorządowa jest niezbędna w procesie budowy nowoczesnej Polski, aspirującej do państwa obywatelskiego. „Polska może odrodzić się w pełni dopiero przez pełny samorząd w gminach, powiatach i województwach. Rozpaczliwe poszukiwanie namiastek lub półśrodków czy powrót do centralizacji, który obserwujemy od roku zepchnie nas na ostatnie miejsce w Europie Środkowej”⁸⁰ – pisał Grzegorz Siwiński. W kontekście integracji z Unią Europejską szczególnego znaczenia nabierał odradzający się lokalizm. Towarzystwo opowiadało się wielokrotnie za powołaniem drugiego szczebla administracji terytorialnej na poziomie powiatu. Wyrażano przekonanie, że powiat, podobnie jak gmina, odniesie sukces, że będzie realizował lokalne zadanie, dysponując innym budżetem niż gmina i nie wchodząc w jej kompetencje, będąc jednakże jej sojusznikiem⁸¹. W 1993 r. przygotowano

79 Ibidem, s. 15.

80 G. Siwiński, *Gmina to za mało*, „Przegląd Koniński” 1995 r., nr 17, s. 22.

81 *Wywiad Ryszarda Jalożyńskiego...*

projekt ustawy, zgodnie z którą w Polsce miano powołać powiaty. Po jesiennych wyborach 1994 r. i utworzeniu koalicji SLD/PSL reforma została zahamowana. Udało się jedynie utworzyć Miejski Program Pilotażowy Reformy Administracji Publicznej, w ramach którego około 40 największych polskich miast przejęło od rządu wykonywanie licznych zadań publicznych⁸². Wstrzymanie reformy samorządowej było niezgodne z programem Towarzystwa Samorządowego. Krytyka pod adresem rządzącej koalicji w sprawie blokowania reformy pojawiła się podczas I Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego, 12 lutego 1995 r. Wśród wielu zagrożeń dla odradzającego się samorządu oprócz tych, o których już wspomniano, w podjętej uchwale czytamy: „propagowanie ogólnikowych i niekonkretnych rozważań mających w gruncie rzeczy rozwodnić próby reformy administracji publicznej [makroregiony, lansowanie dowolnych związków komunalnych zamiast powiatów samorządowych, dążenie do zmiany statusu sejmików wojewódzkich], co służyć ma utrzymaniu centralistycznego modelu państwa”⁸³. W kolejnym dokumencie, z 1 sierpnia 1994 r., Towarzystwo Samorządowe wyraziło swój sprzeciw wobec opóźniania reformy samorządowej i wzmocnieniu centralizacji państwa. Zapowiadane przez rząd Waldemara Pawlaka wstrzymanie prac nad powołaniem powiatów, w zamian zaś odtworzenie funkcji wojewódzkich rad narodowych, spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem środowisk lokalnych. Te zapowiedzi wpisały się w niepokojącą sytuację w kraju. Ze szczególnie ostrą oceną

82 M. Kulesza, op. cit, s. 82.

83 Uchwała I Zjazdu Towarzystwa Samorządowego w sprawie działań koalicji rządowej niszczących samorząd terytorialny w Polsce, Konin 12 lutego 1995 r.

TS-u spotkał się system zarządzania funduszami publicznymi, oceniany jako niejasny, upartyjniony i upolityczniony, i brak nowych rozwiązań w tej dziedzinie. Towarzystwo Samorządowe uważało wówczas, że wstrzymanie prac nad reformą opóźni konieczność zmian właśnie w systemie finansów publicznych, a co za tym idzie w niektórych dziedzinach sfery państwowej, jak w służbie zdrowia, oświacie i opiece społecznej. Podkreślano w szczególności konieczność kontroli społecznej w tym względzie, co jest oczywiste w systemie demokratycznym. Zablokowanie zmian w strukturze terytorialnej państwa byłoby niekorzystne także w kontekście integracji europejskiej, bo np. rodziłoby problem wykorzystania funduszy na rozwój regionalny. Czytamy w Stanowisku: „Jest to wymierzone [blokowanie reformy powiatowej] w ludność gmin wiejskich, małych i średnich miast, hamując poszerzanie możliwości rozwoju cywilizacyjnego ich miejsca zamieszkania. Oznacza to odrzucenie zasady przystosowania całego mechanizmu państwowego do zasad politycznych i pragmatycznych przyjętych we współczesnych państwach demokratycznych. Wzywamy wszystkich zainteresowanych autentycznym rozwojem samorządności do zdecydowanego przeciwstawienia się dalszemu marnotrawstwu środków publicznych przez biurokratyczno-partyjne zarządzanie funduszami państwowymi bez kontroli obywatelskiej, opóźnianiu wykształcenia się terytorialnych podstaw rozwoju gospodarczego i odbudowie polityki regionalnej, a także blokowaniu procesu odzyskiwania tożsamości i odbudowy więzi społecznych przez społeczności lokalne”⁸⁴.

84 Stanowisko Towarzystwa Samorządowego z 1 sierpnia 1994 r., s. 1–2.

Podobne argumenty pojawiły się w Uchwale Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w sprawie poparcia idei utworzenia powiatów samorządowych. Był to projekt Klubu Towarzystwa Samorządowego. Konieczność powołania powiatów argumentowano zatem m.in. istnieniem zadań przekraczających kompetencje i możliwości gmin, małą efektywnością wykonywania tych zadań przez rządową administrację rejonową i specjalną, a także brakiem społecznej kontroli nad zadaniami publicznymi. Powołanie powiatów zapewniłoby racjonalność w dysponowaniu publicznymi finansami. Tylko wtedy byłoby możliwe sprawne zarządzanie wieloma instytucjami budżetowymi i szybkie reagowanie na potrzeby małych ojczyzn⁸⁵.

Wielokrotnie na temat konieczności dokończenia zmian administracyjnych wypowiadał się prezes Towarzystwa Samorządowego Ireneusz Niewiarowski. Oceniał wtedy, że rozpoczęta w 1990 r. reforma, wyrosła na gruncie społecznego pragnienia odbudowy małych społeczności, zaczęła powoli rozczarowywać. Powołanie rejonowych urzędów administracji rządowej, które przejęły część kompetencji przeznaczonych dla gmin, rozrastająca się administracja specjalna, nieuwzględnienie różnic między gminami, a przede wszystkim niedostateczne finansowanie realizacji narzuconych samorządom gminnym zadań – to zdaniem prezesa Niewiarowskiego niepowodzenia owej reformy. Gminy wielokrotnie wykazywały się dużo większą racjonalnością w wydatkowaniu funduszy publicznych niż admi-

85 Uchwała Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w sprawie poparcia idei utworzenia powiatów samorządowych, s. 1–2.

nistracja rządowa. Do koniecznych, szczegółowych rozwiązań, które dokończyłyby i udoskonalilyby reformę, prezes TS zaliczył zmianę w systemie podatkowym państwa w celu zwiększenia dochodów własnych budżetów gminnych kosztem subwencji rządowych, stworzenie na poziomie powiatu drugiego szczebla samorządu, zagwarantowanie prawnej i politycznej niezależności samorządów wobec administracji rządowej. Możliwość przeprowadzenia zmian byłaby jednak możliwa przy całościowej przebudowie struktur państwowych, włącznie ze zmniejszeniem liczby województw. Prezes Towarzystwa Samorządowego opowiadał się zresztą za szeroką decentralizacją państwa, której służyć miało nie tylko powołanie powiatów i nowych województw, ale także zwiększenie uprawnień sołectw, a co za tym idzie usprawnienie funkcjonowania gminy. Pełnej decentralizacji służyć miał także rozwój organizacji pozarządowych wykonujących zadania publiczne. Konieczne było w tym względzie złagodzenie przepisów hamujących rozwój fundacji⁸⁶.

Reforma samorządowa była w Polsce mimo wszystko kontynuowana. Prace rozpoczęła Sejmowa Komisja Nadzwyczajna do rozpatrzenia projektu ustawy o samorządzie powiatowym z przewodniczącym Krzysztofem Janikiem na czele. Projekt zakładał powołanie powiatów przy zachowaniu dotychczasowych kompetencji gmin. Powiat i gmina miały być równoprawnymi podmiotami administracji publicznej, bez relacji podporządkowania. Powołanie powiatu miało ograniczyć zadania administracji rządowej. Otworzyła się w ten sposób dyskusja

86 *Ku jak najszerzej decentralizacji. Rozmowa Zbigniewa Nabzdyka z posłem Ireneuszem Niewiarowskim, „Przegląd Koniński” 1997, nr 41.*

o potrzebie silnego samorządu w nowoczesnej demokracji⁸⁷.

Z inicjatywy TS-u 9 grudnia 1994 r. w Koninie odbyła się konferencja „Przyszłość reformy samorządowej. Powiat jako drugi szczebel samorządu terytorialnego: za i przeciw”. Miała ona wskazać różnice poglądów w kierunkach rozwoju samorządu terytorialnego w Polsce. W seminarium wzięli udział przedstawiciele lokalnych władz, działacze samorządowi i reprezentanci partii politycznych, a ton dyskusji nadawali, reprezentujący odmienne racje, profesorowie Andrzej Stasiak – doradca szefa Urzędu Rady Ministrów, Michała Strąka i Michał Kulesza – były pełnomocnik rządu Hanny Suchockiej do spraw reformy administracji publicznej. Stasiak twierdził, że powiat jest formą przestarzałą, a stworzenie nowego podziału administracyjnego z wielkimi regionami zdeintegruje strukturę państwową. Uważał, że reforma jest nieunikniona, ale nie ma środków na jej przeprowadzenie. Należałoby wzmocnić gminy i związki międzygminne i im przekazać część zadań administracji centralnej. Kulesza z kolei opowiadał się za powołaniem powiatów. Przejęłyby one część kompetencji pozostających do tej pory w gestii administracji centralnej, a także jej finansów. Mówił: „Jak na razie wszyscy zajmują się tylko administrowaniem. I właśnie dlatego trzeba pójść z reformą samorządową dalej, do powiatów. Oddać ludziom do dyspozycji kolejne trzydzieści czy czterdzieści procent środków, którymi teraz administruje rząd. Powiat to szansa na lepsze jutro”⁸⁸. Opowiadał

87 Pismo Prezydium Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy o samorządzie powiatowym do Przewodniczących Rad Miast i Gmin, Wójtów Gmin, Burmistrzów i Prezydentów Miast z dnia 31 sierpnia 1994 r., s. 1–2.

88 *Powiat – szansa czy przeżytek?*, „Wielkopolskie Zagłębie” 1994, nr 50.

się również za utworzeniem o połowę większych województw. Obaj profesorowie uznali wtedy, że z pewnością nie ma już miejsca dla województwa konińskiego. Za jego pozostawieniem opowiedziała się natomiast większość gmin w ankietach skierowanych do nich przez premiera. Obawiano się wówczas utworzenia wielkich regionów, które zmarginalizowały rolę miast tracących status wojewódzkich⁸⁹.

Popularyzacji wiedzy o tym, że powiat jest dobrym rozwiązaniem służyła także wizyta delegacji TS-u w Höxter. Na zaproszenie Niemieckiego Związku Powiatów jesienią 1995 r. polscy samorządowcy zapoznawali się z funkcjonowaniem powiatów w Niemczech. Uczestnicy seminarium w Höxter zdecydowali o powołaniu Forum Polsko-Niemieckiego, którego celem było propagowanie idei samorządności i reformy samorządowej. Służyć miały temu konferencje, szkolenia, wydawnictwa, ale także współpraca różnych instytucji, szkół i przedsiębiorstw. Rząd niemiecki utworzył wówczas program, którego celem było wspieranie reformy samorządowej w Polsce, przeznaczając nań duże kwoty pieniędzy. Ze względu jednak na zahamowanie prac nad utworzeniem powiatów w Polsce, rząd Niemiec zaczął się zastanawiać nad wycofaniem z pomysłu. Za namową goszczącej w Niemczech polskiej delegacji zadeklarowano pomoc związkom gmin. Zaplanowano bliższą współpracę niemieckich powiatów ze Związkiem Gmin Słupeckich⁹⁰. Tak początek współpracy z Niemieckim Związkiem Powiatów wspomina Ireneusz Niewiarowski: *To była potężna organiza-*

89 *Za samorządnością przeciw Poznaniowi?*, „Gazeta Poznańska”, 10–11.12.1994 r.

90 *Działalność Towarzystwa Samorządowego*, „Przegląd Koniński” 1996, nr 4, s. 15.

cja, z tradycjami i dużym majątkiem. Związek chciał pomagać w przeprowadzeniu reformy powiatowej w Polsce. W czasie wizyty w Polsce delegacja niemiecka na czele z Paulem Sellmannem, naddyrektor powiatu Höxter, została dosyć obcesowo potraktowana. Krajowe Stowarzyszenia Sołtysów zorganizowało wówczas ad hoc konferencję pod Warszawą. Szczególną aktywnością wyróżnił się wtedy Bogdan Kamiński. Wiele spraw łączyło nas z Niemcami: izby rolnicze, odbudowa samorządu, kwestia powiatów, organizacja straży pożarnej. Od tamtej pory zaczęła się nasza współpraca. Były wzajemne kontakty, wyjazdy. Bank Żywności w Koninie swój pierwszy samochód otrzymał od Niemieckiego Czerwonego Krzyża w Höxter. Pamiętam, że po samochód pojechałem ze Zdzisławem Kępą, dyrektorem Banku Żywności w Koninie oraz z Marianem Grytem, który świetnie mówił po niemiecku.

Przekazanie samochodu BŻ w Koninie przez przedstawicieli Niemieckiego Czerwonego Krzyża, Höxter, 13 marca 1999 r. Od lewej Marian Gryt, Ireneusz Niewiarowski, w samochodzie Zdzisław Kępa, Paul Sellmann

Towarzystwo Samorządowe wielokrotnie podkreślało, że na gminę nakładane są zobowiązania przekraczające jej możliwości i kompetencje. Uznając, że naruszane są w ten sposób konstytucyjne prawa samorządu terytorialnego, opowiadano się za ustanowieniem gwarancji systemowych finansów gmin. Chodziło zwłaszcza o zasadę adekwatności środków do zakresu powierzonych zadań, ustawowe określanie źródeł finansowania zadań gmin, rekompensatę przy ustawowym zwalnianiu przez państwo od podatków będących dochodami własnymi gmin. Tylko przestrzeganie tych zasad miało zagwarantować gminom pewność finansową. Za bardzo dotkliwe uznano także obciążenie gmin podatkiem VAT⁹¹. Wiele zadań – pisano – ma charakter ponadgminny, jak prowadzenie szpitala, szkoły średniej, dużych przedsięwzięć z zakresu budowy dróg, nadzoru sanitarnego czy ochrony środowiska. I właśnie nimi powinien zająć się powiat. Realny wpływ mieszkańców na lokalne sprawy, a tym samym kontrola nad wykonywaniem zadań przez administrację powiatową, jej odpolitycznienie, wybór starosty w demokratycznych wyborach a nie z nominacji, ograniczenie wydatków na administrację to argumenty, które wielokrotnie padały w dyskusji o potrzebie kolejnych reform. W dalszej kolejności opowiadano się za nowym podziałem wojewódzkim kraju.

91 Projekt Uchwały II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie gwarancji systemowych finansów gmin, s. 1–2.

Konin, 12 lutego 1994r.

S T A N O W I S K O
członków - założycieli Towarzystwa Samorządowego

Czteroletnie doświadczenia utwierdzają nas w przekonaniu, że reforma samorządowa musi być kontynuowana.

Dalsza rozbudowa systemu samorządności lokalnej w Polsce wymaga daleko idącej decentralizacji zadań i kompetencji państwa na rzecz gmin i powiatów. Rozwój demokracji lokalnej, pobudzanie aktywności społecznej i współdziałanie przy tworzeniu warunków rozwoju gospodarczego regionu jest możliwe tylko wówczas, gdy społeczność ma realny wpływ na kształtowanie rzeczywistości w swym otoczeniu.

Jednakże niezbędnym warunkiem powodzenia procesu budowy samorządności lokalnej, realizacji idei decentralizacji zadań i kompetencji państwa na rzecz struktur samorządowych jest stworzenie stabilnego i efektywnego systemu finansowania samorządu terytorialnego. Wymaga to podjęcia i zakończenia procesu legislacyjnego tworzącego podstawy gospodarki finansowej gmin i powiatów. Koniecznym jest zabezpieczenie ustawowe takich źródeł finansowania działań samorządu, które w sposób odpowiedni do zadań i kompetencji przyznają stosowne środki finansowe, a jednocześnie wyposażą samorząd terytorialny w realny instrument pozwalający kreować rzeczywistość ekonomiczną społeczności lokalnych i przede wszystkim budżety samorządowe.

Sprawy samorządu nie mają jednak jak pokazuje rzeczywistość odpowiedniej pomocy i wsparcia u władz państwowych. Władza najchętniej dzieli się odpowiedzialnością. Mniej chętnie

kompetencjami, a najmniej pieniędzmi. Często przekazuje się samorządom zadania bez odpowiednich środków finansowych. Próbuje się ograniczać kompetencje samorządów, czynić je tylko wykonawcami zarządzeń administracji. Dodatkowym zagrożeniem są działania rządu i większości parlamentarnej wymierzone w toczący się proces decentralizacji państwa. Odsunięcie reformy powiatowej, hamowanie programu miejskiego i operacji przekazywania samorządom szkół podstawowych oraz ograniczenie wysokości subwencji i unikanie rozmów z przedstawicielami samorządów są faktami o jednoznacznej wymowie. Jest to uderzenie w prawo społeczności lokalnych do zarządzania ich sprawami. Apelujemy o zmianę zachowawczego i niechętnego podejścia do spraw samorządu, o poważne traktowanie głosu autentycznych, realnie myślących przedstawicieli gmin.

Największym osiągnięciem polskich samorządów są ludzie - działacze i pracownicy samorządowi, którzy z pionierską odwagą przyjęli na siebie odpowiedzialność za kształtowanie nowego oblicza naszych małych ojczyzn. Ich dorobek powinien być poprzez najbliższe wybory samorządowe umocniony i zwielokrotniony. Chcemy ich wesprzeć w procesie budowania samorządu, który stanie się mocnym oparciem dla państwa jako organizacji całości wspólnoty obywatelskiej.

Wszystkich zainteresowanych rozwojem samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz decentralizacją państwa i zjednoczeniem wokół tych celów środowisk samorządowych zapraszamy do współpracy.

Członkowie - Założyciele
Towarzystwa Samorządowego

Zwracano uwagę na skrywany centralizm reformy administracyjnej z 1975 r. i zlekceważenie naturalnych granic między regionami wyznaczanymi przez względy geograficzne,

historyczne, kulturowe i gospodarcze. Owemu centralizmowi sprzyjała słabość małych, licznych województw. Następnym szczeblem administracji samorządowej powinny być zatem silne, stosunkowo jednorodne wewnętrznie województwa – podobne pod względem powierzchni, z porównywalną strukturą społeczno-gospodarczą, z silnymi stolicami zdolnymi do prowadzenia niezależnej polityki regionalnej. Warunkiem niezbędnym owej niezależności jest stabilność finansów publicznych i ustawowo zagwarantowane źródła dochodów. Tylko trójszczeblowość administracji samorządowej miała sprzyjać kształtowaniu poczucia odpowiedzialności za region⁹².

W 1995 r. przypadała piąta rocznica wprowadzenia w Polsce ustawy samorządowej. W roku 1994 rozpoczęła się druga kadencja samorządów, można było wystawiać pierwsze oceny. „Biorąc pod uwagę niedoskonałości zasad funkcjonowania gmin, trzeba uznać reformę za największy sukces w procesie budowy nowoczesnego, niepodległego państwa. Nie zapominajmy o tym, że gminy właśnie sprywatyzowały handel detaliczny. Po pięciu latach funkcjonowania samorządu terytorialnego zaczynamy dostrzegać konieczność zarówno zrobienia drugiego kroku w reformie państwa, jak i przeprowadzenia rozwiązań szczegółowych, które by podnosiły sprawność i skuteczność jego działania. W planie ogólnym, oznaczającym dokończenie reformy samorządowej, należałoby zmienić system podatkowy państwa w celu zwiększenia dochodów własnych gminnych kosztem subwencji rządowych, stworzyć na poziomie powiatu drugi szczebel samorządu, który przejąłby kompetencje i finan-

⁹² Ibidem.

se od obecnych organów administracji państwowej, szczególnie urzędów rejonowych i administracji specjalnej, oraz wzmocnić prawne i polityczne gwarancje niezależności samorządów terytorialnych wobec administracji rządowej. Na politykę stopniowego uzależniania i podporządkowywania oraz zwiększania kontroli partyjno-finansowej nad mniejszymi jednostkami administracji państwowej i samorządowej, nakłada się polityka rozbijania jedności samorządowej⁹³. Do innych zagrożeń dla funkcjonowania samorządu zaliczono odrzucenie propozycji zwolnienia gmin z płacenia podatku VAT od inwestycji infrastrukturalnych, odrzucenie ustawy o finansowaniu oświetlenia dróg krajowych i wojewódzkich przez administrację rządową, niewystarczające środki na subwencje szkolne i dodatki mieszkaniowe⁹⁴.

Po raz kolejny Towarzystwo Samorządowe zabrało głos w sprawie finansowania gmin, kiedy Sejm głosami posłów koalicji SLD/PSL przyjął zapisy w Ustawie o finansach gmin. 28 listopada 1995 r. na Zjeździe TS-u Rejonu Słupieckiego przyjęto odpowiednią uchwałę. Podobną uchwałę przyjęto w Turku. Gminy otrzymały wtedy z budżetu państwa 15% podatku dochodowego od osób fizycznych. Sejm postanowił także, że subwencja na oświatę będzie wynosić 6,6% dochodu budżetu państwa, a nie 8,1 jak proponowały organizacje samorządowe. Towarzystwo uznało po raz kolejny, że finansowanie gmin, przy nowych obowiązkach nakładanych przez państwo, jest niewystarczające i nie zapewnia im niezależności. „Udział gmin

93 I. Niewiarowski, *Pięć lat odrodzonego samorządu terytorialnego*, „Przegląd Koniński” 1995, nr 5, s. 9.

94 Ibidem.

w podziale środków publicznych spadł z 17,5 % w 1991 r. do 12 % w roku bieżącym. Podczas gdy w ostatnich czterech latach dochody budżetu państwa wzrosły o 4 %, Wiele decyzji podejmuje się bez jakichkolwiek konsultacji z samorządem, choć istnieją instrumenty takich uzgodnień. Są to przede wszystkim zmiany w systemie podatkowym obniżające dochody gmin, nadal nie uregulowana jest kwestia ulg, o których decyduje państwo, przez to gminy tracą dochody⁹⁵.

Uczestnicy Zjazdu TS-u w Turku stwierdzili wtedy: „mimo przejęcia szkół od 1996 r. przez gminy zachowane zostały rezerwy, które nie trafią do wszystkich gmin. Dotąd nie wiadomo, na jakich zasadach będą te środki dysponowane i do kogo trafią. Nowe zadania stanowią często przerzucanie na gminy spraw nierozwiązanych przez państwo od kilkudziesięciu lat (mieszkalnictwo, sprawy socjalne, szkoły, służba zdrowia, drogi)”⁹⁶.

Gminy przejęły prowadzenie szkół podstawowych 1 stycznia 1996 r. Dyskusja na ten temat toczyła się już w Polsce od kilku lat. W ustawie samorządowej z marca 1990 r. prowadzenie szkolnictwa podstawowego zostało wymienione wśród zadań własnych gmin. Miało ono być kolejnym etapem decentralizacji państwa. Kolejne ustawy przesunęły jednak termin oddania gminom prowadzenia szkolnictwa podstawowego. W 1990 r. przesunięto termin obligatoryjnego przejęcia szkół o dwa lata, w 1993 – o kolejne dwa lata⁹⁷. W stanowisku Krajowego Sejmi-

95 Uchwała Zjazdu Towarzystwa Samorządowego Rejonu Słupieckiego, Konin, 28 listopada 1995 r.

96 *Działalność Towarzystwa Samorządowego...*

97 B. Imiołczyk, J. Regulski, *Aneksy do Raportu DiP 2/2007 Samorządność i demokracja lokalna*, Warszawa 2007, s. 5–7.

ku Samorządu Terytorialnego z dnia 27 maja 1993 r. czytamy m.in.: „Przejęcie szkolnictwa podstawowego przez samorząd gminy jest kolejnym i jednym z zasadniczych etapów decentralizacji państwa”⁹⁸. Towarzystwo Samorządowe zorganizowało w grudniu 1995 r. spotkanie poświęcone zarządzaniu szkołami przez samorządy. Niewiadomych i problemów do omówienia było wówczas wiele: zawilosci prawne związane z całym procesem, rozwiązania w obsłudze funkcjonowania szkół, współpraca władz samorządowych z dyrektorami, w końcu problem finansowania oświaty. W konferencji służącej wymianie doświadczeń i udzieleniu informacji uczestniczyli Anna Urbanowicz – dyrektor wydziału Oświaty Gminy Warszawa, była wiceminister edukacji narodowej, Tomasz Olejniczak, kurator oświaty w województwie konińskim. *Przejęcie szkół podstawowych przez samorządy gminne było niemalże rewolucją. Nastąpiła olbrzymia jakościowa zmiana – ocenia Tomasz Garszka. Towarzystwo Samorządowe prowadziło w tym czasie akcję informacyjną dotyczącą zwłaszcza finansowania oświaty. W 1993 r. przejęcie szkół przez gminy było fakultatywne. W województwie konińskim zdecydował się na to, jako jedyny, samorząd w Kłodawie. Wzorowaliśmy się na gminie Opatówek w dawnym województwie kaliskim, która przejęła oświatę podstawową już w 1992 r. Obawialiśmy się tego, bo było to przecież do tej pory zadanie rządowe. Baza szkolna, meble, pomoce naukowe były w złym stanie. Bardzo chcieliśmy być gospodarzami na własnym*

98 Stanowisko Krajowego Sejmiku Samorządu Terytorialnego z dnia 27 maja 1993 r. w sprawie przejęcia szkół przez samorząd gminy, [w:] *Problemy oświaty w związku z tworzeniem powiatów. Materiały I Kongresu Samorządu Terytorialnego*, Poznań 1993, s. 11.

podwórku. Doszliśmy do wniosku, że zaryzykujemy. Zrobiliśmy jeszcze jeden krok dalej, likwidując Zespół Administracyjny Szkół. Dyrektorzy do tej pory nie mogli być samodzielni. Do każdej z kłódawskich szkół przydzieliliśmy księgową i kasjerkę. Podobnie było na wsi. To faktycznie dobrze funkcjonowało. Wiele spraw konsultował wtedy z nami Pełnomocnik Wojewody ds. Samorządu – ocenia Józef Chudy.

Z krytyką Towarzystwa Samorządowego spotkał się projekt nowelizacji Ustawy o systemie oświaty i Karty Nauczyciela zgłoszony przez rząd SLD/PSL. Nowelizacja zakładała ograniczenie roli gmin do obowiązku finansowania działalności edukacyjnej i zarządzania mieniem. Usuwała jakikolwiek wpływ na działalność edukacyjną, w tym również na powoływanie dyrektorów szkół. Jednocześnie ustawa drastycznie miała ograniczyć niezależność dyrektorów szkół, dopuszczając głębokie ingerencje nadzoru pedagogicznego (podlegającego ministrowi edukacji). Spotkała się ona z licznymi protestami, rozgorzała wokół niej dyskusja. Przeciwnie zmianom w ustawie były regionalne oddziały Związku Nauczycielstwa Polskiego, nauczycielska NSZZ „Solidarność”, samorządy terytorialne oraz wiele stowarzyszeń. W wyniku szerokiego społecznego sprzeciwu wycofano z ustawy zapisy budzące najwięcej kontrowersji, utrzymując znaczną niezależność dyrektorów szkół oraz wpływ samorządu na edukację⁹⁹.

O ile przejęcie prowadzenia szkół podstawowych przez samorządy gminne było jak najbardziej zgodne z ideą odradzającego się lokalizmu, o tyle sposób finansowania oświaty został

99 B. Imińczuk, J. Regulski, *Aneksy do Raportu DiP*, s. 5–6.

oceniony jako zagrażający edukacji w Polsce w ogóle. Wśród wielu zagrożeń dla szkolnictwa wymieniono wówczas także dekapitalizację obiektów szkolnych, ograniczenie wydatków na pomoce dydaktyczne, brak prawnego zagwarantowania rzeczywistego wpływu społeczności lokalnej na dobór kadry kierowniczej szkół, daleko idąca kontrola samorządu przez administrację rządową. W projekcie pisma czytamy: „Nowelizacja ustawy jest w rzeczywistości zagrożeniem dla samodzielności gmin w zakresie zarządzania oświatą, wstrzymującym przekształcenia systemu finansowego gmin przy jednoczesnym obowiązku utrzymania szkół”¹⁰⁰. Na II Zjeździe Wojewódzkim TS-u podjęto także uchwałę w sprawie gwarancji systemowych finansów państwa. Uznano, że „naruszane są konstytucyjne prawa samorządu terytorialnego i należy w całej rozciągłości podzielić pogląd, iż niezbędne jest ustanowienie gwarancji systemowych finansów gmin przez przyjęcie zasad wynikających z Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego, a zwłaszcza: zasady adekwatności środków do zakresu wykonywanych zadań, zasady ustawowego określania źródeł sfinansowania nowych zadań nakładanych na gminy, zasady rekompensaty przy ustawowym zwalnianiu przez państwo od podatków będących dochodami własnymi gmin. Zdaniem Towarzystwa Samorządowego tylko ścisłe przestrzeganie powyższych zasad zapewni gminom stabilność finansową”. Zwrócono uwagę na konieczność konsultacji z gminami projektów zmian ustawowych do-

100 Projekt pisma klubu Towarzystwa Samorządowego Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w sprawie nowelizacji ustawy o systemie oświaty i Karty Nauczyciela skierowany do marszałka sejmiku Józefa Oleksego, Konin 21 lutego 1995 r., APIN.

tyczących samorządu, a także na zwolnienie gmin z podatku od towarów i usług¹⁰¹.

Rok 1996 był rokiem odrodzenia się izb rolniczych. Przyjęta 14 grudnia 1995 r. ustawa, mimo że była różnie oceniana, stworzyła podstawy prawne do funkcjonowania samorządu rolniczego. „W trakcie tworzenia ustawy o izbach rolniczych przeważał pogląd, że przynajmniej w początkowym okresie działalności samorządu rolniczego powinien on przede wszystkim odgrywać rolę opiniodawczo-doradczą wobec organów władzy publicznej”. Rolnicy mieli odtąd swoją reprezentację zawodową, która miała dbać o ich interesy¹⁰², a to spotkało się z poparciem Towarzystwa Samorządowego. Na II Zjeździe Wojewódzkim przyjęto w tym względzie odpowiednią uchwałę. Złożono wtedy deklarację włączenia się w proces powoływania i rozwoju izb¹⁰³. Towarzystwo Samorządowe uważało wówczas, że wraz z odradzającym się samorządem terytorialnym musi odrodzić się także samorząd zawodowy, gospodarczy i ubezpieczeniowy. Na nowo utworzone izby rolnicze miały być realizacją owej idei. Wsparcia dla izb udzieliło także Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów.

Na II Zjeździe Wojewódzkim TS-u pojawił się również pomysł powołania izb nauczycielskich. Uznano, że pomyślność reformy oświaty zależy w dużym stopniu od nauczycieli zor-

101 Uchwała II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie gwarancji systemowych finansów gmin, Konin 25 lutego 1996 r.

102 Sprawozdanie Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o izbach rolniczych oraz o zmianie niektórych ustaw (druki nr 2344 i 2952), (udostępnione przez <http://orka2.sejm.gov.pl>).

103 Uchwała II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie odrodzenia izb rolniczych, Konin 25 lutego 1996 r.

ganizowanych w samorząd zawodowy, zdolny zadbać o prestiż swojego zawodu¹⁰⁴. Projekt ten nie został jednak zrealizowany. Należy przypomnieć, że w latach 90. samorząd zawodowy stał się bardzo popularny, ciesząc się prestiżem i społecznym zaufaniem¹⁰⁵. Popierano również samorządność ubezpieczeniową, której naczelną zasadą była zasada wzajemności. Taką ideę realizowało Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych działające na terenie województwa od 1992 r.¹⁰⁶ Oprócz Towarzystwa Samorządowego ideę ubezpieczeń wzajemnych i młodą organizację popierały także Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów, Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów, Bank Żywności Koninie, a wcześniej „Solidarność” Rolników Indywidualnych, Komitety Obywatelskie „Solidarność”, Porozumienia Krajowe „Solidarność”, Stronnictwo Ludowo-Chrześcijańskie, Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe. Popieraliśmy ideę do momentu usamodzielniania się organizacji. Dzisiaj z TUW-em współpracuje Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów – uzupełnia Ireneusz Niewiarowski.

Reforma z 5 czerwca 1998 r. wywarła inspirujący wpływ na przeprowadzenie zmian w różnych dziedzinach działalności publicznej m.in. w oświacie, straży pożarnej, policji, systemie pomocy społecznej. Wraz z nią wprowadzono kilkanaście innych ustaw o charakterze ustrojowym m.in. o finansach publicznych. W październiku 1998 r. odbyły się wybory władz

104 Uchwała II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie powołania izb nauczycielskich, Konin 25 lutego 1996 r.

105 A. Szustek, *Samorząd zawodowy w Polsce w XX wieku. Tradycja i wyzwania współczesne*, „Społeczeństwo i polityka”, s. 93.

106 J. Jastrzębiec, *II Zjazd Wojewódzki Towarzystwa Samorządowego. Nowe zadania – nowe propozycje*, „Przegląd Koniński” 1996, nr 15.

nowo już zorganizowanej administracji samorządowej¹⁰⁷. Przed organizacją stanęły wówczas nowe wyzwania.

Towarzystwo Samorządowe cały czas zabierało głos w sprawach samorządu. W stanowisku z 15 czerwca 2007 r. czytamy o konieczności przeprowadzania dalszych zmian w strukturze administracji terenowej. Bolączką samorządu przez kilkanaście lat jego funkcjonowania było niedostateczne finansowanie realizacji zadań własnych i zleconych. Wielokrotnie zwracano uwagę na tę sprawę. W stanowisku czytamy też m.in. o „nieuprawnionej ingerencji administracji rządowej w sprawy samorządu”. Apelowano o zwiększenie środków na realizację zadań, ujednoczenie zasad wyborczych, wprowadzenie jednomandatowych okręgów wyborczych, wybór starosty w wyborach bezpośrednich, umocnienie instytucji sołectwa i sołtysa, ujednoczenie praw komitetów wyborczych stowarzyszeń i partii politycznych. „Uważamy, że w okresie wielkich szans, które stoją przed Polską po wejściu do Unii Europejskiej potrzebna jest duża aktywność obywatelska, potrzeba uczestnictwa w życiu publicznym, a to w dużym stopniu może zapewnić sprawny samorząd terytorialny”¹⁰⁸. Stanowisko to zostało podtrzymane 20 czerwca 2008 r. Towarzystwo Samorządowe z zainteresowaniem przyjęło informację o przygotowywanych przez rząd ustawach: kompetencyjnej, metropolitarnej, o funduszach sołeckich i zasadach wykonywania niektórych zadań sołeckich, o pracownikach samorządowych, wojewodzie i administracji rządowej¹⁰⁹.

107 M. Kulesza, op. cit., s. 83–86.

108 Stanowisko Towarzystwa Samorządowego z dnia 15 czerwca 2007 r.

109 Stanowisko podjęte przez Delegatów Towarzystwa Samorządowego w dniu

Klub Towarzystwa Samorządowego przy Sejmiku Samorządowym Województwa Konińskiego

Sejmiki samorządowe zostały powołane w Polsce w wyniku reformy samorządowej z 1990 r. Pierwszą kadencję rozpoczęły po wyborach samorządowych z 27 maja 1990 r. Funkcjonowały do roku 1998 i były reprezentacjami gmin w poszczególnych województwach. Do ich zadań należały m.in. „ocena działalności gmin i instytucji komunalnych na obszarze województwa, upowszechnianie doświadczeń samorządowych, prowadzenie mediacji w sprawach spornych między gminami, zwoływanie nadzwyczajnej sesji rady gminy, [...] ocena działalności administracji rządowej w województwie, w tym opiniowanie kandydatów na wojewodów, wyrażanie opinii w istotnych sprawach województwa, występowanie z wnioskami o uchylene zarządzeń wojewody naruszających interesy lokalne, reprezentowanie interesów gmin wobec administracji rządowej, [...]”¹¹⁰. Delegaci do sejmiku byli wybierani w głosowaniu tajnym przez radę gminy spośród jej członków, zachowujących przy tym mandat radnego. Sejmiki pełniły zatem przede wszystkim funkcję opiniodawczą i reprezentacyjną. Płaszczyzny możliwej ich współpracy z wojewodami określała ustawa z 22 marca 1990 r. Tymi płaszczyznami były sprawy „istotne” dla województwa, polityka społeczna, gospodarcza, zagospodarowanie prze-

20 czerwca 2008 r.

110 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. 1990 nr 16, poz. 95).

strzenne, ochrona środowiska. Wojewoda został zobowiązany także do przedstawiania przed sejmikiem samorządowym co najmniej dwa razy w roku „ogólnej informacji o swojej działalności”. Przedstawiał on także forum sejmikowemu do zaopiniowania wydawane przez siebie akty prawne¹¹¹.

W Poznaniu w 1990 r. powołano Krajowy Sejmik Samorządu Terytorialnego. Ustawa z 8 marca nie przewidywała działalności organu, który byłby ogólnopolską reprezentacją gmin. Taka reprezentacja jednak powstała, a Trybunał Konstytucyjny uznał legalność jej działań jako właściwej reprezentacji gmin. W pierwszej kadencji w Sejmiku przedstawiciele gmin reprezentowali 48 województw. Nie było wśród nich reprezentacji województwa legnickiego, które nie zgodziło się na płacenie składki. Pierwszym marszałkiem Sejmiku był Piotr Buczkowski¹¹².

Po wyborach z 19 czerwca 1994 r. sejmiki samorządowe rozpoczęły drugą kadencję. W Sejmiku Samorządowym Województwa Konińskiego zasiedli następujący delegaci: Stanisław Frankiewicz (m. Konin), Andrzej Starosta (m. Konin), Henryk Winiarski (m. Konin), Marek Andrzejczak (m. Koło), Ryszard Borysiewicz (m. Koło), Tomasz Garszka (m. Słupca), Ryszard Misiak (m. Turek), Jan Radzimski (m. Turek), Ireneusz Matuszak (gm. i m. Dąbie), Kazimierz Jasiński (gm. i m. Dobra), Stanisław Józwiak (gm. i m. Golina), Henryk Bartczak (gm. i m. Kleczew), Wojciech Chojnacki (gm. i m. Kłodawa), Stanisław Gawrysiak (gm. i m. Przedecz), Krzysztof Strużyński (gm. i m. Pyzdry), Mieczysław Andrzejewski (gm. i m. Rychwał),

111 Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz. U. 1990 nr 21 poz. 123), s. 6.

112 „Echo Puszczykowa” 1992, nr 8 (18), s. 3.

Stanisław Dunaj (gm. i m. Sompolno), Eugeniusz Lisiecki (gm. i m. Ślesin), Grzegorz Ciesielski (gm. i m. Tuliszków), Henryk Pęcherski (gm. i m. Uniejów), Zenon Mietlicki (gm. i m. Witkowo), Maciej Kasznia (gm. i m. Zagórów), Wojciech Chojnowski (gm. Babiak), Roch Kiciński (gm. Brudzew), Czesław Marciniak (gm. Chodów), Czesław Krawczyk (gm. Grabów), Ireneusz Kamiński (gm. Grodziec), Roman Wypychowski (gm. Grzegorzew), Jan Nowak (gm. Kawęczyn), Tomasz Piaseczny (gm. Kazimierz Biskupi), Kazimierz Kot (gm. Koło), Józef Chęciński (gm. Kościelec), Andrzej Gwóźdź (gm. Kramsk), Tadeusz Jankowski (gm. Krzymów), Stanisław Młodziej (gm. Łądek), Bronisława Filipowicz (gm. Malanów), Włodzimierz Fraszczyk (gm. Olszówka), Krzysztof Wróblewski (gm. Orchowo), Marek Górczewski (gm. Osiek Mały), Michał Forycki (gm. Ostrowite), Piotr Kluczka (gm. Powidz), Ryszard Papierkowski (gm. Przykona), Waldemar Tubacki (gm. Rzgów), Waclaw Szklarz (gm. Skulsk), Wincenty Kobylarek (gm. Słupca), Roman Świdorski (gm. Stare Miasto), Maciej Maciejewski (gm. Strzałkowo), Władysław Kuliński (gm. Słupca), Stanisław Patrzykąt (gm. Turek), Mirosław Pietrzak (gm. Wierzbinek), Stanisław Wiechecki (gm. Wilczyn), Czesław Stasikowski (gm. Władysławów)¹¹³. Łącznie w Sejmiku zasiadło czterdziestu ośmiu delegatów reprezentujących czterdzieści osiem gmin. Przewodniczącym Sejmiku został Włodzimierz Fraszczyk.

113 Wykaz Delegatów do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w kadencji 1994–1998 (3.03.1995). Archiwum Prywatne Mariana Selewskiego.

Waclaw Szklarz

Ireneusz Kamiński

Roman Wypychowski

Wojciech Chojnowski

W drugiej kadencji Sejmiku Samorządowego dawni działacze komitetów obywatelskich znaleźli się w mniejszości. Przypomnijmy, że wybory parlamentarne w 1993 r. wygrały siły postkomunistyczne. Podobny wynik uzyskany został w wyborach samorządowych rok później.

Klub Towarzystwa Samorządowego został powołany 30 sierpnia 1994 r. Celem przedsięwzięcia miało być, poprzez współpracę z Towarzystwem Samorządowym, położenie nacisku na kontynuowanie reformy samorządowej, stworzenie przeciwwagi dla SLD i przygotowanie się do przyszłych wyborów samorządowych. Założeniu Klubu towarzyszył wielki entuzjazm. Brakowało wtedy jeszcze procedur. Merytoryczna praca w Sejmiku miała służyć zespoleniu sił w działalności na

rzecz samorządu i województwa konińskiego. W regulaminie Klubu czytamy, że zrzesza on tych „delegatów pragnących działać na rzecz: a) rozwoju samorządu terytorialnego, b) decentralizacji państwa, a szczególnie budowy drugiego szczebla samorządu terytorialnego na poziomie powiatu, c) współdziałania i dalszej integracji środowisk samorządowych, d) szerzenia i popularyzowania idei samorządności, e) tworzenia więzi lokalnych integrujących społeczności gmin i całego regionu, f) tworzenia warunków dla indywidualnego rozwoju mieszkańców, g) pobudzania aktywności społecznej, h) tworzenia warunków rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz wspierania inicjatyw gospodarczych, kulturalnych, ekologicznych i społecznych”. Władzami Klubu były Zebranie Członków Klubu oraz Prezydium Klubu, który tworzyli przewodniczący, jego dwaj zastępcy, sekretarz oraz prezes Towarzystwa Samorządowego. W kontaktach zewnętrznych i na forum Sejmiku Klub był reprezentowany przez Prezydium. Zebranie pełniło władzę uchwałodawczą¹¹⁴. Do Klubu TS-u wstąpili wówczas następujący delegaci: Stanisław Frankiewicz, Henryk Winiarski, Wojciech Chojnowski, Andrzej Gwóźdź, Ireneusz Kamiński, Jan Nowak, Stanisław Dunaj, Eugeniusz Lisiecki, Czesław Krawczyk, Michał Forycki, Waclaw Szklarz, Władysław Kuliński, Roman Wypychowski, Waldemar Tubacki, Jan Radzimski, Tomasz Garsztka, Ryszard Papierkowski (łącznie 17 osób). W tamtym czasie Klub TS był największym klubem w Sejmiku Samorządowym. Prezydium Klubu tworzyli: Ryszard Papier-

114 Regulamin Klubu Towarzystwa Samorządowego w Sejmiku Samorządowym, s. 1–2.

kowski¹¹⁵ (przewodniczący), Jan Radzimski (wiceprzewodniczący), Tomasz Garsztka (wiceprzewodniczący), Waldemar Tubacki¹¹⁶ (sekretarz) i Ireneusz Niewiarowski (prezes Towarzystwa Samorządowego). Członkowie Klubu wielokrotnie zabierali głos w sprawie potrzeby kontynuowania reformy samorządowej, zgłaszając projekty uchwał i wystosowując swoje stanowiska. Gośćmi klubu byli m.in. prof. Jerzy Stępień, wiceprzewodniczący Prezydenckiej Rady ds. Samorządu i prof. Lucyna Wojtasiewicz, dyrektor Centrum Badania Gospodarki Regionalnej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Klub podał także propozycję utworzenia Rady ds. Rodziny, która działałaby przy Sejmiku, ostatecznie doprowadzając do jej powstania. Uznano, że niezbędne jest powołanie przy wojewodzie ciała doradczego i opiniotwórczego, reprezentującego interesy rodzin z województwa konińskiego. Pomysł powołania takiego organu narodził się podczas spotkań radnych z diecezji włocławskiej w Sanktuarium Matki Bożej Zwycięskiej w Brdowie. Klub zgłaszał podczas kolejnych sesji Sejmiku wiele projektów uchwał, uczestniczył w pracach różnych komisji, jednak bez prawa głosu w pracach Prezydium Sejmiku¹¹⁷. Niektórzy

115 Ryszard Papierkowski – działacz „Solidarności”, od 1988 r. sołtys wsi Smulsko. Radny i przewodniczący Rady Gminy Przykona w latach 1990–2002. Delegat do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w I i II kadencji, w latach 1992–2002 prezes Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Sołtysów Województwa Konińskiego, pierwszy koordynator akcji „Pogotowie Świętego Mikołaja” na terenie gminy Przykona, aktywny działacz Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów.

116 Waldemar Tubacki – w I i II kadencji wiceprzewodniczący Rady Gminy w Rzgowie, radny i członek Zarządu Rady Powiatu Konińskiego w kadencji 2006–2010, koordynator akcji „Pogotowie Świętego Mikołaja” na terenie gminy Rzgów.

117 Materiał informacyjny o działalności Towarzystwa Samorządowego za rok 1996.

go Tomasz Garsztko, wówczas najmłodszy delegat w Sejmiku wspomina: *Sejmik Samorządowy był jedynie organem opiniodawczym. Najważniejszą rzeczą było to, że delegaci mogli składać interpelacje. W sesjach uczestniczył wojewoda, dlatego ważny był bezpośredni kontakt samorządowców z przedstawicielem władzy centralnej. Miło wspominać ludzi z pierwszej kadencji. W Sejmiku było wówczas środowisko wywodzące się z komitetów obywatelskich, ale Klub skupiający tych ludzi powstał dopiero w drugiej kadencji. Klub zintegrował to środowisko. Było dużo spraw, ale partie polityczne w zasadzie nie liczyły się. Ważne były lokalne interesy i sprawy, o które zabiegali delegaci reprezentujący swoje gminy. Jedną z najważniejszych była kwestia powiatów. Trwała dyskusja nad tym, ile ma ich być na terenie województwa konińskiego. Bardzo ważny był układ gmin względem przyszłych powiatów. Delegaci z rejonu słupeckiego starali się o to, aby utworzono powiat słupecki. Zaangażował się także Urząd Miejski w Słupcy. Poruszaliśmy tę sprawę na wszelkich możliwych gremiach. Kwestia popieraną przez Klub było powstanie gminy Powidz. Dzięki niej, po nowym podziale administracyjnym kraju uwzględniającym powiaty, gmina Orchowo mogła znaleźć się w granicach powiatu słupeckiego. Korzystaliśmy z doświadczenia starszych kolegów, tych, którzy mieli już za sobą doświadczenia pierwszej kadencji. Pamiętam, że sejmik wnioskował np. o powołanie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie – uzupełnia Waldemar Tubacki. Jednym z inicjatorów reaktywowania gminy Powidz był Stanisław Tomaszewski, od 1994 r. członek Towarzystwa Samorządowego, potem wieloletni wójt*

Powidza¹¹⁹. Inicjatywę wspierał ówczesny wójt gminy Słupca, Błażej Berdziński¹²⁰.

Stanisław Tomaszewski

Błażej Berdziński

Obrady SSWK II kadencji. Od lewej: Andrzej Gwóźdź, Tadeusz Jankowski, Stanisław Młodożeniec, Bronisława Filipowicz, Włodzimierz Fraszczyk, Krzysztof Wróblewski, Marek Górczewski, Michał Forycki, Waldemar Tubacki, Waclaw Szklarz, Wincenty Kobylarek

119 Stanisław Tomaszewski – absolwent Politechniki Krakowskiej, radny gminy Witkowo, delegat do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego w pierwszej kadencji. Wójt gminy Powidz w latach 1995–2006, radny Rady Powiatu Słupeckiego pierwszej kadencji.

120 Błażej Berdziński – działacz związkowy (NSZZ RI „S”), członek gminnego Komitetu Obywatelskiego w Słupcy, wójt gminy Słupca w latach 1990–2002.

Od lewej Tomasz Garsztka, Jan Radzimski, Ryszard Misiak, Ireneusz Matuszak, Kazimierz Jasiński

Kompetencje sejmików samorządowych były jednak niewielkie, na co wielokrotnie zwracano uwagę. „Odrębnym problemem są sejmiki wojewódzkie, twory ustawowo pozbawione własnych uprawnień i zadań, bez szans na uznanie za reprezentanta interesów regionalnych gmin. Perspektywa powstania drugiego szczebla samorządu terytorialnego jeszcze wyraźniej stawia znaki zapytania nad tą instytucją”¹²¹.

Pakt Regionalny

Towarzystwo Samorządowe wielokrotnie zabierało głos w sprawach dotyczących społeczno-gospodarczej przyszłości regionu konińskiego. Na początku 1996 r. prezes Ireneusz

121 I. Niewiarowski, *Pięć lat odrodzonego ...*, s. 9.

Niewiarowski został zaproszony do udziału w pracach nad opracowaniem „Strategii Rozwoju Konina”. Spotkanie inauguracyjne takiego zespołu miało miejsce 13 lutego 1996 r. w Koninie. Decyzja o opracowaniu takiego planu została podjęta przez Zarząd Miasta. Uznano, że taki plan jest konieczny, bo będzie w najbliższej przyszłości wyznaczać cele rozwojowe województwa. Negatywnie oceniono prywatyzację Huty Aluminium Konin S.A. Wykupienie większości jej akcji przez Centralę Handlu Zagranicznego „Impexmetal” S.A. zostało ocenione jedynie jako rzekoma prywatyzacja, za którą kryło się rozszerzenie majątku państwowego i ponowne upolitycznianie gospodarki. „Nie chcemy, by infrastruktura przemysłowa Ziemi Konińskiej została ponownie podporządkowana strukturze organizacyjnej niepoddanej rygorom rynku konkurencyjnego i bezpośrednio niezainteresowanym rozwojem społeczno-gospodarczym naszego regionu. Uzależnienie wielkich zakładów przemysłowych województwa konińskiego od holdingów opanowujących całe gałęzie gospodarki może poddać strukturę społeczno-gospodarczą Ziemi Konińskiej w zależność od monopolistów kierujących się przede wszystkim swoimi partykularnymi interesami. Zdaniem Towarzystwa Samorządowego może to nie służyć prawidłowemu rozwojowi i przebudowie gospodarczej Ziemi Konińskiej”¹²². TS zwracał uwagę na konieczność wysokiego stopnia udziału pracowników i prywatnych podmiotów w procesach prywatyzacyjnych w Konińskim, bo to m.in. decyduje o tym, że doszło do fak-

122 Uchwała Zjazdu Towarzystwa Samorządowego rejonu konińskiego z dnia 23 stycznia 1996 r., s. 1–2.

tycznej prywatyzacji. W strukturze gospodarczej województwa powinno znaleźć się miejsce zarówno dla dużych, jak i dla średnich i małych przedsiębiorstw¹²³. Uchwała Zjazdu Miejskiego TS w Koninie z 12 lutego 1996 r. dotyczy wyceny majątku trwałego w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa. Została ona oceniona negatywnie. Czytamy w uchwale: „Spowodowało ono drastyczne i nieuzasadnione uszczuplenie dochodów własnych miasta, konieczność zwrotu nadpłaconych podatków na rzecz jednoosobowych spółek Skarbu Państwa za 1995 r. oraz obniżenie dochodów za 1996 r.” Zmiana podstawy opodatkowania budowli należących do jednoosobowych spółek Skarbu Państwa znacznie uszczupliła miejski budżet. Założenie Ministerstwa Finansów, że wartość netto budowli może być równa zero wyeliminowało podatek od nieruchomości jako źródło dochodu miejskiego budżetu¹²⁴. Wpłynęła także negatywnie na kondycję finansową samych spółek, powodując sztuczne zaniżanie wartości ich majątku. Przewidywano, że owe zmiany zasad wyceny majątku będą prowadzić do nadużyć w procesie prywatyzacji. W zakończeniu uchwały czytamy: „Zjazd Miejski Towarzystwa Samorządowego w Koninie stanowczo protestuje przeciwko ciąglemu osłabianiu przez rząd kondycji finansowej budżetów gmin, z jednoczesnym zwiększaniem fiskalizmu na rzecz budżetu państwa bez zwracania uwagi na interes gospodarczy spółek¹²⁵”.

W dyskusji o potrzebie zmian w samorządzie i konieczności

123 Ibidem, s. 2–3.

124 Uchwała Zjazdu Miejskiego Towarzystwa Samorządowego w Koninie, Konin, 12 lutego 1996 r., s. 1–2.

125 Ibidem, s. 2.

rozwoju lokalnych inicjatyw pojawiła się propozycja powołania na ziemi konińskiej Paktu Regionalnego. Postulat utworzenia szerokiej koalicji skupiającej różne środowiska, rozmaite reprezentacje, instytucje gospodarcze, naukowe i finansowe oraz organizacje samorządowe pojawił się podczas I Zjazdu Towarzystwa Samorządowego. Ta propozycja była wynikiem analizy ówczesnej sytuacji gospodarczej województwa konińskiego. Dodatkowo wskazywano na brak zespolonych działań zmierzających do zapobieżenia grożącej zapaści gospodarczej, której przyczyn tkwiły w realizowanym przez wiele lat monokulturowym modelu gospodarki opartym na przemyśle paliwowo-energetycznym. Do zagrożeń cywilizacyjnych zaliczono wówczas m.in. przestarzałe technologie, koncentrację własności państwowej w przemyśle, degradację środowiska naturalnego, słabo rozwinięty rynek usług, zniszczone tereny rolnicze, słabą sytuację finansową przedsiębiorstw niebędących w sektorze paliwowym¹²⁶. Przewidywania dotyczące zmniejszających się możliwościach wydobywania i dostaw węgla do elektrowni (zakończenie eksploatacji w 2015 r. i to przy wcześniejszym zmniejszeniu wydobywania), a co za tym idzie nadchodzącej stagnacji gospodarczej i pogorszenia sytuacji społecznej w regionie spowodowały konieczność poszukiwania rozwiązań. Jednym z nich miał być właśnie Pakt Regionalny. Celem owego paktu miałyby być działania zmierzające w kierunku przebudowy i unowocześnienia systemu gospodarczego poprzez wprowadzenie na rynek nowych usług, roz-

126 Projekt Uchwały II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie realizacji Paktu Regionalnego, s. 1.

wój średniej przedsiębiorczości i wielokierunkowość wzrostu gospodarczego¹²⁷. W Uchwale nr 1 przyjętej podczas I Zjazdu Towarzystwa Samorządowego Pakt Regionalny został zdefiniowany jako „umowa publiczno-prawna mająca zintegrować wszystkie działania, środki i siły wokół programu restrukturyzacji województwa”¹²⁸. O tym nowatorskim rozwiązaniu była mowa wielokrotnie w mediach. Poczucie, że rola województwa konińskiego jest coraz bardziej marginalizowana i świadomość, że to zagłębienie energetyczno-paliwowe powstało w gospodarce centralnie planowanej inicjowały kolejne głosy członków Towarzystwa Samorządowego w sprawie zintensyfikowania prac przez władze wojewódzkie nad zawarciem i realizacją Paktu. Projekt ustawy budżetowej na rok 1996, w którym województwu konińskiemu przyznano najniższy budżet ze wszystkich budżetów wojewódzkich w Wielkopolsce stał się przedmiotem dyskusji na Zjeździe TS-u Rejonu Słupeckiego w listopadzie 1995 r. i przyjętej tam uchwały¹²⁹.

Zmiany zachodzące w Europie oraz zwiększające się możliwości współpracy krajów zachodnich z Europą Środkowo-Wschodnią w połowie lat 90. stały się szansą także dla regionu konińskiego. Jego doskonałe położenie, na przecięciu ważnych

127 I. Niewiarowski, *Pakt Regionalny*, „Przegląd Koniński”, 1995, nr 5. Pakt miał być zawarty na trzech płaszczyznach porozumienia. Pierwsza dotyczyła sił społecznych, samorządowych, związkowych, gospodarczych i administracyjnych. Druga to porozumienie z rządem, celem uzyskania wsparcia. Trzecia to wystąpienie o środki pomocowe z poparciem rządu. W celu wypracowania planu strategicznego rozwoju województwa i uzyskania aprobaty społecznej należało powołać Radę Paktu.

128 Uchwała nr 1 I Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego, s. 1.

129 Uchwała Zjazdu Towarzystwa Samorządowego Rejonu Słupeckiego, Konin 28 listopada 1995 r.

szlaków komunikacyjnych, zwiększało niewątpliwie możliwości rozwoju, przy wszystkich grożących trudnościach gospodarczych i społecznych. Bolączką był jednak brak autostrad w Polsce. Dostrzegł to rząd Hanny Suchockiej, inicjując program ich budowy. Towarzystwo Samorządowe uznało, że ów program można wykorzystać także do promocji rozwoju regionu konińskiego. Ważnym punktem projektu Paktu Regionalnego stał się zatem pomysł usytuowania w bezpośredniej bliskości regionu skrzyżowania autostrad A-1 i A-2. Tak ważne było podjęcie wówczas działań zmierzających do uwzględnienia przez władze centralne interesów regionu konińskiego związanych z procesem budowy autostrady. Uznano, że szansę stwarza polepszenie infrastruktury transportowej. Przy wszystkich trudnościach, które napotykałyby gminy, kiedy inwestycja zostałaby rozpoczęta, dostrzeżono wiele korzyści, które mogą osiągnąć gminy w związku z najpierw budową autostrady, a potem jej oddziaływaniem. Wymieniano m.in. pojawienie się inwestorów, ożywienie życia gospodarczego, udział miejscowych podmiotów w budowie autostrady, zmniejszenie bezrobocia, rozbudowę lokalnego rynku usług¹³⁰.

Temat budowy autostrady był wielokrotnie omawiany na zjazdach TS-u, a brak konkretnych działań ze strony rządu w tej sprawie stał się m.in. przedmiotem uchwały Zjazdu Rejonowego Towarzystwa Samorządowego Rejonu Kolskiego obradującego 15 stycznia 1996 r.

Tworzenie klimatu do inwestowania w tym regionie wymagało stworzenia planu strategicznego rozwoju województwa.

130 Autostrada A-2 w Pakcie Regionalnym. Opracowanie Towarzystwa Samorządowego, s. 1–2.

To zadanie stało się głównym celem inicjatywy powołania Paktu. Cel ten mógł być osiągnięty tylko poprzez realizację celów cząstkowych, do których zaliczono: opracowanie diagnozy ówczesnej sytuacji gospodarczej województwa, analizę szans i zagrożeń dla województwa na tle innych województw i gospodarki krajowej, analizę mocnych i słabych punktów konińskiej gospodarki, opracowanie planu pozyskania inwestorów i środków, wspieranie najciekawszych inicjatyw, wprowadzenie nowej jakości kształcenia młodzieży polegającej na uwzględnieniu zapotrzebowania na rynku pracy. Do współpracy zapraszano instytucje, których działalność statutowa związana była z ideą Paktu Regionalnego. Były to zatem Agencja Rozwoju Regionalnego, Konińska Izba Gospodarcza, Ośrodek Doskonalenia Rolniczego w Kościelcu, Urząd Wojewódzki, urzędy gmin, banki działające na terenie województwa¹³¹. Ze względu na to, że najważniejszym podmiotem Paktu miały być gminy, przewidywano w pierwszej kolejności opracowanie lokalnych planów rozwoju gospodarczego. W dalszej kolejności miały być tworzone strategie powiatowe i wspólna polityka regionalna. Niezbędne stało się również wyłonienie z lokalnych środowisk liderów odpowiedzialnych za opracowanie strategii rozwoju. W 1996 r. opracowano program szkoleń dotyczący praktycznego opracowania wizji rozwoju oraz tworzenia rolniczych grup marketingowych. W 1997 r. program został zrealizowany na terenie województwa konińskiego. W ramach projektu przeprowadzono liczne szkolenia specjalistyczne dotyczące ekonomiki produkcji

131 Region Bursztynowego Szlaku Krainą Jezior. Zagłębie paliwowo-energetyczne w centrum Polski, s. 1–5.

i marketingu, wykorzystania informacji rynkowej i badań rynku, prawodawstwa rolnego i efektywnych technologii produkcji.

Idea powołania Paktu została podtrzymana na II Zjeździe Wojewódzkim TS, na którym w podjętej uchwale zaproponowano bardzo szczegółowe rozwiązania zmiany struktury gospodarczej województwa konińskiego¹³².

Inicjatywa nie została jednak podjęta. Mimo to wywołała dyskusję we władzach samorządowych i centralnych o przyszłości gospodarczej rejonu konińskiego. Projekt zakończył się opracowaniem trzech pilotażowych programów strategii rozwoju gmin Wierzbinek i Kawęczyn oraz miasta Słupca.

15 grudnia 2008 r. Zjazd Delegatów Towarzystwa Samorządowego podjął Uchwałę w sprawie uruchomienia programu kompleksowego określania zasobów wodnych, warunków klimatycznych oraz potrzeb obszarowych retencji i małej retencji w subregionie konińskim. Uchwała została podjęta po ustalonym obniżaniu się poziomu wód gruntowych w subregionie konińskim, a to wyjątkowo niekorzystnie wpłynęło na rolnictwo i środowisko naturalne. Towarzystwo Samorządowe uznało, że konieczne jest dokonanie oceny sytuacji hydrologicznej w regionie. Wśród rozmaitych rozwiązań proponowano m.in. określenie trwałych i czasowych zagrożeń dla zasobów wodnych na terenach o różnym zagospodarowaniu, wskazanie kierunków działań w obszarze gospodarowania zasobami wodnymi, opracowanie charakterystyki warunków klimatycznych i mikroklimatycznych.

132 Projekt Uchwały II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie realizacji Paktu Regionalnego. s. 4–6.

W Uchwale Zjazdu Towarzystwa Samorządowego Rejonu Słupeckiego z 12 grudnia 1995 r. wyrażono niezadowolenie z powodu projektu ustawy budżetowej przewidującej wysokości budżetu województwa konińskiego na 1996 rok. Budżet ten był wówczas najniższy w Wielkopolsce i wynosił 6 361 000 złotych. Podobnie było z inwestycjami centralnymi. W planie finansowym inwestycji finansowanych ze środków rządowych przewidziano tylko kontynuację budowy szpitala miejskiego w Koninie. Uznano to za przejaw lekceważenia regionu konińskiego przez państwo. Alternatywą miał być właśnie Pakt Regionalny chroniący własną lokalną politykę¹³³.

¹³³ Uchwała Zjazdu Towarzystwa Samorządowego Rejonu Słupeckiego, Słupca 12 grudnia 1995 r.

II

Działalność na rzecz edukacji obywatelskiej

Konkursy dla młodzieży

Jednym z najważniejszych obszarów zainteresowań Towarzystwa Samorządowego od początku jego istnienia jest edukacja obywatelska. Taki zapis znalazł się w przyjętym w 1994 r. statucie. Działalność ta przyjmuje różnorodne formy i jest głównie skierowana do uczniów gimnazjów i szkół średnich. Uznano, że popularyzowaniu zagadnień związanych z samorządem terytorialnym i w ogóle z ideą samorządności, demokracją, państwem obywatelskim mogą służyć między innymi konkursy. Na początku lat 90. było to tym ważniejsze, że wiele zagadnień nie było jeszcze znanych. Z pewnością ważną cezurą jest rok 2004, kiedy Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Popularyzowaniu zagadnień związanych zarówno z funkcjonowaniem instytucji unijnych, jak wiedzy o krajach europejskich służyć miały także konkursy.

Najbardziej znanym z nich, kojarzonym z Towarzystwem Samorządowym, jest Wielkopolski Konkurs Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym. Organizowany od 1995 r. jest kontynuacją Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym, który po raz pierwszy odbył się 2 maja 1993 r. w Tuliszkowie podczas

Święta Młodych. W finale konkursu udział wzięło wówczas 25 uczniów z sześciu szkół podstawowych położonych na terenie gminy Tuliszków¹³⁴. Pomysłodawcą konkursu był ówczesny przewodniczący Rady Miejskiej Tuliszkowa Zenon Matuszewski. Rok później, 1 maja 1994 r. w Tuliszkowie miała miejsce druga edycja konkursu, w której uczestniczyło 33 uczniów z siedmiu szkół¹³⁵.

Idea konkursu zainteresowała Towarzystwo Samorządowe (Zenon Matuszewski uczestniczył w zjeździe założycielskim organizacji). W organizację konkursu już o zasięgu wojewódzkim włączyli się Piotr Schulz – ówczesny burmistrz Dobrej, Ireneusz Niewiarowski, Tomasz Nuskiewicz i Grzegorz Siwiński. W 1995 r. odbył się konkurs już o zasięgu wojewódzkim, a okazją do jego przeprowadzenia była piąta rocznica wprowadzenia w Polsce reformy samorządowej. Do wójtów i burmistrzów została rozesłana wówczas informacja o idei planowanego konkursu, jego charakterze i możliwym przebiegu. Autorzy pisma, przewodnicząca Towarzystwa Samorządowego Przyjaciół Ziemi Tuliszkowskiej Halina Wenc i Prezes Towarzystwa Samorządowego Ireneusz Niewiarowski, zaprosili do współpracy samorządy. Finał pierwszego Wojewódzkiego Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym odbył się w Kolegium Nauczycielskim w Koninie 27 maja 1995 r. Konkurs przeznaczony był wtedy dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych. Wraz z wprowadzeniem nowego podziału administracyjnego kraju zwiększył się także zasięg terytorialny konkursu

134 „Głos Tuliszkowa. Biuletyn Informacyjny Rady Miejskiej w Tuliszkowie” 1993, nr 5/22, s. 1–2.

135 „Głos Tuliszkowa” 1994, nr 5/33, s. 1.

i od edycji 1998/1999 obejmuje on województwo wielkopolskie. Pomysł na przeprowadzenie konkursu był efektem czteroletniego doświadczenia odrodzonego samorządu gminnego. Wiedza o funkcjonowaniu instytucji samorządowych miała przyczynić się do przygotowania młodzieży do świadomego uczestnictwa w budowie państwa demokratycznego.

Jury pierwszego Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym w Tuliszkowie i wręczenie nagród laureatom, 2 maja 1993 r. Nagrody wręczają Zenon Matuszewski i Marian Gryt

Obecnie w konkursie biorą udział uczniowie gimnazjów, którzy muszą wykazać się wiedzą z zakresu działalności samorządu terytorialnego i mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Opiekę merytoryczną nad pierwszymi konkursami sprawowały Wszechnica Obywatelska oraz EuroCentrum, placówki doradcze Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów. Obecnie konkurs jest organizowany na trzech etapach: szkolnym, powiatowym i wojewódzkim. Partnerami Towarzystwa Samorządowego w pierwszych edycjach konkursu były instytucje współpracujące z samorządami, m. in. Urząd Wojewódzki, Sejmik Samorządowy Województwa Konińskiego, Regionalne Izby Obrachunkowe, Wojewódzki Urząd Pracy, Wojewódzki Zespół Pomocy Społecznej, Kuratorium, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, Centrum Edukacji Obywatelskiej. Dzisiaj partnerami TS-u są m.in. Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Koninie (od niedawna Centrum Doskonalenia Nauczycieli), Stowarzyszenie Kalisz XXI, Urząd Miasta w Koninie, Starostwo Powiatowe w Koninie, Rada Powiatu Konińskiego, działacze samorządowi, samorządy gminne i powiatowe, parlamentarzyści, lokalni liderzy. Kolejne edycje konkursu były okazją do nawiązania współpracy z nauczycielami, dla których wspólnie z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym organizowano specjalne szkolenia. Ta współpraca była rozszerzana poprzez polsko-amerykański program „Edukacja Obywatelska w Społeczeństwie Demokratycznym”. W jego ramach działało Centrum Edukacji Obywatelskiej, z którym Towarzystwo Samorządowe także nawiązało współpracę.

Organizacją pierwszych edycji konkursów zajmował się Grzegorz Siwiński. Od 1997 r. odpowiada za nią Grażyna Sędziak. Na poziomie szkolnym za weryfikację wiedzy uczniów odpowiedzialni są nauczyciele. Szkoła może zgłosić czterech uczniów do etapu powiatowego. Konkurs na tym etapie przygotowywany jest m.in. z pomocą biur powiatowych TS-u, urzędów gmin, starostw, szkół współpracujących z organizacją. Recenzentem konkursowych zestawów pytań jest od wielu lat Elżbieta Siudaj-Pogodska¹³⁶, która na stałe przewodniczy finałowej komisji konkursowych. Od kilku lat konkurs finałowy odbywa się w Zespole Szkół Ekonomiczno-Usługowych im. Fryderyka Chopina w Żychlinie. Niekiedy uczestnicy konkursów są później wolontariuszami TS-u, bądź którejs z partnerskich organizacji. Tak jest na przykład w Kaliszu, gdzie konkurs organizuje Żaneta Stodolna. Tam młodzież podejmuje wspólnie rozmaite działania.

Do tej pory w Wielkopolskim Konkursie Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym wzięło udział aż 44800 uczestników reprezentujących kilkaset szkół z niemalże wszystkich gmin Wielkopolski. Szczegółowe dane statystyczne przedstawiono poniżej. Do 1998 r. w konkursie brali udział uczniowie z województwa konińskiego.

¹³⁶ Elżbieta Siudaj-Pogodska – działaczka Komitetu Obywatelskiego w Koninie. Radna Rady Miejskiej Konina, delegatka Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego, a następnie od 1991 r. Krajowego Sejmiku Samorządu Terytorialnego, gdzie pracowała w Zespole Oświatowym Komisji Legislacyjnej. W latach 1991–2010 dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego (od 2001 r. Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli) w Koninie.

edycja	rok	liczba		
		gmin	szkół	uczestników
I	1993/1994	1	6	25
II	1994/1995	42	127	1500
III	1995/1996	39	129	1600
IV	1996/1997	39	120	1500
V	1997/1998	41	115	2000

Od roku szkolnego 1998/1999 konkurs jest skierowany do uczestników z województwa wielkopolskiego.

edycja	rok	liczba			
		powiatów	gmin	szkół	uczestników
VI	1998/1999	26	81	173	1800
VII	1999/2000	34	113	314	3000
VIII	2000/2001	35	136	205	4000
IX	2001/2002	35	125	201	3500
X	2002/2003	34	124	186	3400
XI	2003/2004	34	123	163	3000
XII	2004/2005	33	89	104	2100
XIII	2005/2006	30	109	118	2500
XIV	2006/2007	32	94	115	2400
XV	2007/2008	34	100	130	2600
XVI	2008/2009	34	88	115	2200
XVII	2009/2010	33	83	108	2100
XVIII	2010/2011	30	77	105	2100
XIX	2011/2012	28	71	91	1800
XX	2012/2013	29	62	86	1700
Razem					44800

Źródło: Archiwum Biura Towarzystwa Samorządowego w Koninie

Laureaci Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym i Wielkopolskiego Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym:

1994

Przemysław Krawiec (Szkoła Podstawowa w Ogorzelczynie), Renata Małolepsza (SP w Tanowej), Karolina Mikołajczyk (SP w Tuliszkowie)

1994/1995

Iwona Kwiatkowska (SP w Koziegłowach), Paweł Macuździński (SP w Tuliszkowie), Ewelina Piwońska (SP w Tuliszkowie), Małgorzata Pańczyszyn (SP w Kaczkach Średnich), Aleksandra Brzychcy (SP w Kaczkach Średnich), Mateusz Kawalkiewicz (SP w Tuliszkowie)

1995/1996

Wojciech Kowalczyk (SP nr 1 w Turku), Ewelina Piwońska (SP w Tuliszkowie), Marek Musiał (SP w Babiaku), Przemysław Krawiec (SP w Ogorzelczynie)

W 1995 r. laureaci Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym pojechali w nagrodę do Warszawy, aby wziąć udział w II Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży. Na zdjęciach Paweł Macudziński, Ilona Kwiatkowska i Ewelina Piwońska z Leszkiem Balcerowiczem i Bronisławem Geremkiem

1996/1997

Agnieszka Skowrońska (SP w Koziegłowach), Marta Depczyńska (SP w Cieninie Kościelnym), Agnieszka Antonowicz (SP w Osieczy), Justyna Walczak (SP w Wyszynie), Agnieszka Hartwich (SP w Budziszawiu Kościelnym), Tomasz Gajewski

(SP nr 12 w Koninie), Ireneusz Gradecki (SP w Tuliszkowie), Rafał Dąbrowski (SP nr 8 w Koninie)

1997/1998

Marta Żakowska (SP we Wrąbczynkowskich Holendrach), Agnieszka Jankowska (SP w Marianowie), Agnieszka Dębowska (SP w Kleczewie), Justyna Pyzdrowska (SP nr 2 w Słupcy), Łukasz Patan (SP w Marianowie)

1998/1999

Agnieszka Dębowska (SP w Kleczewie), Jakub Szewczykowski (SP w Damasławku), Katarzyna Klubś (SP nr 1 w Gostyniu), Elżbieta Trela (SP w Iwanowicach), Julia Jasiewicz (SP nr 1 w Krzyżu Wielkopolskim), Jolanta Krzemińska (SP nr 4 w Koninie), Anna Lipska (SP we Władysławowie), Andrzej Nowowiejski (SP nr 4 w Koninie)

1999/2000

Andrzej Nowak (Gimnazjum nr 4 w Kaliszu), Ryszard Krużyński (SP w Złotkowie), Anna Bednarowicz (SP w Strzałkowie), Ewa Szymańska (SP w Marianowie), Katarzyna Paszek (SP w Damasławku), Marta Trosiak (ZS nr 3 w Kościanie), Sylwester Bulewicz (SP w Babiaku), Marek Trzeciński (SP w Zasutowie)

2000/2001

Michał Nawrot (Gimnazjum nr 9 w Kaliszu), Sławomir Mikołajczyk (Gimnazjum nr 1 w Ostrowie Świętokrzyskim), Justyna Etenkowska (Gimnazjum nr 1 w Rychwale), Andrzej Nowak (Gimnazjum nr 4 w Kaliszu), Paulina Pieprzyk (Gimnazjum w Dusznikach), Adrian Nosal, (Gimnazjum w Liskowie), Irmina Drożak (Gimnazjum nr 2 w Wolsztynie), Natalia Pietrzak (Gimnazjum w Dąbiu)

2001/2002

Sławomir Mikołajczyk (Gimnazjum Nr 1 w Ostrowie Wielkopolskim), Michał Dymek (Gimnazjum Miejskie w Chodzieży), Tomasz Śliwiński (Gimnazjum w Damasławku), Patrycja Pawłowska (Gimnazjum w Tuliszkowie), Michał Nawrot (Gimnazjum Nr 9 w Kaliszu), Hubert Rabięga (Gimnazjum w Granowie), Justyna Kempczyńska (Gimnazjum Zespół Szkół w Gołańczy), Paweł Dolata (Gimnazjum Nr 4 w Ostrowie Wielkopolskim)

2002/2003

Szymon Paciorkowski (Gimnazjum nr 2 we Wrześni), Natalia Nowicka (Gimnazjum w Wągrowcu), Patrycja Pawłowska (Zespół Szkół Gimnazjum w Tuliszkowie), Tomasz Śliwiński (Zespół Szkół Powszechnych w Damasławku), Katarzyna Węglewska (Gimnazjum w Pniewach), Joanna Tritt (Gimnazjum nr 26 w Poznaniu), Szymon Kurkiewicz (Gimnazjum w Starych Obozryckach), Bogumiła Mikitiuk (Gimnazjum nr 1 w Rogoźnie)

2003/2004

Agnieszka Kwita (Gimnazjum w Pniewach), Marta Frankowska (Publiczne Samorządowe Gimnazjum w Pyzdrach), Tomasz Ludwicki (Publiczne Gimnazjum w Dąbiu), Marzena Latuszek (Zespół Szkół Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Pępowie), Izabela Mocek (Gimnazjum w Wyrzysku), Kinga Grabowska (Gimnazjum w Wyrzysku), Bogumiła Mikitiuk (Gimnazjum nr 1 w Rogoźnie), Agnieszka Dziubińska (Gimnazjum Nr 1 w Międzychodzie)

2004/2005

Martyna Borowczyk (Gimnazjum w Gieczu), Dominika Urbaniak (Gimnazjum Nr 4 w Ostrowie Wielkopolskim),

Magdalena Luch (Gimnazjum w Kwilczu), Justyna Gorączka (Gimnazjum w Ostrorogu), Jacek Gałka (Zespół Szkół nr 2 w Kłodawie), Dominik Cygalski (Gimnazjum nr 29 w Poznaniu), Kinga Grabowska (Gimnazjum w Wyrzysku), Mateusz Maćkowiak (Gimnazjum nr 9 w Lesznie)

2005/2006

Bartłomiej Talarczyk (Gimnazjum w Kórniku), Michał Sobczak (Zespół Szkół Gimnazjum we Władysławowie), Karol Sporny (Zespół Szkół nr 2 w Kościanie), Paulina Rembowska (Zespół Szkół w Czarniejewie), Tomasz Szewczyk (Gimnazjum w Gieczu), Jakub Radecki (Gimnazjum w Strzałkowie), Patryk Walaszkowski (Gimnazjum w Zbąszyniu), Paulina Graś (Gimnazjum w Pniewach)

2006/2007

Marcin Nowinowski (Gimnazjum nr 2 w Turku), Konrad Wasilewski (Gimnazjum nr 3 w Rysinach Kolonii), Dominika Urbaniak (Gimnazjum Nr 4 w Ostrowie Wielkopolskim), Paulina Rembowska (Zespół Szkół w Czarniejewie), Mikołaj Andrzejewski (Zespół Szkół Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Pępowie), Daria Wójkiewicz (Gimnazjum w Kórniku), Paulina Graś (Gimnazjum w Pniewach), Patryk Tomaszewski (Gimnazjum nr 4 w Kościanie)

2007/2008

Adrian Szmajdziński (Gimnazjum nr 1 w Turku), Franciszek Horała (Społeczne Gimnazjum nr 1 w Poznaniu), Magdalena Bednarek (Gimnazjum w Wyrzysku), Ewelina Martin (Gimnazjum w Wyrzysku), Hubert Radecki (Gimnazjum w Strzałkowie), Mateusz Owczarczak (Zespół Szkół w Czarniejewie),

Marcin Nowacki (Gimnazjum nr 1 w Kole), Arkadiusz Szczerkowski (Gimnazjum w Jabłonnej)

2008/2009

Paulina Pikulik (Gimnazjum w Wyrzysku), Filip Garbacz (Gimnazjum w Pniewach), Przemysław Mikołajczak (Gimnazjum w Buczu), Krzysztof Piersiala (Gimnazjum w Strzałkowie), Piotr Kurzawa (Gimnazjum Nr 1 w Ostrowie Wielkopolskim), Tomasz Kałużyński (Gimnazjum nr 1 w Koninie), Wojciech Skrobański (Gimnazjum Zespół Szkół w Wielowsi), Jakub Kobierski (Gimnazjum w Pniewach)

2009/2010

Damian Malicki (Publiczne Gimnazjum Kowalewie Opactwie), Dawid Radziałowski (Gimnazjum nr 1 we Wrześni), Martyna Wekwert (Miejskie Gimnazjum w Chodzieży), Krzysztof Bączkiewicz (Zespół Szkół w Gułtowach), Aleksandra Gierowska (Gimnazjum w Lutyni), Mateusz Michalski (Gimnazjum Oddział Zamiejscowy w Ruchocicach), Marcin Spiralski (Zespół Szkół Publicznych Nr 2 w Pleszewie), Mateusz Góralski (Gimnazjum w Powidzu)

2010/2011

Wojciech Skrobański (Gimnazjum w Wielowsi), Martyna Wekwert (Miejskie Gimnazjum w Chodzieży), Tomasz Kolanoś (Gimnazjum w Pniewach), Tomasz Janiak (Gimnazjum we Władysławowie), Łukasz Jankowski (Zespół Szkół nr 2 w Kościanie), Jacek Jastrzębski (Gimnazjum nr 2 w Turku), Ilona Gwizdała (Publiczne Gimnazjum w Słupcy), Izabela Kwaśniewska (Gimnazjum w Trzemesznie)

2011/2012

Jacek Jastrzębski (Gimnazjum nr 2 w Turku), Łukasz Janowski (Zespół Szkół nr 2 w Kościanie), Mateusz Kaszyński (Zespół Szkolno-Gimnazjalny w Brudzewie), Kamil Chatłas (Publiczne Gimnazjum w Kramsku), Piotr Suchecki (Gimnazjum Nr 1 w Ostrowie), Kinga Kubiak (Gimnazjum w Sierakowie), Adrian Lipiński (Gimnazjum w Iwanowicach), Honorata Sawińska (Gimnazjum w Wyrzysku)

2012/2013

Katarzyna Kafke (Gimnazjum w Wyrzysku), Jakub Rzepka (Zespół Szkół Gimnazjum w Pępowie), Cezary Linowski (Gimnazjum nr 1 w Luboniu), Joanna Kaczmarek (Gimnazjum w Iwanowicach), Adrian Wąsik (Gimnazjum w Iwanowicach), Kacper Krotecki (Gimnazjum w Strzałkowie), Marta Matela (Gimnazjum w Gieczu), Klaudia Jaroszewska (Gimnazjum w Grzegorzewie)

Wielokrotnym jurorem i organizatorem konkursów był Mieczysław Górny. *Jeździłem na konkursy do różnych powiatów. Zawsze dbałem o to, aby w komisji był prawnik. Nadal bywam członkiem komisji. Podczas jednego z konkursów finałowych, który odbywał się w Poznaniu, przewodniczącym komisji miał być profesor Piotr Buczkowski. Profesor jednak się spóźniał. Koledzy poprosili mnie, żebym to ja przewodniczył komisji. Zgodziłem się, ale przewodniczyłem z duszą na ramieniu. Szczególnie miło wspominam jeden z finałów, który odbywał się w Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Asnyka w Kaliszu. Jestem absolwentem tej szkoły. Pamiętam, że zostaliśmy bardzo gościnnie przyjęci przez dyrekcję szkoły. Jeden z pierwszych uczestników konkursów,*

Jakub Gwitt jest teraz przewodniczącym Rady Miasta w Powidzu – wspomina.

W 2000 r. Towarzystwo Samorządowe po raz pierwszy zorganizowało konkurs „Nasza Europa”. Uważano, że cztery lata przed akcesem Polski do Unii Europejskiej warto przybliżyć tematykę związaną z integracją europejską i zasadami funkcjonowania struktur Unii Europejskiej, a także upowszechniać wiedzę o krajach członkowskich Unii. W konkursie wzięli udział uczniowie szkół średnich z terenu województwa wielkopolskiego, którzy musieli wykazać się wiedzą z zakresu historii, geografii i kultury krajów członkowskich, a także historii integracji europejskiej, funkcjonowania unijnych instytucji, struktur i programów. Część konkursu była kontynuacją Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym, ponieważ podejmowała zagadnienia związane z funkcjonowaniem samorządu lokalnego zarówno w Polsce, jak i w Europie. Konkurs organizowany był na trzech etapach: szkolnym, powiatowym i wojewódzkim. Finał pierwszej edycji miał miejsce 21 kwietnia 2001 r. w VIII Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konkurs cieszył się dużym prestiżem. W kapitułach konkursowych zasiadali naukowcy, posłowie i senatorowie, działacze samorządowi, m.in. Piotr Buczkowski, Piotr Schulz, Zygmunt Berdychowski, Marian Poślednik, Andrzej Wojtyła, Ryszard Grobelny, Teresa Juszczyńska, Mariusz Poznanski, Janusz Napierała. W ciągu dwunastu lat w konkursie „Nasza Europa” wzięło udział 22800 uczestników reprezentujących niemalże wszystkie gminy województwa wielkopolskiego. Ostatnia edycja konkursu odbyła się w 2012 r.

Dane statystyczne konkursu przedstawiają się następująco:

edycja	rok	liczba			
		powiatów	gmin	szkół	uczestników
I	2000/2001	31	49	118	2000
II	2001/2002	33	57	117	1600
III	2002/2003	32	62	113	2000
IV	2003/2004	31	61	110	2000
V	2004/2005	27	47	98	1800
VI	2005/2006	30	46	94	1700
VII	2006/2007	29	40	92	1700
VIII	2007/2008	32	51	96	1900
IX	2008/2009	30	49	88	1650
X	2009/2010	29	45	76	1450
XI	2010/2011	31	52	99	2500
XII	2011/2012	30	50	100	2500
Razem					22800

Laureaci konkursu „Nasza Europa”

2000/2001

Justyna Machowiak (III Liceum Ogólnokształcące w Kaliszu), Magdalena Dąbrowska (Zespół Szkół Rolniczych w Kozminie Wielkopolskim), Wojciech Spychała (Zespół Szkół Zawodowych nr 1 we Wronkach), Aleksandra Koziara (Liceum Ogólnokształcące św. Marii Magdaleny w Poznaniu), Agnieszka Bogdan (Liceum Ogólnokształcące w Kleczewie), Justyna Kowzan (Liceum Ogólnokształcące w Szamotułach), Maciej Nawrocki (Technikum Kolejowe w Ostrowie Wielkopolskim), Monika Mulczyńska (Liceum Ogólnokształcące nr 6 w Lesznie).

Ulotki informujące o Wielkopolskim Konkursie Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym

Etap finałowy pierwszej edycji konkursu „Nasza Europa”

Etap powiatowy WKWoST, Kolo, 30 marca 1999 r.

Jury finału WKWoST w 2000 r. – Maria Remiezowicz, Włodzimierz Fraszczyk, Marek Wicher

Finałisti etapu powiatowego WKWoST w Kole w 2002 r. wraz z jego organizatorami: Alicją Maciejewską, Ireneuszem Niewiarowskim i wójtem gminy Kolo Józefem Błaszczukiem

Final WKWoST. Z laureatami Elżbieta Siudaj-Pogodska, Tomasz Nuskiewicz, Ireneusz Niewiarowski, Marian Poślednik i Żaneta Stodolna, Gimnazjum nr 5 w Koninie, 17 maja 2004 r.

Laureaci i jurorzy etapu finałowego WKWoST. Wśród gości Mariusz Poznański, prezes Związku Gmin Wiejskich, Gimnazjum nr 1 w Turku, 19 maja 2006 r.

Finałowa ósemka WKWoST w edycji 2006/2007, Zespół Szkół Ekonomiczno-Uslugowych w Żychlinie, 22 czerwca 2007 r.

XX finał WKWoST, Zespół Szkół Ekonomiczno-Uslugowych w Żychlinie, 12 czerwca 2013 r.

Laureaci i kapituła pierwszej edycji konkursu (Jacek Konowski, Piotr Buczkowski, Ireneusz Niewiarowski, Andrzej Wojtyła, Marian Poślednik)

Final NE w edycji 2007/2008, Centrum Rehabilitacji i Sportu przy Zespole Szkół Specjalnych w Kościanie, 28 kwietnia 2008 r.

2001/2002

Elżbieta Stolarczuk (Liceum Ogólnokształcące w Kole), Zbigniew Czekalski (Liceum Ogólnokształcące w Kole), Andrzej Sobkowiak (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Magdalena Dolata (I Liceum Ogólnokształcące w Lesznie), Magdalena Dąbrowska (Zespół Szkół Rolniczych w Kościanie), Marcin Dwórzniak (Zespół Szkół Ekonomicznych w Pile), Michał Godlewski (Liceum Ogólnokształcące św. Marii Magdaleny w Poznaniu), Krzysztof Regulski (Zespół Szkół Rolniczych w Jarocinie)

2002/2003

Łukasz Nowak (I Liceum Ogólnokształcące w Rawiczu), Łukasz Górkowski (II Liceum Ogólnokształcące w Gnieźnie), Piotr Wojciechowski (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Daniel Okupny (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Turku), Wojciech Skrzypczak (Liceum Ogólno-

kształcące nr II w Poznaniu), Bartosz Gośliński (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie), Tomasz Bartnik (Zespół Szkół Ekonomicznych w Pile)

2003/2004

Justyna Grzyl (Liceum Ogólnokształcące w Czarnkowie), Łukasz Nowak (I Liceum Ogólnokształcące w Rawiczu), Krzysztof Grabowski (Zespół Szkół Rolniczych – Centrum Kształcenia Praktycznego w Kaczkach Średnich), Radosław Rosiak (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Turku), Aleksandra Bartkowiak (XVI Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu), Magdalena Baer (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie), Joanna Matkowska (Liceum Ogólnokształcące w Krzyżu Wielkopolskim), Krzysztof Adamczyk (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Sompolnie)

2004/2005

Marietta Duszczyk (III Liceum Ogólnokształcące w Koninie), Aleksandra Bartkowiak (XVI Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu), Justyna Grzyl (Liceum Ogólnokształcące w Czarnkowie), Bartosz Nowakowski (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Sompolnie), Paulina Mielcarek (Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących we Wrześni), Mirosław Piaskowski (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Radosław Rosiak (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Turku), Marek Hasiąg (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Czarnkowie)

2005/2006

Magdalena Kęsy (I Liceum Ogólnokształcące w Pile), Bartosz Pyzder (III Liceum Ogólnokształcące w Koninie), Tomasz Śliwiński (I Liceum Ogólnokształcące w Wągrowcu), Marcin Świej-

kowski (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Łukasz Niparko (XVI Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu), Mateusz Radziejewski (Zespół Szkół Społecznych w Jarocinie), Tomasz Borysiuk (I Liceum Ogólnokształcące w Złotowie), Romuald Kędzierski (II Liceum Ogólnokształcące w Lesznie)

2006/2007

Łukasz Niparko (XVI Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu), Bartosz Pyzder (III Liceum Ogólnokształcące w Koninie), Karol Kaźmierczak (II Liceum Ogólnokształcące w Kaliszu), Natalia Walczak (II Liceum Ogólnokształcące w Ostrowie Wielkopolskim), Jakub Radecki (Liceum Ogólnokształcące w Słupcy), Katarzyna Masłowska (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Jarocinie), Waclaw Słomiński (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Gostyniu), Mikołaj Burzec (I Liceum Ogólnokształcące w Lesznie)

2007/2008

Maciej Michalski (I Liceum Ogólnokształcące w Kościanie), Jakub Radecki (Liceum Ogólnokształcące w Słupcy), Natalia Walczak (II Liceum Ogólnokształcące w Ostrowie Wielkopolskim), Krzysztof Chmielewski (II Liceum Ogólnokształcące w Kaliszu), Piotr Zawacki (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Natalia Durkalec (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Waclaw Słomiński (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Gostyniu), Jacek Gałka (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kłodawie)

2008/2009

Mateusz Kaczmarek (I Liceum Ogólnokształcące w Ostrowie Wielkopolskim), Damian Pietrzak (Zespół Szkół Ponad-

gimnazjalnych w Kleczewie), Karol Kowalczyk (I Liceum Ogólnokształcące w Krotoszynie), Alan Kielar (Liceum Ogólnokształcące we Wrześni), Piotr Zawacki (Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wielkopolskiej), Marek Karwatka (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Przemęciu), Jakub Kwaczyński (I Liceum Ogólnokształcące w Kościanie), Michał Tomaszewski (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kłodawie)

2009/2010

Krzysztof Ptaszyński (I Liceum Ogólnokształcące w Kościanie), Adrian Szmajdziński (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Turku), Miłosz Łąg (Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 w Poznaniu), Tomasz Lombardo (Zespół Szkół nr 1 w Międzychodzie), Dina Kaźmierczak (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Zagórowie), Karol Kowalczyk (I Liceum Ogólnokształcące w Krotoszynie), Michał Kozanecki (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Witkowie), Marcin Kwarciański (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kłodawie)

2010/2011

Michał Brzozowski (Zespół Szkół Ekonomicznych w Złotowie), Adrian Szmajdziński (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Turku), Dawid Przybylski (IV Liceum Ogólnokształcące w Ostrowie Wielkopolskim), Waldemar Pleszewa (III Liceum Ogólnokształcące w Koninie), Paulina Pikulik (I Liceum Ogólnokształcące w Pile), Marta Grabowska (I Liceum Ogólnokształcące w Złotowie), Paulina Nowicka (II Liceum Ogólnokształcące w Kaliszu), Kamil Grzywna (Liceum Ogólnokształcące we Wrześni)

2011/2012

Bartosz Nadolski (III Liceum Ogólnokształcące w Koninie), Bartłomiej Mierzchała (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kępnie), Mateusz Kuszak (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Witkowie), Sławomir Rządkowski (I Liceum Ogólnokształcące w Kościanie), Grzegorz Gapiński (Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 w Poznaniu), Klaudia Kusiak (Liceum Ogólnokształcące w Śremie), Filip Nowakowski (Zespół Szkół Ogólnokształcących w Turku), Hubert Gremblewski (Liceum Ogólnokształcące w Odolanowie)

Towarzystwo Samorządowe organizowało również konkursy historyczne, których tematyka dotyczyła wydarzeń z przełomu lat 1989/1990. Od września 2009 do 10 stycznia 2010 r. trwał Historyczny Konkurs Badawczy „Bohaterowie są wśród nas”. Miał on formę projektu, który realizowały trzyosobowe drużyny z wielkopolskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Honorowy patronat nad konkursem objął Marszałek Senatu Bogdan Borusewicz. Pomysł przeprowadzenia konkursu narodził się w związku z przypadającą w 2009 r. dwudziestą rocznicą pierwszych częściowo demokratycznych wyborów z 4 czerwca 1989 r. Uznano, że warto, aby młodzież poprzez formę projektu badawczego dotarła do ludzi, którzy przyczynili się do tych przełomowych wydarzeń, działając w lokalnym środowisku. Konkurs składał się z dwóch etapów. 29 marca 2010 r. w Sali Sesyjnej konińskiego Ratusza odbył się finał konkursu z udziałem członków Kapituły konkursu, którą tworzyli: Ireneusz Niewiarowski – senator Rzeczypospolitej Polskiej, Elżbieta Siudaj-Pogodska – dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Ko-

ninie, Szymon Pawlicki – aktor, działacz opozycyjny, uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej, Lech Stefaniak – dyrektor Muzeum Okręgowego w Koninie, Konrad Białecki – pracownik Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, Ryszard Głoszkowski – emerytowany nauczyciel Liceum w Kleczewie i Piotr Gołdyn – wicedyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Koninie. W kategorii szkół gimnazjalnych I miejsce zajęli uczniowie z Gimnazjum nr 5 w Koninie, II miejsce uczniowie z Gimnazjum w Kawęczynie, III miejsce – z Gimnazjum w Kazimierzu Biskupim. W kategorii szkół ponadgimnazjalnych pierwszą nagrodę przyznano Zespołowi Szkół Ekonomicznych w Słupcy.

Laureaci konkursu, nauczyciele i członkowie kapituły konkursu badawczego „Bohaterowie są wśród nas”

Kapituła konkursu: Wiesław Wanjas (radny Rady Miasta Konina), Elżbieta Świder (kurator), Wiesław Steinke (Przewodniczący Rady Miasta Konina), Konrad Białecki (IPN), Elżbieta Siudaj-Pogodska, Ireneusz Niewiarowski, Szymon Pawlicki (aktor)

II Historyczny Konkurs Badawczy „Wybory Samorządowe 1990 r. w Mojej Gminie” trwał od września 2010 do 31 stycznia 2011 r. Podobnie jak poprzedni konkurs miał formę projektu. Uczestnicy przygotowywali w formie fotozeszytu relację z wyborów samorządowych z 27 maja 1990 r. Interesowała ich sama kampania wyborcza, przebieg wyborów, a potem działalność rad w pierwszej kadencji, ze szczególnym uwzględnieniem działaczy lokalnych komitetów obywatelskich „Solidarność”. Finał konkursu odbył się 5 maja 2011 r. w Wąsoszach, w Ośrodku Szkoleniowym Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Koninie. W kategorii gimnazjów zwyciężyło Gimnazjum nr 5 w Koninie. Pierwsza nagroda przypadła Marlenie Błaszakowskiej i Paulinie Maciejewskiej, II miejsce zajął Jakub Eltman, a trzecie uczennice Ada Kałużna, Weronika Pawłowska i Aleksandra Tomaszewska. Opiekunem wszystkich zespołów była Ewa Kutnik. W kategorii szkół ponadgimnazjalnych I miejsce przyznano uczennicom Li-

ceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Turku: Idze Młotkiewicz, Paulinie Trzmielewskiej i Marcie Wojtczak. Opiekunem zespołu była Iwona Felisiak-Klecha. II nagrodę otrzymali uczniowie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Witkowie: Wojciech Ziulkiewicz, Milena Nowacka, Marta Ostymowicz. Opiekunem uczniów była Magdalena Błaszak.

W związku z przypadającą w 2011 r. trzydziestą rocznicą stanu wojennego został przygotowany III Historyczny Konkurs Badawczy „Stan wojenny w mojej miejscowości”. Trwał od września 2011 do 31 stycznia 2012 r. i skierowany był do uczniów gimnazjów i szkół średnich z byłego województwa konińskiego. Uczestnicy konkursu przygotowali prace poświęcone jednemu wydarzeniu ze stanu wojennego bądź jednej osobie, która w jakiś sposób z tym wydarzeniem była związana. Co roku o mających odbyć się konkursach, ich przebiegu i wynikach informują lokalne media¹³⁷.

Rok 2013 został przez Senat RP ogłoszony Rokiem Powstania Styczniowego. Przypadła wówczas 150. rocznica powstania styczniowego była okazją do zorganizowania cyklu konkursów historycznych. Była to inicjatywa Towarzystwa Samorządowego, Centrum Kultury i Sztuki, Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie oraz Starostwa Powiatowego w Koninie. Zorganizowano zatem konkurs na plakat, konkurs plastyczny „Śladami Powstania Styczniowego”, konkurs na kostium powstańczy, konkurs na esej o tematyce powstańczej, konkurs dla nauczycieli „Wielka historia w mojej małej ojczyźnie. Szkolna koncepcja zrywu powstańczego roku 1863 na ziemi konińskiej” i Historyczny Konkurs Badawczy

¹³⁷ Na podstawie: www.ts.konin.pl

„Regionalny Leksykon Powstania Styczniowego”. W konkursie badawczym pierwsze miejsce zajęli uczniowie Gimnazjum im. M. Kopernika w Golinie: Weronika Gulczyńska, Kacper Kobierski i Klaudia Wicińska. Druga nagroda przypadła Krzysztofowi Dembowskiemu z Zespołu Gimnazjalno-Szkolnego w Morzyczynie a trzecia Marcie Gacy, Julii Kuszyńskiej, Sylwii Rosińskiej, Oldze Szary z Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Słupcy.

Final konkursu „Stan wojenny w mojej miejscowości”. Nagrody zespołowi z Liceum Ogólnokształcącego w Turku wręcza senator Józef Pinior

Z inicjatywy senatora Ireneusza Niewiarowskiego w polskich i konińskich szkołach zorganizowano pokazy filmu Czarny Czwartek. Janek Wiśniewski padł, w których wzięło udział 3500 osób. Rozprowadzono wówczas także 1500 zeszytów Instytutu Pamięci Narodowej o wydarzeniach grudniowych.

Szkolenia dla samorządowców – edukacja samorządowa

Towarzystwo Samorządowe na początku swojej działalności prowadziło przede wszystkim akcję informacyjną. *Pamiętam, że dla samorządowców były wydane podręczniki z pieczętką TS-u. Krążyły jako skrypty. Rozdawaliśmy je wójtom, burmistrzom, radnym. Informacja była wówczas niezbędna* W 1994 r. powstało Słupeckie Forum Samorządowe wywodzące się z Komitetu Obywatelskiego, które startowało w wyborach samorządowych. Prowadziliśmy wówczas szkolenia dla kandydatów Towarzystwa Samorządowego z gmin województwa konińskiego. Rozpowszechnialiśmy materiały dotyczące samorządu terytorialnego oraz zasad i przebiegu kampanii wyborczej – wspomina Mieczysław Górny. W 1994 r. członkowie TS-u uczestniczyli w seminariach samorządowych, które odbywały się w Zakopanem, Warszawie, Poznaniu, Olsztynie i w Międzyzdrojach. W Licheniu 12 marca 1994 r. miało miejsce pierwsze ze spotkań samorządowców z województwa konińskiego z wiceprzewodniczącym Krajowego Sejmiku Samorządu Terytorialnego Grzegorzem Grzelakiem. W tamtym czasie wielokrotnie przeprowadzano szkolenia na temat zarządzania gminą. Jako pierwsi skorzystali z tej oferty radni gminy Kawęczyn. Wykładowcami byli członkowie Towarzystwa Samorządowego, którzy wcześniej uczestniczyli w kursach Brytyjskiego Funduszu Wspierania Samorządu Terytorialnego. Program szkoleń „ABC Samorządu” dotyczył m.in. zarządzania finansami gminy, zmian w prawodawstwie, zakresu kompetencji radnych¹³⁸. W dniach

¹³⁸ „Echo Turku”, 18.12.1994 r.

31 marca–1 kwietnia 1995 r. zorganizowano seminarium *Strategiczne planowanie rozwoju gminy*, które było prowadzone przez Zbigniewa Plutę ze Szczecińskiego Centrum Przedsiębiorczości i Bogdana Kamińskiego z Ośrodka Samorządu Terytorialnego Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Olsztynie.

W Ślesinie 29 września 1995 r. odbyła się kolejna konferencja – „Fundusze i fundacje działające na rzecz wsi i samorządu”. 1 grudnia około 140 samorządowców, nauczycieli, dyrektorów szkół i gminnych koordynatorów ds. oświaty uczestniczyło w konferencji „Jak zarządzać szkołami?”. Tomasz Olejniczak, koniński kurator oświaty poinformował o tym, jak ów proces przebiega w województwie konińskim. Anna Urbanowicz, wiceminister edukacji w rządzie Hanny Suchockiej i ówczesna dyrektor Wydziału Oświaty Gminy Warszawa-Centrum mówiła o tym, jakie miejsce zajmuje szkoła w samorządzie.

Szkolenia dla lokalnych liderów lokalnych były wielokrotnie organizowane w ramach pracy Wszechnicy Obywatelskiej, działającej w tamtym czasie jednej z agend Krajowego Stowarzyszenia Soltysów.

W 1997 r. z inicjatywy TS-u na terenie województwa konińskiego realizowano program szkolenia liderów wiejskich w zakresie praktycznego przygotowania lokalnych programów oraz tworzenia rolniczych grup marketingowych. Program był związany z proponowanym wtedy Paktem Regionalnym. Towarzystwo Samorządowe wskazywało, jak ważne są związki między strategią rozwoju gminy a planami zagospodarowania przestrzennego. „Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym każda gmina do 2000 r. musi opracować studium uwarunkowań, co jest

podstawą tworzenia planu zagospodarowania przestrzennego. Punktem wyjścia jest tu jednak strategia rozwoju gminy”, która powinna uwzględniać sferę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Celem programu było zapoznanie lokalnych liderów ze sposobami działania na rzecz wspólnot¹³⁹. Szkolenia były kontynuowane po wejściu w życie reformy samorządowej powołującej powiaty.

Postępująca integracja europejska rodziła wiele pytań, a przed samorządami stawiała nowe wytyczne. Przeprowadzano w tym czasie wiele programów przybliżających tematykę Unii Europejskiej. We wrześniu 1999 r. w Wąsoszach zorganizowano warsztaty dla koordynatorów powiatowych, które dotyczyły właśnie problematyki unijnej. Chodziło o przybliżenie wyzwań stojących zarówno przed Polską, jak i Unią Europejską wobec przyszłego rozszerzenia Wspólnoty. Obecnie TS realizuje projekty także ze środków europejskich. Są one przeznaczone do różnych grup społecznych. Ich odbiorcami są także samorządowcy. Będzie o tym mowa w dalszej części pracy.

Towarzystwo Samorządowe organizowało również warsztaty Agencji Rozwoju Regionalnego „Kierunki rozwoju województwa konińskiego”.

Pomoc Bibliotekom Szkolnym

W kwietniu 1997 r. Towarzystwo Samorządowe zainicjowało akcję Pomoc Bibliotekom Szkolnym, w ramach której

¹³⁹ Informacja o programie szkolenia liderów środowisk wiejskich w zakresie praktycznego przygotowania lokalnych programów rozwoju oraz tworzenia rolniczych grup marketingowych, s. 1–2.

powstała możliwość przekazywania książek bibliotekom szkolnym. Zainteresowane biblioteki zobowiązane zostały do wypełnienia ankiet. Pomoc objęła księżnice publiczne, szkolne i gminne. Książki zostały pozyskane z Fundacji Pomocy Bibliotekom Polskim, której zbiory pochodziły od polskich i zagranicznych wydawnictw. Fundacja powstała w 1990 r. Jej założyciele chcieli w ten sposób kontynuować akcję przekazywania książek polskim bibliotekom prowadzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej od lutego do lipca 1990 r. Na początku lat 90. książki pochodziły głównie od przekształcających się wydawnictw podziemnych i emigracyjnych. Akcję sponsorował Instytut na Rzecz Demokracji w Europie Wschodniej¹⁴⁰. *O pomysł i skromnych działaniach powiedział Bronisławowi Komorowskiemu, który skontaktował mnie z Fundacją. Później bardzo nam pomagał. Książki zdobywaliśmy różnie. Byłem wówczas szefem klubu parlamentarnego SKL, a Bronisław Komorowski jego członkiem. Książki rozprowadzał TS, ale także Bank Żywności w Koninie. Obdarowywaliśmy nimi także naszych wolontariuszy* – wspomina Ireneusz Niewiarowski. W programie wspieranym przez Towarzystwo wzięło udział 228 bibliotek z województwa konińskiego, którym przekazano dwanaście tysięcy książek. Akcja była przeprowadzana trzykrotnie – we wrześniu 1997 r., w styczniu 1998 r. i we wrześniu 1998 r. Współpraca z Fundacją była kontynuowana w 1999 r., kiedy to książki otrzymały kolejne biblioteki.

¹⁴⁰ Ulotka informacyjna o działalności Fundacji.

„W zdrowym ciele zdrowy duch”

Były to warsztaty edukacyjno-sportowe dla uczniów gimnazjów i szkół rolniczych Wielkopolski wywodzących się ze środowisk wiejskich. Trwały od 26 lipca do 31 października 2001 r. Ich celem było promowanie wiedzy o zdrowym stylu życia, ale także o bezpieczeństwie w gospodarstwie rolnym. Ireneusz Niewiarowski tłumaczył wówczas, że na wsi corocznie zdarza się kilkaset wypadków z udziałem nieletnich, dlatego warto prowadzić działania, które zmienią świadomość młodego pokolenia. W zajęciach uczestniczyło 320 uczniów z ośmiu powiatów województwa wielkopolskiego: konińskiego, wrzesińskiego, tureckiego, kolskiego, słupeckiego, śremskiego i średzkiego. Uczestnicy programu zostali wytypowani w porozumieniu z dyrekcjami szkół w poszczególnych powiatach, przy uwzględnieniu ich możliwości, wyników w nauce oraz aktywności społecznej.

Fundusz Stypendialny Towarzystwa Samorządowego

Decyzja o utworzeniu Funduszu Stypendialnego została podjęta przez Zarząd 7 lipca 2000 r. O pomysł udzielania pomocy finansowej zdolnej młodzieży mówiono w TS-ie od kilku lat. W tym czasie w całej Polsce powstawały lokalne stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, współpracujące z samorządami, które za cel postawiły sobie organizowanie pomocy materialnej dla zdolnej młodzieży. Przykładem może być chociażby Agen-

cja Własności Rolnej Skarbu Państwa realizująca program „wyrównywania szans” dla dzieci ze środowisk popegeerowskich. Powstał w tamtym czasie także Fundusz Pożyczek i Kredytów Studenckich. W 2001 r. Sejm rozpatrywał obywatelski projekt Ustawy o Fundacji Edukacji Narodowej, której celem miało być właśnie wspieranie zdolnej, niezamożnej młodzieży. Środki na ten cel miały pochodzić z przychodów skarbu państwa uzyskanych w wyniku prywatyzacji rezerwy na cele uwłaszczenia¹⁴¹. Szczególną inspiracją był również działający od 1992 r. nowosądecki Fundusz Stypendialny im. Braci Potoczków powołany przez Zygmunta Berdychowskiego, z którym TS nawiązał współpracę. Koordynatorem nowej akcji TS-u został Andrzej Kozłowski. Sekretarzem Funduszu była Joanna Jaworska. Od 2002 r. jest nim Monika Kosmalska. Ireneusz Niewiarowski wspomina: *Fundusz Stypendialny powołałem, bo widzieliśmy i widzimy nierówność w dostępie do edukacji. Młodzież z prowincji jest w trudniejszej sytuacji, o której decyduje zamożność, odległość, słabiej wykształceni rodzice, brak edukacji przedszkolnej. Działania Towarzystwa zakorzenione w lokalnych środowiskach od początku były skierowane w stronę edukacji. „Pomoc w potrzebach edukacyjnych młodego pokolenia” oraz „pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób” są statutowymi celami Towarzystwa. Za istotną sprawę uznano nierówny dostęp do edukacji młodzieży z terenów wiejskich i małych miast znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej. Towarzystwo Samorządowe miało już spore doświad-*

141 Wystąpienie posła Ireneusza Niewiarowskiego w debacie sejmowej nad projektem ustawy o utworzeniu Fundacji Edukacji Narodowej, „Towarzystwo Samorządowe Sompolno. Bezpłatne Pismo Społeczno-Kulturalne” 2001, nr 18, s. 11.

czenie w kontaktach z nauczycielami, dyrektorami szkół i samymi uczniami. Od kilku lat organizowało konkurs o samorządzie terytorialnym. W lipcu 2000 r. miało miejsce pierwsze posiedzenie Kapituły Funduszu Stypendialnego, którą tworzyli Ireneusz Niewiarowski, Andrzej Kozłowski (członek Towarzystwa Samorządowego), ksiądz Antoni Łassa (wikariusz biskupi), Michał Nawrocki (dyrektor ds. marketingu w Sanitec Koło Sp. zoo), Andrzej Nowak (dyrektor Gimnazjum w Wysokiem), Józef Orczyk (rektor Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie).

Celem Funduszu stało się zatem objęcie pomocą tych uczniów szkół średnich, w wyjątkowych przypadkach także gimnazjalistów, oraz studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie, którzy uzyskują bardzo dobre wyniki w nauce, wyróżniają się także aktywnością na rzecz lokalnych środowisk i pochodzą z tych rodzin, których sytuacja finansowa nie pozwalała na podjęcie czy kontynuowanie nauki. Zasady przyznawania takiej formy pomocy określa Regulamin Funduszu Stypendialnego. O przyznanie stypendium z Funduszu może starać się młodzież z sześciu powiatów: konińskiego, kolskiego, słupeckiego, tureckiego, wrzesińskiego i gnieźnieńskiego. O Funduszu opowiada Monika Kosmalska: *Stypendia przeznaczone są dla uczniów szkół średnich i studentów. Zdarza się, że otrzymują je także gimnazjaliści. O te stypendia wnioski składają zazwyczaj samorządy. Co roku organizujemy konkurs na logo akcji 1%. Naszym darczyńcom wysyłamy również kartki bożonarodzeniowe przygotowane przez stypendystów. Co jakiś czas staramy się nawiązać kontakt ze stypendystami.*

Pierwsze uroczyste wręczenie stypendiów miało miejsce w lutym 2001 r. w szkołach ponadpodstawowych powiatu kolskiego,

konińskiego, tureckiego i słupeckiego. Pomoc otrzymało wówczas stu trzydziestu trzech uczniów. Informacje o wręczaniu stypendiów co roku odbijają się szerokim echem w prasie lokalnej.

Pierwsze posiedzenie Kapituły Funduszu Stypendialnego. Na zdjęciu Urszula Szymańska-Biednik, Andrzej Nowak, Ireneusz Niewiarowski, Andrzej Kozłowski

Pierwsze posiedzenie Kapituły Funduszu Stypendialnego. Na zdjęciu ks. prałat Antoni Łassa, Michał Nawrocki

Zwycięskie kartki w akcjach prowadzonych przez TS

Wręczenie pierwszych stypendiów uczniom powiatu konińskiego odbyło się w Zespole Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Koninie 21 lutego 2001 r. Na zdjęciu stoją od lewej Sławomir Lorek – wicedyrektor szkoły, Aleksandra Lewandowska – księgowa FS, Joanna Jaworska – sekretarz FS, Ireneusz Niewiarowski, stypendyści

Wręczenie pierwszych stypendiów w powiecie tureckim w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Tadeusza Kościuszki w Turku. Od lewej siedzą: Zbigniew Nowak – dyrektor Gimnazjum w Przykonie, Lech Zielony – dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w Turku, Jan Pawłowski – dyrektor Zespołu Szkół Rolniczych w Kaczkach Średnich, Ireneusz Niewiarowski – prezes Towarzystwa Samorządowego, Marian Gryt – wicestarosta turecki, 22 lutego 2001 r.

Stypendyści z gminy Wierzbinek z rodzicami, wójtem Pawłem Kurzem i posłem Ireneuszem Niewiarowskim, 14 października 2002 r.

Wręczenie stypendiów uczniom powiatu kolskiego często odbywało się w Liceum Ekonomicznym w Kole, 18 września 2002 r.

23 września 2013 r. w Centrum Edukacji i Rozrywki Park Makiet Mikroscala w Koninie miała miejsce uroczystość wręczenia stypendiów uczniom szkół średnich, podczas której przyznano dwutysięczne stypendium.

Stypendystka dwutysięcznego stypendium FS Monika Szaraszek wraz z darczyńcą jubileuszowego stypendium Tomaszem Kowalewskim i Ireneuszem Niewiarowskim, Konin, 23 września 2013 r.

Wręczenie stypendiów uczniom z gminy Kawęczyn w tamtejszym gimnazjum, 28 września 2004 r.

W ciągu trzynastu lat działalności Fundusz przyznał łącznie 2019 stypendiów: (w powiecie konińskim – 522, kolskim – 378, tureckim – 617, słupeckim – 133, wrzesińskim – 154, gnieźnieńskim – 76). Statystykę przedstawiono poniżej.

Rok szkolny	liczba stypendystów
2000/2001	133
2001/2002	168
2002/2003	143
2003/2004	185
2004/2005	130
2005/2006	156
2006/2007	142
2007/2008	157
2008/2009	173
2009/2010	157
2010/2011	130
2011/2012	132
2012/2013	109
2013/2014	102 ¹⁴²

Fundusz przez kilkanaście lat rozwijał programy stypendialne. Od roku szkolnego 2005/2006 jest objęty Programem Równe Szanse – Lokalne Programy Stypendialne, który realizuje Fundacja im. Stefana Batorego. Celem Programu jest merytoryczne i finansowe wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz równego dostępu do edukacji i realizujących różne lokalne programy stypendialne. Program Równe Szanse stworzył możliwość zgłaszania młodzieży do Stypendiów Po-

¹⁴² Źródło: www.stypendia.ts.konin.pl.

mostowych. Ich przyznawanie jest możliwe dzięki współpracy z Fundacją Edukacyjną Przedsiębiorczości w Łodzi. Obecnie w ramach Funduszu Stypendialnego Towarzystwo Samorządowe realizuje kilka programów stypendialnych. Dla uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kłodawie utworzono Stypendium im. Czesława Ćmielewskiego, wieloletniego nauczyciela LO w Kłodawie. Dla szkół średnich przeznaczono także Fundusz „Rozwiń skrzydła” im. J. i J. Putka oraz Fundusz im. Iwony Winiarskiej-Feleszko. Młodzież z klas maturalnych może ubiegać się o Stypendia Pomostowe realizowane w trakcie nauki na uczelniach wyższych. Studenci PWSZ w Koninie mogą starać się o stypendium w ramach programu „Agrafka Agory”, programu realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Fundację Agory. W 2010 r. Fundusz Stypendialny przystąpił do Programu Otwarta Filharmonia Agrafki Muzycznej. Ten prestiżowy program stypendialny Fundacji J&S Pro Bono Poloniae skierowany jest do uczniów szkół muzycznych II stopnia. Towarzystwo współpracowało ze szkołami muzycznymi w Słupcy, Koninie i Gnieźnie. O przyznaniu stypendium decydowała ostatecznie komisja w Warszawie.

Programy stypendialne wspierają lokalni sponsorzy i samorządy, w tym radni TS-u m.in. z Kawęczyna, Malanowa i z Turku. Wraz z uzyskaniem przez TS statusu organizacji pożytku publicznego Fundusz Stypendialny jest wspierany przez podatników, którzy mogą przekazać na jego rzecz 1% podatku. Koła gminne i powiatowe zajmują się promocją akcji zbierania środków finansowych na stypendia.

Towarzystwo Samorządowe wydało również kilka publikacji. Z okazji 20 rocznicy przemian ustrojowych i piętnastolecia TS-u ukazała się monografia *Z pól do wolności* autorstwa Piotra Gołdyna, dotycząca opozycji wiejskiej w rejonie konińskim. O tej uroczystości będzie mowa w dalszej części pracy. 2 października 2010 r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Kłodawie miała miejsce promocja książki Ewy Kapyszewskiej *Solidarność w Kłodawie 1980-1989*. Była ona efektem kilkuletniej pracy nad ruchem solidarnościowym w tym mieście. Autorem pomysłu napisania początkowo tylko broszurki był Ireneusz Niewiarowski. W wyniku podjętych badań podjętych przez powstała monografia¹⁴³. Pomysł narodził się w czasie jednej z rozmów Ireneusza Niewiarowskiego z Czesławem Gajewskim, pierwszym przewodniczącym Solidarności w Kopalni Soli „Kłodawa”. Pierwszą próbą zwrócenia uwagi na temat była broszura. Okazało się jednak, że materiał jest bardzo obszerny. Zarówno przy powstawaniu książki, jak i jej późniejszej promocji duże zasługi miał Czesław Gajewski. Dostarczał materiały, później pomagał rozprawdzać książki. Zmarł niedługo po promocji, w 2011 r.

26 listopada 2011 r. odbyła się promocja książki Piotra Gołdyna *Samorządna Rzeczpospolita*. Powstanie tej publikacji było częścią projektu *Rzeczpospolita Samorządna. Działalność Komitetu Obywatelskiego „S” na ziemi konińskiej w latach 1989–1990*, o czym mowa będzie później.

143 E. Kapyszewska, *Solidarność w Kłodawie 1980–1989*, Konin 2010, s. 7.

Czesław Gajewski

III

Udział Towarzystwa Samorządowego we władzach lokalnych w latach 1994–2014

Kadencja 1994–1998

Wybory samorządowe z 19 czerwca 1994 r. odbyły się po upływie pierwszej kadencji rad gmin. Pierwszą połowę 1994 r. oceniano jako czas stabilizacji politycznej. Na czele rządu stał wówczas Waldemar Pawlak. W gospodarce zauważono tendencje wzrostowe, poprawiły się także nastroje społeczne. Pierwsza kadencja nowego samorządu została oceniona pozytywnie, chociaż generalnie zainteresowanie społeczeństwa wyborami było niewielkie¹⁴⁴. Komitety obywatelskie należały już wówczas do historii, a na ich miejsce powstały liczne partie polityczne. Porażka ugrupowań prawicowych w wyborach parlamentarnych z 1993 r. spowodowała ich integrację i powstanie licznych lokalnych koalicji przed wyborami 1994. Sojusz Lewicy Demokratycznej wystawił wówczas listy przeważnie samodzielnie, podobnie było z Polskim Stronnict-

¹⁴⁴ J. Raciborski, *Polskie wybory. Zachowania wyborcze społeczeństwa polskiego w latach 1989–1995*, Warszawa 1997, s. 167

twem Ludowym i Unią Pracy. Unia Wolności zawierała koalicje ze środowiskami samorządowymi. W dużych miastach dominowały partie polityczne. Tam też komitety obywatelskie zostały zastąpione przez partie polityczne, w małych ośrodkach taki proces nie dokonał się. W środowiskach wiejskich i małych miasteczek większość kandydatów została zgłoszona przez grupy obywateli. O stabilizacji ówczesnego samorządu świadczy fakt, że po wyborach tylko 51% radnych objęło tę funkcję po raz pierwszy. Znaczną grupę stanowili również ci, którzy pełnili funkcje samorządowe w dawnych radach narodowych. Zróżnicowanie polityczne nowych rad gmin było najważniejszym skutkiem politycznym wyborów, bo zapewniało gminom względną autonomię. Frekwencja wyborcza była bardzo niska, ponieważ wyniosła zaledwie 33,78%¹⁴⁵.

Według badania opinii publicznej exit poll przeprowadzonego 19 czerwca 1994 r. przed lokalami wyborczymi wyniki wyborów do okręgów jednomandatowych (do 40 tysięcy mieszkańców) przedstawiały się następująco: kandydaci zgłoszeni przez grupy obywateli uzyskali 71% mandatów, kandydaci organizacji lokalnych – 11%, PSL – 9%, kandydaci organizacji społecznych i gospodarczych – 4%, SLD – 3%, prawica – 3%. W okręgach wielomandatowych zwyciężyły partie polityczne (SLD uzyskało 26% głosów, UW – 22%, prawica – 21%, kandydaci zgłoszeni przez lokalne komitety – 18%, UP – 4%, przedstawiciele kół biznesu – 3%, PSL – 2%)¹⁴⁶.

Niewątpliwie udział w wyborach samorządowych był dla niedawno powstałego Towarzystwa Samorządowego ważnym

¹⁴⁵ Ibidem, s. 169–179.

¹⁴⁶ Wybory samorządowe 19 czerwca 1994 r. Wyniki badania exit poll, Warszawa 1994, s. 2–3 (udostępnione przez: obop-arch.tnsglobal.pl).

sprawdzianem. Rozpoczęły się więc przedwyborcze przygotowania. Pilne zebranie członków TS-u zostało zwołane na 26 kwietnia 1994 r. Termin zgłaszania do zarejestrowania przez komisje wyborcze kandydatów na radnych w okręgach jednomandatowych oraz list kandydatów w okręgach wielomandatowych upływał 20 maja¹⁴⁷. Sztab wyborczy dla Konina został powołany 19 kwietnia. Ustalono wówczas wewnętrzny kalendarz, do 1 maja przygotowano program kampanii. W Koninie Towarzystwo Samorządowe zawarło porozumienie wyborcze z Unią Wolności.

Mandat do Rady Miejskiej Konina uzyskali wówczas Stanisław Frankiewicz, Marek Libertowski, Henryk Winiarski, Izabela Wilk, Wojciech Chojnacki, Janina Jagodzińska.

W pozostałych okręgach wyborczych województwa konińskiego Towarzystwo Samorządowe nie zgłosiło swoich list. Członkowie TS-u kandydowali z różnych komitetów. Wielu z nich uzyskało mandat.

Kandydaci Towarzystwa Samorządowego i Unii Wolności do Rady Miejskiej Konina w wyborach w 1994 r.

Alicja Brzęcka

Maria Juszczyk

¹⁴⁷ Kalendarz wyborczy Towarzystwa Samorządowego.

Marek Rachwalik

Henryk Winiarski

Lech Różycki

Edward Gierwielanec

Izabela Wilk

Marek Libertowski

Bronisław Różycki

Jan Waleriańczyk

Tadeusz Jucyk

Zygmunt Mik

Wojciech Chojnacki

Henryk Wasilewski

Mirosław Andrzejewski

Kazimierz Lipiński

Włodzimierz Brzeziński

Janina Jagodzińska

Karol Dykcik

Czesław Piatkowiak

Jan Trafny

Halina Stepak

Maria Remiezowicz

Romuald Mościcki

Maria Adamczyk

Sławomir Czapliński

Andrzej Janicki

Stanisław Frankiewicz

Romuald Kinowski

Dariusz Witczak

Krzysztof Wiśniewski

Jerzy Witczak

Konrad Kląskata

Aleksander Terpiński

Ryszard Jąłoszyński

Zbigniew Wasilewski

Roman Bczyk

Andrzej Wojtacha

Program dla Kasina

Program dla Kasina (zgodnie z projektem uchwały) ma być realizowany w ramach budżetu gminy Kasina. Program ten jest skierowany do mieszkańców gminy Kasina, którzy chcą skorzystać z usług publicznych. Program ten jest skierowany do mieszkańców gminy Kasina, którzy chcą skorzystać z usług publicznych.

LISTA NR 1

PROGRAM DLA KASINA

WOLNI GOSPODARNI SAMORZĄDNI

OKRĘG I

Kadencja 1998–2002

W wyborach samorządowych z 11 października 1998 r. władze lokalne zostały wyłonione według nowego już podziału administracyjnego kraju, który wszedł w życie na początku 1999 r. i przy zmianie ordynacji wyborczej. Pod tym względem były to wybory przełomowe. Stanowiły ponadto podsumowanie prac nad reformą samorządową. Od tego czasu obowiązuje w Polsce nowa trójstopniowa ordynacja wyborcza odpowiadająca trzem poziomom podziału terytorialnego kraju – na poziomie gminy, powiatu i województwa¹⁴⁸. Zwrócono uwagę na znaczny stopień upartyjnienia lokalnych dzia-

148 T. Zarycki, *Decentralizacja terytorialnej organizacji kraju: założenia, przygotowanie, ustawodawstwo*, Warszawa 1999, s. 39.

łaczy oraz wyrównanie sił pomiędzy Akcją Wyborczą „Solidarność” i SLD. Względny sukces odniosła koalicja PSL, UP i Samoobrony występująca pod nazwą Przymierze Społeczne. Słabszy wynik od oczekiwanego zanotowała Unia Wolności. Frekwencja wyniosła wtedy powyżej 45%¹⁴⁹. W gminach do 20 tysięcy mieszkańców 9% mandatów zdobyło AWS, 5,3% – SLD, a aż 75% przypadło tzw. innym. W gminach powyżej 20 tysięcy mieszkańców kandydaci zgłoszeni przez komitety niepartyjne uzyskali 36% głosów, w powiatach ziemskich – 25%, w powiatach grodzkich zaś – 15%. W wyborach do sejmików wojewódzkich kandydaci komitetów niepartyjnych uzyskali 2% mandatów¹⁵⁰.

Poseł Ireneusz Niewiarowski wyraził wtedy swoje szczególne poparcie kandydatom do Sejmiku Samorządowego Województwa Wielkopolskiego zgłoszonym przez Komitet Wyborczy Akcji Wyborczej Solidarność. Tymi kandydatami byli Piotr Florek (wiceprezes Zarządu Wojewódzkiego SKL w Koninie), Paweł Kurz (wójt gminy Wierzbiniek, członek TS-u) i Karol Wyszomirski (burmistrz Słupcy).

A. Powiat kolski

I. Wybory do rady powiatu

W pierwszych wyborach do Rady Powiatu Kolskiego (jak zresztą w pozostałych powiatach) Towarzystwo Samorządowe nie zgłosiło samodzielnej listy. Członkowie i sympatycy

149 Ibidem, s. 47.

150 Ibidem, s. 42–43.

TS-u startowali w ramach komitetu wyborczego AWS (lista nr 9). W powiecie kolskim powołano wtedy Samorządowy Komitet Wyborczy AWS Ziemi Kolskiej. 26 listopada 2001 r. w piśmie do przewodniczącego rady Henryka Perzyńskiego przewodniczący klubu radnych AWS Tomasz Nuszkiewicz napisał: „Mam zaszczyt poinformować Pana Przewodniczącego, że w związku z zaprzestaniem działalności przez koalicję wyborczą Akcja Wyborcza Solidarność oraz uchwałą XIV Zjazdu Krajowego NSZZ „Solidarność” zakazującą innym organizacjom posługiwania się nazwą związku, Klub Radnych AWS postanowił zmienić nazwę na Klub Radnych Towarzystwa Samorządowego”¹⁵¹. Członkami Klubu Radnych Towarzystwa Samorządowego byli: Józef Błaszczyk, Romuald Czernicki, Józef Chudy, Bożena Dominiak, Alicja Maciejewska, Maciej Nawrocki, Tomasz Nuszkiewicz, Tadeusz Pietrzak, Dorota Pedagracyk, Jan Stępiński, Remigiusz Zasada.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych

W wyborach do rad miejskich i gminnych w powiecie kolskim kandydaci Towarzystwa Samorządowego kandydowali z list zgłoszonych przez Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe. Poniżej przedstawiono jego wyniki.

1. Gmina Babiak

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 965 (17,6%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali

151 Pismo z dnia 26 listopada 2001 r. do Przewodniczącego Rady Powiatu, Archiwum Rady Powiatu Kolskiego.

Jerzy Lewiński, Tomasz Szymański, Dariusz Racinowski, Teresa Krzewińska, Dariusz Wiśniewski.

2. Gmina Dąbie

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 57 (2,04%)

3. Gmina Grzegorzew

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1917 (37,1%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Roman Wypychowski, Jolanta Kacperska, Celina Wypychowska, Wojciech Czerwiński, Małgorzata Piotrowska, Andrzej Seta, Dariusz Tylak, Stanisław Zawadzki, Stanisław Waberski, Marek Wróblewski.

4. Gmina Kłodawa

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 528 (10,3%)

Mandat radnego uzyskał Adam Klimczak.

5. Gmina Kościelec

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 499 (15,1%)

Mandat radnego uzyskał Ryszard Wawrzyniak.

W powiecie kolskim TS zdobył łącznie 3966 głosów (bez miasta Koła, gdzie nie wystawił listy. Tam kandydaci TS-u brali udział w wyborach z komitetu wyborczego AWS), co stanowiło 11,93% głosów i 17 mandatów radnych w radach gmin (9,6% w skali powiatu).

Kandydaci Towarzystwa Samorządowego do Rady Miejskiej w Kole

B. Powiat koniński

Wybory do rad miejskich i gminnych

1. Gmina Golina

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 84 (1,17%)

2. Gmina Grodziec

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 64 (1,27%)

3. Gmina Kazimierz Biskupi

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 334 (5,8%)

Mandat uzyskał Mirosław Grzelak.

4. Gmina Kleczew

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 726 (16,3%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Czesław Kubaszewski, Janusz Berthold, Stanisław Jaroszewski, Zbigniew Ćwikliński.

5. Gmina Krzymów

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 255 (7,7%)
Mandat uzyskał Józef Ziarniak.

6. Gmina Rychwał

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 82 (1,3%)

7. Gmina Rzgów

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 889 (27,2%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Roman Jakubowicz, Jarosław Nowak, Tomasz Łukasiewicz, Włodzimierz Sikorski, Jan Śledź, Marlena Siepka, Grzegorz Matuszak i Jan Kuśmierk.

8. Gmina Skulsk

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 783 (15,3%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Antoni Zieliński, Stanisław Fryska, Eugeniusz Chmielewski, Wojciech Pyrzyński.

9. Gmina Sompolno

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1189 (24,3%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Antoni Borkowski, Andrzej Kossowski, Tomasz Ceglarek, Ryszard Banasiak.

10. Gmina Stare Miasto

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 2001 (37,9%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Zygmunt Kucharczyk, Mariusz Kubś, Konstanty Olejniczak, Wojciech Śliwiński, Józef Kałużny, Danuta Kubiak, Karol Szafrań, Jan Głąb, Tadeusz Karmowski.

11. Gmina Wierzbinek

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1386 (46,5%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Bogdan Woźniak, Tomasz Matuszak, Władysław Pruski, Mirosław Andryszewski, Stanisław Mielcarek, Józef Wiznerowicz, Mikołaj Gralak, Kazimierz Woźniak, Stanisław Szanecki.

Rada Gminy Starego Miasta III kadencji z wójtem Andrzejem Drewniakiem. Źródło: Archiwum Biura Rady Gminy w Starym Mieście

12. Gmina Wilczyn

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1371 (29,9%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Roman Popławski, Tadeusz Tomczak, Gabriel Kubacki, Arkadiusz Budziak, Waldemar Nowakowski, Kazimierz Zawadzki, Eugeniusz Działak

W powiecie konińskim kandydaci Towarzystwa Samorządowego zdobyli 9164 głosy, co stanowiło 13,63% wszystkich oddanych głosów. Uzyskali 47 mandatów radnych (17,34%).

C. Powiat słupecki

Do Rady Powiatu Słupeckiego członkowie TS-u zostali zgłoszeni przez Komitet Wyborczy AWS (lista nr 8). Z tej listy startowali wówczas Andrzej Ochotny i Lech Nowaczyk. W radzie powiatu zasiedli także członkowie TS-u, którzy kandydowali z innych komitetów.

1. Gmina Ostrowite

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 941 (34,3%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Andrzej Deręgowski, Jakub Bartosik, Krzysztof Rzemyszkiewicz, Stanisław Manikowski, Leszek Staszak.

Łącznie w powiecie słupeckim TS zdobyło 941 głosów (2,91%). Wybrano 5 radnych TS (3,35%).

D. Powiat turecki

W Turku doszło do zawarcia porozumienia wyborczego między Towarzystwem Samorządowym, NSZZ „S”, Partią Chrześcijańskich Demokratów, Stronnictwem Konserwatywno-Ludowym, Ruchem dla Rzeczypospolitej, Konfederacją Polski Niepodległej, Zjednoczeniem Chrześcijańsko-Narodowym, PSL-Porozumieniem Ludowym, Stronnictwem Narodowym, NSZZ „S” RI. Organizacje te wystartowały w wyborach jako Komitet Wyborczy AWS (lista nr 8), którego celem było stworzenie programu wyborczego i zaproponowanie kandydatów do rad miasta, gmin, powiatu i sejmiku wojewódzkiego. Porozumienie w imieniu TS-u podpisał Zenon Matuszewski¹⁵². Kandydatem zgłoszonym przez Komitet Wyborczy AWS do Sejmiku Samorządowego Województwa Wielkopolskiego był Jerzy Żurawiecki, członek Towarzystwa Samorządowego.

W wyborach do rad gmin TS wystartował jako Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe. Wyniki wyborów przedstawiono poniżej.

1. Gmina Kawęczyn

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 804 (55,6%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Henryk Binkowski, Marian Buda, Grzegorz Dzikowski, Jan Krawczyk, Edward Michalak.

¹⁵² Porozumienie wyborcze zawarte w Turku w dniu 27.07.1998 r. między n/w partiami politycznymi, organizacjami społeczno-zawodowymi oraz stowarzyszeniami, APIN.

2. Gmina Malanów

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1048 (26,1%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Bożena Kołek, Marek Graczyk, Piotr Dewicki, Józef Lament, Sebastian Różański, Stanisław Łuczak.

Ireneusz Niewiarowski i Jan Nowak, wójt gminy Kawęczyn od 1990 r.

I Inauguracyjna Sesja Rady Powiatu Tureckiego. Przemawia Marian Gryt, 9 listopada 1998 r.

3. Gmina Tuliszków

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 2814 (40%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Krzysztof Konieczka, Danuta Jaworska, Zenon Matuszewski, Janina Kania, Ryszard Rządkowski, Józef Nowak, Daniel Rybicki, Władysław Pacholski, Henryka Kopczyńska, Tadeusz Bąkowski, Mirosław Ziemiański, Roman Marciniak, Piotr Czeakała.

4. Gmina Turek

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 356 (22%)
Mandaty uzyskali Ireneusz Kolenda i Bogdan Kowalski.

Łącznie w powiecie tureckim Towarzystwo Samorządowe zdobyło 5022 głosy (bez miasta Turku, gdzie nie wystawiło samodzielnej listy wyborczej) co dało 17,4% ogółu głosów. Wybrano 26 radnych z TS (19,69%).

Razem w województwie wielkopolskim oddano 19093 głosów na kandydatów Towarzystwa Samorządowego (11,81%), którzy zdobyli łącznie 95 mandatów radnych w radach miast i gmin.

E. Powiat łęczycki (województwo łódzkie)

Wybory do rad miejskich i gminnych

Gmina Grabów

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 184 (644%)
Mandat uzyskał Henryk Pabin.

Głosy oddane na kandydatów TS w gminie Grabów stanowiły 0,87% w skali powiatu.

Łącznie w 1998 r.¹⁵³ na kandydatów na radnych startujących z list TS oddano 19277 głosów. Towarzystwo Samorządowe zdobyło łącznie 96 mandatów.

Lista obecności na spotkaniu kandydatów na radnych w powiecie tureckim, 26 września 1998 r.

Lista obecności na spotkaniu kandydatów na radnych w pow. tureckim w dniu 26.09.1998.		Lp	
nr	imię i nazwisko	nr	imię i nazwisko
1	Andrzej Szwed	1	Andrzej Szwed
2	Stanisław Kozłowski	2	Stanisław Kozłowski
3	Adam Kozłowski	3	Adam Kozłowski
4	Andrzej Kozłowski	4	Andrzej Kozłowski
5	Andrzej Kozłowski	5	Andrzej Kozłowski
6	Andrzej Kozłowski	6	Andrzej Kozłowski
7	Andrzej Kozłowski	7	Andrzej Kozłowski
8	Andrzej Kozłowski	8	Andrzej Kozłowski
9	Andrzej Kozłowski	9	Andrzej Kozłowski
10	Andrzej Kozłowski	10	Andrzej Kozłowski
11	Andrzej Kozłowski	11	Andrzej Kozłowski
12	Andrzej Kozłowski	12	Andrzej Kozłowski
13	Andrzej Kozłowski	13	Andrzej Kozłowski
14	Andrzej Kozłowski	14	Andrzej Kozłowski
15	Andrzej Kozłowski	15	Andrzej Kozłowski
16	Andrzej Kozłowski	16	Andrzej Kozłowski
17	Andrzej Kozłowski	17	Andrzej Kozłowski
18	Andrzej Kozłowski	18	Andrzej Kozłowski
19	Andrzej Kozłowski	19	Andrzej Kozłowski
20	Andrzej Kozłowski	20	Andrzej Kozłowski
21	Andrzej Kozłowski	21	Andrzej Kozłowski
22	Andrzej Kozłowski	22	Andrzej Kozłowski
23	Andrzej Kozłowski	23	Andrzej Kozłowski
24	Andrzej Kozłowski	24	Andrzej Kozłowski
25	Andrzej Kozłowski	25	Andrzej Kozłowski
26	Andrzej Kozłowski	26	Andrzej Kozłowski
27	Andrzej Kozłowski	27	Andrzej Kozłowski
28	Andrzej Kozłowski	28	Andrzej Kozłowski
29	Andrzej Kozłowski	29	Andrzej Kozłowski
30	Andrzej Kozłowski	30	Andrzej Kozłowski
31	Andrzej Kozłowski	31	Andrzej Kozłowski
32	Andrzej Kozłowski	32	Andrzej Kozłowski
33	Andrzej Kozłowski	33	Andrzej Kozłowski
34	Andrzej Kozłowski	34	Andrzej Kozłowski
35	Andrzej Kozłowski	35	Andrzej Kozłowski
36	Andrzej Kozłowski	36	Andrzej Kozłowski
37	Andrzej Kozłowski	37	Andrzej Kozłowski
38	Andrzej Kozłowski	38	Andrzej Kozłowski
39	Andrzej Kozłowski	39	Andrzej Kozłowski
40	Andrzej Kozłowski	40	Andrzej Kozłowski
41	Andrzej Kozłowski	41	Andrzej Kozłowski
42	Andrzej Kozłowski	42	Andrzej Kozłowski
43	Andrzej Kozłowski	43	Andrzej Kozłowski
44	Andrzej Kozłowski	44	Andrzej Kozłowski
45	Andrzej Kozłowski	45	Andrzej Kozłowski
46	Andrzej Kozłowski	46	Andrzej Kozłowski
47	Andrzej Kozłowski	47	Andrzej Kozłowski
48	Andrzej Kozłowski	48	Andrzej Kozłowski
49	Andrzej Kozłowski	49	Andrzej Kozłowski
50	Andrzej Kozłowski	50	Andrzej Kozłowski
51	Andrzej Kozłowski	51	Andrzej Kozłowski
52	Andrzej Kozłowski	52	Andrzej Kozłowski
53	Andrzej Kozłowski	53	Andrzej Kozłowski
54	Andrzej Kozłowski	54	Andrzej Kozłowski
55	Andrzej Kozłowski	55	Andrzej Kozłowski
56	Andrzej Kozłowski	56	Andrzej Kozłowski
57	Andrzej Kozłowski	57	Andrzej Kozłowski
58	Andrzej Kozłowski	58	Andrzej Kozłowski
59	Andrzej Kozłowski	59	Andrzej Kozłowski
60	Andrzej Kozłowski	60	Andrzej Kozłowski
61	Andrzej Kozłowski	61	Andrzej Kozłowski
62	Andrzej Kozłowski	62	Andrzej Kozłowski
63	Andrzej Kozłowski	63	Andrzej Kozłowski
64	Andrzej Kozłowski	64	Andrzej Kozłowski
65	Andrzej Kozłowski	65	Andrzej Kozłowski
66	Andrzej Kozłowski	66	Andrzej Kozłowski
67	Andrzej Kozłowski	67	Andrzej Kozłowski
68	Andrzej Kozłowski	68	Andrzej Kozłowski
69	Andrzej Kozłowski	69	Andrzej Kozłowski
70	Andrzej Kozłowski	70	Andrzej Kozłowski
71	Andrzej Kozłowski	71	Andrzej Kozłowski
72	Andrzej Kozłowski	72	Andrzej Kozłowski
73	Andrzej Kozłowski	73	Andrzej Kozłowski
74	Andrzej Kozłowski	74	Andrzej Kozłowski
75	Andrzej Kozłowski	75	Andrzej Kozłowski
76	Andrzej Kozłowski	76	Andrzej Kozłowski
77	Andrzej Kozłowski	77	Andrzej Kozłowski
78	Andrzej Kozłowski	78	Andrzej Kozłowski
79	Andrzej Kozłowski	79	Andrzej Kozłowski
80	Andrzej Kozłowski	80	Andrzej Kozłowski
81	Andrzej Kozłowski	81	Andrzej Kozłowski
82	Andrzej Kozłowski	82	Andrzej Kozłowski
83	Andrzej Kozłowski	83	Andrzej Kozłowski
84	Andrzej Kozłowski	84	Andrzej Kozłowski
85	Andrzej Kozłowski	85	Andrzej Kozłowski
86	Andrzej Kozłowski	86	Andrzej Kozłowski
87	Andrzej Kozłowski	87	Andrzej Kozłowski
88	Andrzej Kozłowski	88	Andrzej Kozłowski
89	Andrzej Kozłowski	89	Andrzej Kozłowski
90	Andrzej Kozłowski	90	Andrzej Kozłowski
91	Andrzej Kozłowski	91	Andrzej Kozłowski
92	Andrzej Kozłowski	92	Andrzej Kozłowski
93	Andrzej Kozłowski	93	Andrzej Kozłowski
94	Andrzej Kozłowski	94	Andrzej Kozłowski
95	Andrzej Kozłowski	95	Andrzej Kozłowski
96	Andrzej Kozłowski	96	Andrzej Kozłowski

153 Razem w czterech powiatach województwa wielkopolskiego i w województwie łódzkim (gmina Grabów).

Wybory samorządowe z 2002 r. były szczególne z kilku powodów. Kończyła się pierwsza kadencja władz po reformie samorządowej z 1998 r. Był to czas wydawania pierwszych ocen funkcjonowania powiatów. W 2002 r. po raz pierwszy wójtowie i burmistrzowie byli wybierani w wyborach bezpośrednich, a nie jak dotąd przez rady miejskie czy gminne. W pierwszej turze wyborów wzięło udział 44,33% uprawnionych do głosowania, w drugiej zaś 35,02%¹⁵⁴. W gminach do 20 tysięcy mieszkańców wybrani wójtowie i burmistrzowie zgłoszeni przez niezależne komitety stanowili 79% wszystkich starających się o sprawowanie tych funkcji (dalej kandydaci PSL – 17%), a w miastach powyżej 20 tysięcy mieszkańców – 81,4%¹⁵⁵ (na drugim miejscu kandydaci koalicji SLD-UP). Wybory do sejmików samorządowych wygrała koalicja SLD-UP, zdobywając 189 miejsc, co stanowiło 33,68% wszystkich mandatów. 94 mandaty (16,5% głosów) uzyskali ubiegający się z list Platformy Obywatelskiej RP i Prawa i Sprawiedliwości. Partie te w większości województw wystąpiły w koalicji¹⁵⁶. W gminach małych najwięcej mandatów uzyskały komitety niepartyjne (75,7%), drugie miejsce zajęli kandydaci PSL. W gminach powyżej 20 tysięcy mieszkańców ubiegający się o mandaty z list niezależnych komitetów uzyskali 65,3% głosów, drugie miejsce koalicja SLD-UP (25,4%). W miastach na prawach powiatu niezależne

154 J. Wiatr, *Polska po wyborach samorządowych 2002*, s. 1 (udostępnione przez: <http://www.academie-polonaise.org/pl/>).

155 A. Gendźwiłł, T. Żółtak, *Bezpartyjność w powolnym odwróceniu. Analiza rozpoznania bezpartyjności w wyborach lokalnych w Polsce w latach 2002–2010*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2012, nr 1(47), s. 108; J. Wiatr, op. cit., s. 3.

156 J. Wiatr, op. cit., s. 4.

komitety zdobyły 48%, kolejne miejsca zajęły SLD-UP i LPR¹⁵⁷.

W 2002 r. Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe zgłosił swoich kandydatów do rad gminnych, miejskich i powiatowych na obszarze powiatów kolskiego, konińskiego i tureckiego. Kandydaci Towarzystwa Samorządowego startowali także w wyborach na wójtów i burmistrzów. Wyniki wyborów przedstawiono poniżej.

A. Powiat kolski:

W wyborach do Rady Powiatu Kolskiego Towarzystwo Samorządowe wystartowało jako Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe (lista nr 10). W wyborach do sejmiku wojewódzkiego TS poparł kandydaturę Jana Trafnego. Wybrano 4 radnych TS. Byli to Dorota Peda-Graczyk, Tomasz Nuszkiewicz, Józef Chudy i Józef Błaszczuk.

Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Babiak

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1320 (38,86%)

Mandat uzyskali Piotr Królikowski i Bernard Brzeziński.

Wójtem gminy został kandydat TS-u Wojciech Chojnowski.

2. Gmina Chodów

Wybory do rady gminy

¹⁵⁷ Na podstawie: <http://www.rodzinapolska.pl>.

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 282 (8,3%)

3. Gmina Grzegorzew

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 563 (22,71%)

4. Gmina Kłodawa

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 108 (2%)

5. Gmina Koło

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 593 (20,44%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Marek Górnik, Grzegorz Woszczyński, Józefa Antkiewicz, Regina Perszka.

6. Miasto Koło

Wybory do rady miasta

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 907 (10,89%)

Mandat uzyskali Krystyna Oblizajek i Robert Cesarz.

7. Gmina Kościelec

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 175 (6,01%)

Radnym został Piotr Dura.

8. Gmina Przedecz

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1142 (52,55%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Andrzej Majewski, Grzegorz Rybiński, Piotr Górecki, Roman Kopczyński, Bogusław Michalski, Irena Kacprzak.

Łącznie w powiecie kolskim Towarzystwo Samorządowe zdobyło 5090 głosów co dało 14,1% wszystkich głosów. 18 mandatów radnych sprawowało mandat z ramienia TS-u (10,2%). Na 11 wybranych burmistrzów/wójtów jeden był kandydatem TS-u.

B. Powiat koniński:

I. Wybory do rady powiatu

Wybrano 4 radnych TS: Maria Jankowska, Andrzej Nowak, Antoni Kulczak, Włodzimierz Pawlak.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Golina

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 20 (0,47%)

2. Gmina Kleczew

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 138 (2,86%)

3. Gmina Skulsk

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1077 (40,99)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Marek Maćkowiak, Grzegorz Cieślarski i Wiesław Różański.

4. Gmina Sompolno

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1119 (22,4%)

Radnymi zostali Tadeusz Słodkiewicz i Zygmunt Gruszczyński.

5. Gmina Wierzbiniek

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 167 (7,17%)
Mandat zdobył Eugeniusz Gołębiowski.

6. Gmina Wilczyn

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1158 (36,17%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Roman Popławski, Stefan Fornalczyk, Tadeusz Tomczak, Arkadiusz Budziak.

Łącznie w powiecie konińskim TS zdobył 3679 głosów co dało 7,3% wszystkich oddanych głosów. 10 kandydatów Komitetu Wyborczego TS uzyskało mandaty radnych (4,76%).

C. Powiat turecki

I. Wybory do rady powiatu

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Marek Naglewski, Roman Rybacki, Andrzej Sochacki, Jerzy Żurawiecki, Henryk Kranc, Henryk Trocha, Zbigniew Bartosik, Krzysztof Kolenda.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Brudzew

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 603 (23,36%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Piotr Pusty, Władysław Karski, Roman Tomczak.

TOWARZYSTWO SAMORZĄDOWE

Lista nr 8 Kandydat na Wójta Gminy Malanów
Gerard Krzeszewski

Kandydaty do Rady Gminy:

Ryszard Kowalczyk
Tomasz Kubiński
Tomasz Augustyniak
Krzysztof Świątkowski
Zbigniew Zajac
Zbigniew Pawlik
Sebastian Różanski
Bogusław Kubiak
Anna Rybicka
Ryszard Chojnacki
Krzysztof Kowalczyk

Zadbajmy o całą gminę

www.towarzystwo-samorządowe.pl

**KANDYDACI TOWARZYSTWA SAMORZĄDOWEGO
Z GMIN KAWĘCZYN I MALANÓW DO RADY POWIATU TURECKIEGO**

 <p>KRZYSZTOF MAREK KOLENDA</p> <p>Wzrost: 1,75 m, cięży: 75 kg, wykształcenie: wyższe, zawód: inżynier. W latach 1995-2000 pełnił funkcję wójta gminy Malanów. W 2001 roku został wybrany na radnego do rady powiatu tureckiego. Jest żonaty, ma dwóch synów i jedną córkę. W 2002 roku został wybrany na burmistrza gminy Malanów.</p>	 <p>JAN ANDRZEJ NOWAK</p> <p>Wzrost: 1,75 m, cięży: 75 kg, wykształcenie: wyższe, zawód: inżynier. W latach 1995-2000 pełnił funkcję wójta gminy Malanów. W 2001 roku został wybrany na radnego do rady powiatu tureckiego. Jest żonaty, ma dwóch synów i jedną córkę. W 2002 roku został wybrany na burmistrza gminy Malanów.</p>
 <p>ZBIGNIEW RYCYŃSKI</p> <p>Wzrost: 1,75 m, cięży: 75 kg, wykształcenie: wyższe, zawód: inżynier. W latach 1995-2000 pełnił funkcję wójta gminy Malanów. W 2001 roku został wybrany na radnego do rady powiatu tureckiego. Jest żonaty, ma dwóch synów i jedną córkę. W 2002 roku został wybrany na burmistrza gminy Malanów.</p>	 <p>JÓZEF DRYGAŁA</p> <p>Wzrost: 1,75 m, cięży: 75 kg, wykształcenie: wyższe, zawód: inżynier. W latach 1995-2000 pełnił funkcję wójta gminy Malanów. W 2001 roku został wybrany na radnego do rady powiatu tureckiego. Jest żonaty, ma dwóch synów i jedną córkę. W 2002 roku został wybrany na burmistrza gminy Malanów.</p>
 <p>MICHAŁ HARASNY</p> <p>Wzrost: 1,75 m, cięży: 75 kg, wykształcenie: wyższe, zawód: inżynier. W latach 1995-2000 pełnił funkcję wójta gminy Malanów. W 2001 roku został wybrany na radnego do rady powiatu tureckiego. Jest żonaty, ma dwóch synów i jedną córkę. W 2002 roku został wybrany na burmistrza gminy Malanów.</p>	 <p>KRZYSZTOF DYTWIŃSKI</p> <p>Wzrost: 1,75 m, cięży: 75 kg, wykształcenie: wyższe, zawód: inżynier. W latach 1995-2000 pełnił funkcję wójta gminy Malanów. W 2001 roku został wybrany na radnego do rady powiatu tureckiego. Jest żonaty, ma dwóch synów i jedną córkę. W 2002 roku został wybrany na burmistrza gminy Malanów.</p>

2. Gmina Kawęczyn

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1079 (48,29%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Kazimierz Rusek, Mirosław Antczak, Sylwester Dewicki, Stanisław Urbaniak, Ryszard Jaśkiewicz, Grzegorz Dzikowski, Edmund Jacek, Tadeusz Krupiński Jan Krawczyk, Edward Michalak.

Wójtem gminy został kandydat Towarzystwa Samorządowego Jan Nowak.

3. Gmina Malanów

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1099 (45,73%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Tomasz Kołaciński, Ryszard Kowalczyk, Gerard Krzeszewski.

Wójtem gminy został kandydat Towarzystwa Samorządowego Gerard Krzeszewski.

4. Gmina Przykona

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 408 (19,47%)

5. Gmina Tuliszków

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 112 (2,57%)

6. Gmina Turek

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1129 (45,76%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Ireneusz Kolenda, Eugeniusz Jakubowski, Dariusz Filipiak, Janusz Kałużny, Lucjan Filipiak, Krzysztof Właż, Bogdan Kowalski.

7. Miasto Turek

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 3925 (42,24%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Zdzisław Czapla, Lech Zielony, Jerzy Wesołowski, Henryk Kacprzak, Albin Zańko, Janusz Stryczniewicz, Zbigniew Wodziński, Mirosław Męcarski, Waclaw Bednarek, Zdzisław Borowski.

Burmistrzem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Zdzisław Czapla.

8. Gmina Władysławów

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1965 (54,65%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Teresa Górską, Marek Pietrzak, Danuta Jabłońska, Jan Łysiak vel Kempniński, Barbara Rębas, Paweł Kwaśniewski.

Wójtem gminy został kandydat Towarzystwa Samorządowego Krzysztof Zajac.

Łącznie w powiecie tureckim Towarzystwo Samorządowe zdobyło 10320 głosów (14,1%). 39 radnych (32,73%) zdobyło mandat z ramienia TS-u. Na 9 wybranych burmistrzów/wójtów 4 było kandydatami TS-u.

W 2002 r. Towarzystwo Samorządowe zdobyło łącznie 16 mandatów radnych rad powiatów. Na kandydatów do rad miejskich i gminnych startujących z list TS oddano 19 089 głosów, co dało 67 mandatów radnych rad miejskich i gminnych. Na 34 burmistrzów/wójtów wyłonionych po raz pierwszy w wyborach bezpośrednich 5 wygrało wybory, będąc kandydatami Towarzystwa Samorządowego.

Wyniki wyborów samorządowych do Rad Powiatów i Rad Miast 2002

	Pow. koniński	Pow. turecki	Pow. kolski	Turek	Koło
SD-UP	13905	8882	7885	3771	2940
PSL	9059	3912	9959	-	-
TS	8306	9523	6670	3925	907
Samoobrona	7898	5495	3461	1195	-
LPR	-	2072	1923	401	-
inne	6743	-	4377	-	4482

Spotkanie członków TS-u zorganizowane na Placu Wojska Polskiego w Turku przez Komitet Wyborczy TS w Turku podczas kampanii wyborczej do samorządu w 2002 r.

I Inauguracyjna Sesja Rady Miejskiej w Turku, od lewej Waclaw Bednarek, Mirosław MękarSKI, Tadeusz Czerwiński, Jerzy Wesółowski, Zdzisław Czapla, Ireneusz Niewiarowski, Piotr Schulz, 19 listopada 2002 r.

Radni Klubu Radnych TS na koniec III kadencji Rady Miejskiej Turku. Stoją w pierwszym rzędzie od lewej: Albin Zańko, Henryk Kacprzak, Lech Zielony, Jadwiga Trojan, Zdzisław Borowski; w drugim rzędzie od lewej: Janusz Stryczniewicz, Józef Pawlak, Jerzy Wesółowski - Przewodniczący Rady Miejskiej, Tadeusz Rabięga, Waclaw Bednarek.

Spotkanie bożonarodzeniowe po wyborach samorządowych, Konin, 28 grudnia 2002 r.

Kadencja 2006–2010

W wyborach samorządowych, które odbyły się w Polsce 12 listopada 2006 r. tradycyjnie w gminach poniżej 20 tysięcy i ośrodkach powyżej 20 tysięcy mieszkańców oraz w miastach na prawach powiatu wyborcy preferowali komitety niezależne (obywatelskie), a nie komitety dużych partii politycznych. W wyborach do rad gmin w ośrodkach do 20 tysięcy mieszkańców komitety niezależne zdobyły łącznie 24 952 mandatów (78%). W małych gminach spośród partii politycznych zwyciężyło Polskie Stronnictwo Ludowe, uzyskując 3722 mandaty (11%). Kolejne miejsce zajął Komitety Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość. W gminach powyżej 20 tysięcy mieszkańców również największe poparcie (58% mandatów) miały komitety niezależne¹⁵⁸. Spośród partii politycznych najwięcej głosów

158 J. Kwiatkowski, P. Modrzewski, D. Płatek, *Co nam powiedziały wybory samo-*

uzyskały Prawo i Sprawiedliwość (16% mandatów) i Platforma Obywatelska (13%). W miastach na prawach powiatu zwyciężyli ubiegający się z list partii politycznych (Platformy Obywatelskiej – 30,4%, Prawa i Sprawiedliwości – 27,8%). Tam komitety niezależne uzyskały 27,8% poparcia (mimo że ich kandydaci stanowili 45% startujących w wyborach). Wójtowie i burmistrzowie – kandydaci partyjni stanowili 18,1% wszystkich wybranych na wójtów i 15,4% wybranych burmistrzów¹⁵⁹.

W 2006 r. Komitet Wyborczy Towarzystwa Samorządowego zgłosił kandydatów do rad miejskich i gminnych oraz do rad powiatowych na terenie trzech powiatów: kolskiego, konińskiego i tureckiego

A. Powiat kolski:

I. Wybory do rady powiatu

W wyborach do rady powiatu Towarzystwo Samorządowe zdobyło 6442 głosy (19,11%). Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Dorota Peda-Graczyk, Krystyna Bąk, Bogusław Michalski, Tomasz Nuzkiewicz, Józef Chudy, Stanisław Murakowski.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Babiak

rządowe w 2010 r., w 20 lat od wprowadzenia reformy samorządowej? Sukces? Porażka? Normalność? Raport z badań, Kraków 2011, s. 29–31, 41.

159 Ibidem, s. 55–56.

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 2074 (63,99%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Paweł Drapiński, Andrzej Rosiński, Jadwiga Witkowska, Władysław Sowiński, Kazimierz Kotłowski, Piotr Królikowski.

Wójtem gminy został kandydat Towarzystwa Samorządowego Wojciech Chojnowski.

2. Gmina Grzegorzew**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 823 (34,55%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Piotr Piórkowski, Zbigniew Drożdżewski, Janusz Dorabiała.

3. Gmina Kłodawa**Wybory do rady miejskiej**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1552 (29,58%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Magdalena Fabiniak, Marek Marciniak, Paweł Nowak, Robert Banasiak.

Burmistrzem miasta i gminy został kandydat Towarzystwa Samorządowego Józef Chudy.

4. Gmina Koło**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 919 (30,84%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Arleta Sikorska, Sabina Mrzewińska, Henryk Szymkowski, Wojciech Szymczak.

5. Miasto Koło

W wyborach do rady miejskiej Towarzystwo Samorządowe zdobyło 651 głosów (7,62%). Mandat uzyskała Alicja Wapińska.

Burmistrzem miasta został kandydat Towarzystwa Samorządowego Mieczysław Drożdżewski.

6. Gmina Przedecz**Wybory do rady miejskiej**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1398 (63,22%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Andrzej Majewski, Grzegorz Rybiński, Piotr Górecki, Mieczysław Marciniak, Ryszard Marciniak, Iwona Mikołajczak.

Łącznie w powiecie kolskim Towarzystwo Samorządowe uzyskało 7417 głosów (20,93%), co dało 24 mandaty radnych (14,03%). Na 11 wybranych burmistrzów/wójtów 3 było kandydatami TS-u.

B. Powiat koniński**I. Wybory do rady powiatu**

W wyborach do rady powiatu Towarzystwo Samorządowe uzyskało 6016 głosów (12,85%). Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Maria Jankowska, Andrzej Nowak, Waldemar Tubacki, Antoni Kulczak.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Krzymów

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 35 (1,13%)

2. Gmina Rzgów

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 178 (6,95%)

Mandat uzyskał Roman Jakubowicz.

3. Gmina Sompolno

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1686 (33,67%)

Mandat radnego zdobył Tadeusz Słodkiewicz, który w tej kadencji sprawował również urząd burmistrza.

4. Gmina Stare Miasto

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 41 (0,98%)

5. Gmina Ślesin

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 126 (2,25%)

6. Gmina Wierzbinek

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 89 (3,32%)

Mandat uzyskał Jan Jakubowski.

7. Gmina Wilczyn

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 44 (1,32%)

Łącznie w powiecie konińskim Towarzystwo Samorządowe zdobyło 2199 głosów (4,2%), uzyskując w ten sposób 3 mandaty radnych (1,42%). Na 14 wybranych burmistrzów/wójtów jeden był kandydatem Towarzystwa Samorządowego.

C. Powiat turecki

I. Wybory do rady powiatu

W wyborach do rady powiatu Towarzystwo Samorządowe otrzymało 6016 głosów (12,85%). Mandat uzyskali Roman Rybacki, Robert Werc, Henryk Kranc, Krzysztof Kolenda.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Brudzew**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 210 (7,79%)

2. Gmina Kawęczyn**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1074 (47,91%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Jacek Pawlak, Sylwester Kasprzak, Sylwester Przyłęcki, Jan Sasiak, Janusz Jeżykowski, Stanisław Urbaniak, Kazimierz Michalak, Ryszard Jaśkiewicz, Grzegorz Dzikowski, Edmund Jacek, Tadeusz Krupiński, Edward Michalak.

Wójtem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Jan Nowak.

3. Gmina Malanów**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1608 (66,97%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Eugeniusz Sulej, Marek Harasny, Ireneusz Augustyniak, Eugeniusz Zając, Jerzy Frątczak, Tomasz Kołaciński, Zbigniew Nycek.

Wójtem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Gerard Krzeszewski.

4. Gmina Przykona**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 73 (3,79%)

5. Gmina Tuliszków

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 654 (13,96%)

6. Gmina Turek**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1056 (40,04%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Ireneusz Kolenda, Janusz Kałużny, Agnieszka Cupryn, Aleksandra Karbowska, Józef Gromada, Eugeniusz Jakubowski.

Wójtem został kandydat popierany przez Towarzystwa Samorządowego Jan Owczarek.

7. Gmina Władysławów**Wybory do rady gminy**

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 645 (15,56%)

8. Miasto Turek

W wyborach do rady miejskiej Towarzystwo Samorządowe zdobyło 3231 głosów (30,63%). Mandat radnego zdobyli Zdzisław Czaplą, Lech Zielony, Henryk Kacprzak, Zbigniew Wodziński, Tadeusz Rabiega, Mirosław Męcarski, Krzysztof Majda, Krystyna Apelt.

Burmistrzem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Zdzisław Czapla.

Łącznie w powiecie tureckim TS zdobył 8551 głosów (24,69%) co dało 33 mandaty radnych (23,4%) Na 9 wybranych burmistrzów/wójtów 4 było kandydatami TS-u.

W 2006 r. Towarzystwo zdobyło łącznie 14 mandatów radnych rad powiatów. Na kandydatów do rad miejskich i gminnych startujących z list TS-u oddano 18167 głosów. Towarzystwo Samorządowe zdobyło 60 mandatów radnych rad miejskich i gminnych. Na 34 wybranych burmistrzów/wójtów 8 wygrało wybory, będąc kandydatami lub mając poparcie TS-u.

Kadencja 2010–2014

21 listopada 2010 r. odbyły się w Polsce kolejne wybory, które zapoczątkowały VI kadencję samorządu. W gminach małych największe poparcie uzyskali tradycyjnie kandydaci zgłoszeni przez niezależne komitety, osiągając wynik 77%. W gminach powyżej 20 tysięcy mieszkańców kandydaci komitetów niezależnych zdobyli 56% mandatów radnych. W miastach na prawach powiatu wyniki wyborów były zbliżone do tych uzyskanych w poprzednich wyborach. Kandydaci zgłoszeni przez komitety niezależne zdobyli 30,22% mandatów. Wybrani kandydaci partyjni na urząd wójta lub burmistrza stanowili odpowiednio 19,2% i 16,2% wszystkich wybranych kandydatów¹⁶⁰.

¹⁶⁰ J. Kwiatkowski, P. Modrzewski, D. Płatek, op. cit., s. 33–56.

W 2010 r. Towarzystwo Samorządowe wzięło udział w wyborach jako Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe. Jego kandydaci zostali zgłoszeni w wyborach do rad miast i gmin oraz rad powiatowych na terenie trzech powiatów: kolskiego, konińskiego i tureckiego. Wyniki przedstawiono poniżej.

A. Powiat kolski

I. Wybory do rady powiatu

Kandydaci TS zdobyli 6914 głosów (20,27%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Mieczysław Drożdżewski (zrezygnował z mandatu, który otrzymała następnie Dorota Peda-Graczyk), Tomasz Nuszkiewicz, Stanisław Marciniak (zrezygnował z mandatu. Otrzymała go Ewa Ochędalska), Stanisław Murakowski.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Babiak

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 2182 (71,05%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Paweł Drapiński, Jadwiga Witkowska, Józef Kwiatkowski, Zbigniew Dopierała, Andrzej Rosiński.

Wójtem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Wojciech Chojnowski.

2. Gmina Dąbie

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 128 (3,92%)

Mandat uzyskał Tadeusz Pietrzak.

3. Gmina Grzegorzew

Wybory do rady gminy I

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1118 (42,86%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Piotr Piórkowski, Stanisław Pyka, Janusz Dorabiała.

4. Gmina Kłodawa

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1602 (31,84%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Bogdan Sztąber, Irena Rosiak, Grzegorz Siwiński.

Burmistrzem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Józef Chudy.

5. Miasto Koło

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1606 (18,43%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Izabela Nuszkiewicz, Alicja Wapińska, Artur Szafranski, Urszula Polewska.

Burmistrzem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Mieczysław Drożdżewski.

6. Gmina Koło

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 325 (11%)

Mandat radnego uzyskał Henryk Olejniczak.

7. Gmina Kościelec

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 460 (14,25%)

8. Gmina Przedecz

Wybory do rady miasta

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 924 (39,94%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Andrzej Majewski, Marek Łuczak, Anna Michalska, Irena Kacprzak, Grzegorz Frontczak.

Łącznie w powiecie kolskim Towarzystwo Samorządowe uzyskało 8375 głosów (23,79%), zdobywając 22 mandaty radnych (12,86%). Na 11 wybranych burmistrzów/wójtów 3 było kandydatami TS-u.

B. Powiat koniński

I. Wybory do rady powiatu

Kandydaci TS zdobyli 7538 głosów (14,91%).

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Jacek Wysocki, Andrzej Nowak, Antoni Kulczak, Sławomir Królak.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Kleczew

Wybory do rady miasta

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 177 (4,68%)

2. Gmina Rzgów

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 293 (9,09%)

Mandat radnego uzyskał Grzegorz Matuszak.

3. Gmina Skulsk

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 170 (5,46%)

4. Gmina Sompolno

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1905 (38,31%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Edyta Imbiorkiewicz, Ryszard Lewandowski, Jan Kozłowski, Je-

rzy Wiktorski, Ryszard Nowakowski, Mariola Wojciechowska.

5. Gmina Ślesin

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 744 (11,75%)

Mandat radnego uzyskał Marcin Krzysztof.

Wójtem gminy Ślesin został Mariusz Zaborowski, kandydat popierany przez Towarzystwo Samorządowe.

6. Gmina Wilczyn

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 235 (6,83%)

7. Gmina Wierzbinek

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 199 (6,86%)

Mandat radnego uzyskał Jacek Musiał.

Łącznie w powiecie konińskim TS zdobył 3723 głosy (6,7%). Z ramienia TS-u mandat zdobyło 9 radnych (4,28%).

C. Powiat turecki

I. Wybory do rady powiatu

Kandydaci TS-u uzyskali 5886 głosów (17,65%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Roman Rybacki, Andrzej Sochacki, Henryk Kranc, Michał Harasny.

II. Wybory do rad miejskich i gminnych oraz burmistrzów i wójtów

1. Gmina Brudzew

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 31 (1,04%)

2. Gmina Dobra

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 259 (11,06 %)

Mandat uzyskał Piotr Kiciński.

3. Gmina Kawęczyn

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1061 (47,09%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Piotr Gebler, Tadeusz Krupiński, Halina Górka, Grzegorz Dzikowski, Ryszard Jaśkiewicz, Kazimierz Michalak, Stanisław Urbaniak, Janusz Jeżykowski, Sylwester Przyłęcki, Sylwester Kasprzak.

Wójtem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Jan Nowak.

4. Gmina Malanów:

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1399 (58,02%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali Józef Langa, Alina Włodarczyk, Krystian Perliński, Konrad Liński, Grzegorz Harasny, Daniel Szymański, Tadeusz Dopierański, Jerzy Frątczak, Ireneusz Augustyniak, Piotr Jasiak.

Wójtem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Gerard Krzeszewski.

5. Gmina Przykona

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 92 (4,58%)

Mandat uzyskał Krzysztof Kałużny.

6. Gmina Tuliszków

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 921 (19,55%)

7. Miasto Turek

Wybory do rady miejskiej

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 2515 (23,95%)

Radnymi z ramienia Towarzystwa Samorządowego zostali

Zdzisław Czapla, Kornela Józefiak, Henryk Kacprzak, Roman Groblica, Mirosław Mękowski, Zdzisław Borowski.

Burmistrzem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Zdzisław Czapla.

8. Gmina Turek

Wybory do rady gminy

Łączna liczba głosów oddanych na kandydatów TS: 1170 (34,98%)

Radnymi zostali Ireneusz Kolenda i Józef Gromada.

Wójtem został kandydat Towarzystwa Samorządowego Karol Mikołajczyk.

Łącznie w powiecie tureckim TS zdobył 7448 głosów (32,42%), co dało 30 mandatów radnych (21,27%). Na 9 wybranych burmistrzów/wójtów 4 wygrało wybory, będąc kandydatami lub mając poparcie Towarzystwa Samorządowego.

W 2010 r. Towarzystwo Samorządowe zdobyło łącznie 12 mandatów radnych. Na kandydatów do rad miejskich i gminnych startujących z list TS-u oddano 19546 głosów, co dało 61 mandatów. Na 34 wybranych burmistrzów/wójtów 7 startowało z list wyborczych TS-u.

Podsumowanie wyników uzyskanych przez KW Towarzystwo Samorządowe w wyborach samorządowych od 1998 r.

1998 r.¹⁶¹

Na radnych oddano 19277 głosów.

Wybrano 96 radnych.

2002 r.

Na radnych oddano 19089 głosów.

Wybrano 67 radnych.

Wybrano 5 wójtów/burmistrzów.

Wybrano 16 radnych rad powiatowych.

2006 r.

Na radnych oddano 18167 głosów.

Wybrano 60 radnych.

Wybrano 8 wójtów/burmistrzów.

Wybrano 14 radnych rad powiatowych.

2010 r.

Na radnych oddano 19546 głosów.

Wybrano 61 radnych.

Wybrano 7 wójtów/burmistrzów.

Wybrano 12 radnych rad powiatowych.

¹⁶¹ Razem w czterech powiatach województwach wielkopolskim i łódzkim (gmina Grabów).

Wyniki wyborów samorządowych do Rad Powiatów i Rad Miast
2006–2010

	Pow. koniński		Pow. słupecki		Pow. kolski		Turek		Koło		Konin	
	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006
PO	8155	6741	6073	3577	3119	-	2089	1689	1540	1368	9659	7358
TS	7538	6016	5886	5916	6914	6442	2515	3236	1606	651	146	-
SLD	8946	9684	4778	4997	5212	4596	2308	1994	2024	1468	7658	6702
PiS	7419	627	6928	4782	5112	4395	1766	1694	1223	1629	4288	5103
PSL	12382	11550	4677	4223	10927	10633	356	-	-	425	955	-
inne	6132	10322	5001	8376	2753	7651	1466	3936	2319	3003	1909	7204

Sławomir Królak

Karol Mikołajczyk

Mariusz Zaborowski

Mieczysław Drożdżewski

Tadeusz Słodkiewicz

Andrzej Nowak

Koła powiatowe i gminne Towarzystwa Samorządowego

Oprócz najbardziej znanych inicjatyw Towarzystwa Samorządowego, o których była już mowa, członkowie TS-u realizują zadania, które są specyficzne dla ich regionów i środowisk. Z pomocą kół powiatowych i gminnych organizowane są konkursy i przyznawane stypendia, a także realizowane zadania, o których decyduje Zarząd Wojewódzki organizacji. Spośród zadań biur terenowych należy wymienić współpracę z innymi organizacjami, realizację projektów, organizację szkoleń i konferencji, udział w uroczystościach z okazji świąt narodowych oraz wiele innych inicjatyw.

Współpraca z innymi organizacjami pozarządowymi

Na przestrzeni dwudziestu lat Towarzystwo Samorządowe realizowało swoje zadania także we współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi. Od 1996 r. TS uczestniczy w Spotkaniach Europejskich organizowanych przez Fundację Schumana. Z Fundacją Towarzystwo Samorządowe współpracuje w zakresie stypendiów uczniowskich. Na początku

lat 90. działacze TS-u blisko współpracowali z Unią Wielkopolan, niektórzy z nich byli również członkami tej organizacji. W pracach Stowarzyszenia Wójtów i Burmistrzów Gmin Wiejskich uczestniczyli m.in. Elżbieta Kawa, Piotr Schulz i Jan Nowak. Towarzystwo Samorządowe ściśle współdziała z Krajowym Stowarzyszeniem Sołtysów i Bankiem Żywności w Koninie, a więc z organizacjami, których prezesem jest Ireneusz Niewiarowski. W maju 2004 r. Rada Programowa TS-u przyjęła uchwałę w sprawie koordynacji działalności biur organizacji pozarządowych kierowanych przez Ireneusza Niewiarowskiego.

1 maja 2004 r. Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Aktywne członkostwo w strukturach Unii było jednym z głównych kierunków działalności merytorycznej TS-u. Tuż po akcesji najważniejsza stała się kampania informacyjna dotycząca m.in. źródeł finansowania lokalnych przedsięwzięć, pisania projektów, aplikowania o środki strukturalne i przedakcesyjne oraz funkcjonowania samych unijnych struktur. Szczególne znaczenie dla samorządów miały wówczas programy przeznaczone dla rozwoju obszarów wiejskich (Leader, Odnowa wsi), przedsiębiorczości, rynku pracy, przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, wspomagające rozwój edukacji, ułatwiające współpracę z podmiotami z państw członkowskich UE, chroniących środowisko naturalne, wspomagających turystykę. TS opracował wówczas dokument „Pierwsze kroki w Unii Europejskiej” mający wywołać dyskusję o kolejnych zadaniach w nowej globalnej sytuacji. Na IX zjeździe TS-u do najważniejszych wyzwań zaliczono aktywny udział w kampa-

nii wyborczej do Parlamentu Europejskiego, „zaangażowanie w budowanie lokalnych partnerstw z udziałem przedstawicieli wszystkich sektorów” z zakresu przedsiębiorczości, rynku pracy, rolnictwa, działalność informacyjną, zwłaszcza jeśli chodzi o pisanie projektów unijnych i wspieranie inicjatyw obywatelskich. Realizacja tych celów była możliwa także dzięki rozwojowi i aktywizacji struktur organizacji, a także dalszej współpracy z różnymi podmiotami.

W lipcu 2004 r. TS organizował spotkania z przedstawicielami władz samorządowych, których celem było omówienie możliwości realizacji działań w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL na terenie byłego województwa konińskiego. Wspólnie ze Stowarzyszeniem „Z edukacją w przyszłość” działającym w Korzeczniku w gminie Kłodawa, Krajowym Stowarzyszeniem Sołtysów oraz firmą „Król-Banasiak” z Kłodawy złożono wówczas wnioski o dofinansowanie projektu, którego celem było podnoszenie kwalifikacji na rynku pracy. *Mimo że projekt ostatecznie nie został zrealizowany, zwrócono uwagę na sprawę ukrytego bezrobocia na wsi. Planowano zorganizować szkolenia dla bezrobotnych i osób potencjalnie zagrożonych bezrobociem. Wiele osób nie było już bowiem w stanie utrzymać się z rolnictwa – informuje Maria Nowak¹⁶², inicjatorka przedsięwzięcia.*

Współpraca z Krajowym Stowarzyszeniem Sołtysów dotyczy realizacji projektów społecznych i innych zadań w tych powiatach, gdzie istnieją struktury Towarzystwa Samorządowego.

162 Maria Nowak – założycielka Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Środowiska Lokalnego „Z edukacją w przyszłość”, radna i członek Zarządu Miasta i Gminy Kłodawa I kadencji, koordynator wielu projektów na rzecz środowiska lokalnego, dyrektor Szkoły Podstawowej w Korzeczniku.

Często koordynatorami są tam pracownicy biur TS-u. Pierwsze szkolenia dla sołtysów, w latach 90., prowadzili członkowie Towarzystwa Samorządowego (m.in. Tomasz Nuszkiwicz i Andrzej Kozłowski), realizując wtedy cykl „ABC samorządu”. Wspólnie z KSS-em zaangażowano się w program „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”, który był skierowany do gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, liczących do 5 tysięcy mieszkańców. W ramach tego programu na terenie czterech powiatów (kolskiego, konińskiego, tureckiego i słupeckiego) prowadzono szkolenia na temat warunków uzyskania dofinansowania na różne planowane w lokalnych środowiskach inwestycje. Te dwie organizacje w latach 2012–2013 realizowały projekt „Między nami seniorami”, który był skierowany do osób starszych. Program był współfinansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych. Wzięło w nim udział ponad stu uczestników z powiatów kolskiego i tureckiego. Jesienią 2013 r. realizowano projekt „Fundusz aktywności społecznej”, w ramach którego prowadzono m.in. bezpłatne szkolenia na temat wykorzystania w gminach funduszu sołeckiego. Towarzystwo Samorządowe jest również partnerem KSS-u w najnowszym projekcie „Sołecka demokracja ze szwajcarską precyzją”.

Towarzystwo Samorządowe jest jednym ze współzałożycieli Banku Żywności w Koninie i uczestniczy w działalności charytatywnej prowadzonej przez Bank. Współpraca między tymi organizacjami istnieje od początku działalności Banku. Działacze TS-u są często koordynatorami akcji charytatyw-

nych powadzonych przez tę organizację. Najbardziej znana z nich to Pogotowie Świętego Mikołaja. W wielu gminach co roku udaje się przygotować po kilkaset paczek. Według danych z 2011 r. wyniki Akcji Pogotowie Świętego Mikołaja w najaktywniejszych gminach wyglądały następująco: w gminie Brudzew przygotowano 96 paczek (koordynator Marek Kujawa), w gminie Dąbie – 577 paczek (koordynator Alicja Maciejewska), w gminie Kłodawa – 135 paczek (koordynator Wacław Kurpik), w gminie Krzymów – 47 paczek (koordynator Jan Czaja), w gminie Malanów – 210 paczek (koordynator Krystyna Sobczak), Rychwał, w gminie Rzgów – 92 paczki (koordynator Waldemar Tubacki), w gminie Stare Miasto – 36 paczek (koordynator Antoni Tyczka), w gminie Tuliszków – 310 paczek (koordynator Zenon Matuszewski), w gminie Turek – 780 paczek (koordynator Zbigniew Ryczyński), w gminie Ślesin – 95 paczek (koordynator Włodzimierz Pawlak)¹⁶³. Członkowie TS-u wspierają także Bank Żywności w Koninie w realizacji programu pomocy żywnościowej dla najbardziej potrzebującej ludności Europy PEAD. Program jest realizowany przez Bank od 2004 r. Szczególnie aktywnymi gminami w realizacji tego programu są: Tuliszków, Kłodawa, Brudzew, Wierzbiniek, Ślesin, Kleczew i Wilczyn. Towarzystwo Samorządowe w Dąbiu od kilku lat organizuje koncerty charytatywne inaugurujące Pogotowie Świętego Mikołaja. O pierwszych zbiórkach żywności mówi Magdalena Bawej: *Z Towarzystwem Samorządowym współpracuję od 1997 r. Na początku jako wolontariusz podczas zbiórek żywności w ramach corocznych akcji Pogotowie*

¹⁶³ Informacje o działalności Towarzystwa Samorządowego za rok 2011.

Świętego Mikołaja. W 1998, 1999 i 2000 r. razem z Patrycją Dopierałą, Lidią Chrapkowską, Radosławem Bawejem, Arturem Stęperskim, Dariuszem Tobolskim, Jackiem Duszyńskim, Pawłem Szydłowskim, Krystianem Kubiakiem staliśmy przebrani za mikołajów i śnieżynki w sklepach spożywczych – w mieście i na osiedlu, zbieraliśmy wtedy dary dla dzieci. Potem były uroczyste rozdania przed świętami Bożego Narodzenia – znów byliśmy śnieżynkami. Były występy, a dzieciaki zawsze udawało nam się zrobić około 300–400 wracały do domów obdarowane słodyczami, przyborami szkolnymi, artykułami spożywczymi dla domów: mąką, makaronem, herbatami, płatkami, puszkami. Współpracowaliśmy razem – młodzi z seniorami. Byli wtedy z nami jeszcze św. p. Czesław Gajewski, Henryk Chmiel, Henryk Acałski, Adam Płocha.

„Najbardziej znaną i spektakularną już od wielu lat akcją, w której biorą udział członkowie TS-u wraz z konińskim Bankiem Żywności jest organizowanie zawsze przed świętami Bożego Narodzenia Pogotowie Świętego Mikołaja. Młodzi wolontariusze z identyfikatorami stojący w sklepach i zbierający żywność to znak rozpoznawczy tej akcji. [...] za każdym z takich działań stoi jeszcze kilku lub kilkunastoosobowa grupa dorosłych, członków TS-u, którzy dowożą i odwożą uzbieraną żywność i wolontariuszy, przeliczają zebrane dary, pakują je w paczki, dostarczają adresatom – dzieciom z ubogich rodzin i w końcu bilansują i rozliczają całą akcję. I tak od wielu już lat. Także wspólne działania z Wielkopolskim Stowarzyszeniem Sołtysów – pomimo że jesteśmy miejską strukturą – nie są nam obce, a to za sprawą środków, które wspólnie udaje się nam pozyskiwać na rzecz szkoleń rolników. Szkoleń o bardzo różnym

charakterze [...] ¹⁶⁴ – czytamy w sprawozdaniu z działalności Towarzystwa Samorządowego w Turku.

Wśród innych akcji Banku Żywności w Koninie prowadzonych przy udziale Towarzystwa Samorządowego należy wymienić także „Pomoc dla Gruzji” z 2008 r. Dary, które wsparły Dom Polski w Legodechii przekazano z powiatów konińskiego, kolskiego i tureckiego.

Nawiązano także współpracę z Fundacją na Rzecz Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Otwarcie”. 12 lutego 2008 r. miało miejsce spotkanie rodziców z gmin Brudzew, Grzegorzew, Kawęczyn, Ostrowite, Sompolno, Strzałkowo, Wierzbinek i Władysławów, gdzie rozmawiano o niepełnosprawności, zaś 21 listopada 2008 r. zorganizowano warsztaty dla rodziców pod hasłem „Poczucie straty”. Współpraca z Fundacją została nawiązana za pośrednictwem Ireneusza Niewiarowskiego po jego rozmowie z Włodzimierzem Plutą Plutowskim. Prezesem Fundacji był wówczas Marcin Sypniewski (dziś radny z Konina). Współpraca z fundacją była kontynuowana, kiedy w 2009 r. przeprowadzono kolejne warsztaty dla rodziców dzieci niepełnosprawnych. Z inicjatywy lokalnych samorządów brano również udział w akcji „Stop przemocy w rodzinie” w ramach kampanii „Dzieciństwo bez przemocy” z udziałem przedstawiciela Rzecznika Praw Dziecka oraz Fundacji „Dzieci niczyje”.

W 2007 r. w Kole, w Turku i w Kłodawie zaangażowano się w pomoc osobom pokrzywdzonym przez III Rzeszę, które mogły otrzymać odszkodowanie w ramach Fundacji Polsko-

¹⁶⁴ Sprawozdanie z pracy Zarządu Koła Miejskiego w Turku Towarzystwa Samorządowego w I kadencji (2002–2007) z dnia 6 marca 2007 r.

Niemieckie Pojednanie. Pomagano w rozprowadzaniu, wypełnianiu i przyjmowaniu wniosków. W rejonie tureckim szczególnie rola przypadła Marianowi Selewskiemu z Tuliszkowa oraz Ryszardowi Papierkowskiemu i Agnieszce Jarek z Przykony, w rejonie kolskim akcję prowadziło biuro terenowe (koordynatorem był dyrektor biura Karol Lewandowski). Od 10 sierpnia do 31 grudnia 2007 r. tylko biuro TS-u w Turku odwiedziło 525 osób.

Z innych działań należy wymienić chociażby udział członków TS-u w tworzeniu lokalnych grup działania w ramach programu Leader+, Wielkopolska Wschodnia i Solna Dolina (3 gminy).

Towarzystwo Samorządowe zorganizowano kilka wyjazdów do Niemiec, w których uczestniczyli głównie mieszkańcy Kłodawy i Przedcza. Kontakty nawiązało za pośrednictwem Adama Malińskiego, prezesa Wielkopolskiego Stowarzyszenia Przyjaźni Polsko-Niemieckiej. Jedną z wizyt studyjnych miało miejsce w listopadzie 2004 r., kiedy samorządowcy, rolnicy i przedsiębiorcy z powiatu kolskiego odwiedzili wystawę na targach rolniczych w Hanowerze, zapoznając się z funkcjonowaniem gospodarstw ekologicznych i technologiami wytwarzania energii odnawialnej. Podobną wizytę miało miejsce w listopadzie 2011 r., kiedy to odwiedzono targi „Grüne Woche” w Berlinie. Uczestniczyli w niej rolnicy i samorządowcy z trzech gmin: Grabowa, Kłodawy i z Babiaka.

W grudniu 2011 r. miało miejsce spotkanie z działaczami komitetów obywatelskich, którego współorganizatorem było również Towarzystwo Samorządowe.

Berlin, 12 listopada 2004 r.

Adam Maliński

Akcje charytatywne

Jednym z najbardziej znanych działań w rejonie kolskim kojarzonym z Towarzystwem Samorządowym jest prowadzona od wielu lat kłodawska akcja „Dar chleba”. Jej inicjatorem jest Waclaw Kurpik. Koordynuje ją natomiast Ireneusz Niewiarowski. *Pomagamy najuboższym rodzinom. Najpierw był etap*

wyznaczenia takich rodzin. Finansowo akcję wspomagał Janusz Król. Dowożę żywność z Banku Żywności w Koninie. Raz, dwa razy w miesiącu. Sam ją załaduję, jednorazowo jest to około 400 kilogramów. Jej rozdysponowaniem zajmują się panie z Kłodawy. Żywność jest rozdawana w salce przy kościele. Jest to także chleb, za jego część płaci TS, część natomiast jest darowizną. Chleb częściowo w darze przekazuje nam kłodawska piekarnia państwa Estkowskich (był okres, że chleb był przekazywany jako całkowita darowizna). Współpracujemy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kłodawie. Ludzie często dziękują. Ja wtedy czuję satysfakcję i radość – mówi Waclaw Kurpik. Akcja „Dar chleba” jest związana z moją ś.p. mamą Krystyną Chrapkowską. Prowadziła punkt rozdawania chleba i żywności przez kilka lat do 2007 r. Potem pałeczkę przejęła pani Wawrzyniak, która zajmuje się tym do teraz. Chleb i inne artykuły spożywcze rozdawane były we współpracy z parafią pw. WNMP w Kłodawie. Tak jest do tej pory – dodaje Magdalena Bawej.

Różnego typu akcje charytatywne prowadzi również Koło Miejskie w Turku. Przekazuje pomoc rzeczową i żywnościową Domowi Dziecka w Turku i w Nowym Świecie, ubogim rodzinom kupuje opał na zimę, rozdziela żywność pozyskaną ze środków unijnych, zbiórek prowadzonych w Kościele i zakupioną ze zbiórek członków Towarzystwa, włącza się w akcję Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Fundowane są również nagrody dla szczególnie aktywnych społecznie uczniów tureckich szkół, a także tych biorących udział w corocznym powiatowym konkursie ortograficznym, funduje nagrody pieniężne w „Biegach Niepodległościowych”, dożynkach i lokalnych imprezach.

*Wolontariusze Pogotowia Świętego Mikołaja z Tuliszkowa, 2000 r.
Wśród nich Katarzyna Szczap*

*Licytacja przedmiotów w czasie koncertu na rzecz akcji Pogotowie
Świętego Mikołaja, Dąbie, grudzień 2003 r.*

Uroczystości patriotyczne

Udział w uroczystościach patriotycznych i świętach narodowych jest jedną z ważnych form działalności Towarzystwa Samorządowego. Znana jest powszechnie w regionie

Rajd Niepodległości do Włocławka, 7 listopada 2004 r.

Modlin, 10 listopada 2012 r.

trwająca od 1997 r. Akcja Flaga. Zainicjowana w Kłodawie przez Waclawa Kurpika do dzisiaj jest organizowana w Kłodawie, w Przedczu, w Grzegorzewie, w Kole i w Turku. Tak początki tej akcji wspomina Magdalena Bawej: *Przed 1 Maja pan Waclaw Kurpik kupował materiał w Turku, młodzież szkolna szyla flagi, a my je rozprawdzaliśmy na Placu Wolności i osiedlu górniczym, często korzystając z pomocy uczniów kłodawskich szkół.*

Waclaw Kurpik jest także inicjatorem Rajdów Niepodległości. To coroczne wycieczki organizowane z okazji Narodowego Święta Niepodległości do miejsc w różny sposób związanych z historią Polski. Pierwszy z wyjazdów odbył się w 1997 r. Najpierw były wyjazdy bliskie: *Brdów, Koło, Przedecz, Krośniewice. Potem Kutno i muzeum Bitwy nad Bzurą. Odwiedzaliśmy pomniki pamięci w najbliższej okolicy. Potem Konin, Płock, Toruń, Włocławek, Kalisz, Gniezno. W 2012 r. odwiedziliśmy twierdzę Modlin, a w roku 2013 byliśmy w Warszawie, w Muzeum Powstania Warszawskiego i na Powązkach. W czasie naszych wyjazdów śpiewamy pieśni patriotyczne, zawsze staramy się uczestniczyć we mszy świętej, na przykład dwa lata temu odprawiono dla nas mszę w Kościele Garnizonowym w Modlinie. Składamy uroczyste wiązanki kwiatów pod pomnikami, zapalamy znicze, często oprowadzają nas miejscowi przewodnicy – kontynuuje Magdalena Bawej. Pierwsze wyjazdy kończyły się biesiadą ze śpiewami. Spotykaliśmy się wtedy w lokalu pana Andrzeja Wardzińskiego w Przedczu. Nigdy nie płacimy za wynajem autokaru, który sponsoruje nam firma pana Ryszarda Knapczyka z Koła – dodaje Ireneusz Niewiarowski. W Rajdach biorą także udział członkowie TS-u z Grzegorzewa i z Przedcza. Zazwyczaj jest z nami historyk,*

który przybliży nam wydarzenia z 1918 r. Towarzyszy nam młodzież i kombatanci. Śpiewamy pieśni patriotyczne. Drukowaliśmy śpiewniki. Zapraszaliśmy lokalne władze i organizacje. Z okazji święta 11 Listopada organizowaliśmy także Biegi Niepodległości. Startowaliśmy z dworku w Leszczach, gdzie stacjonował sztab Armii „Poznań” dowodzonej przez generała Tadeusza Kutrzebę, a bieg kończyliśmy w Bierzwiennej. Zawodnicy startowali w różnych kategoriach wiekowych – podsumowuje Józef Chudy.

Kiedyś jeździliśmy też na rowerach, a dla młodzieży organizowaliśmy piesze rajdy – dodaje Waclaw Kurpik. Pierwszy rajd rowerowy miał miejsce 18 maja 1997 r. Chcieliśmy w ten sposób świętować urodziny Jana Pawła II. Z Kłodawy pojechaliśmy do Brdowa. Tam, nad jeziorem było pieczenie kielbasek – wspomina Magdalena Bawej.

Pierwsza Majowa Sztafeta Flagi w Kłodawie zorganizowana przy udziale Towarzystwa Samorządowego. Autorem pomysłu i głównym organizatorem jest Włodzimierz Kowalczyk, 2 maja 2013 r.

Spływ kajakowy podczas Majowej Sztafety Flagi w Kłodawie

Uroczystość 15 sierpnia w parku im. Żerminy Składkowskiej pod Pomnikiem Marszałka Józefa Piłsudskiego w Turku. Kwiaty składa delegacja TS – Wacław Harasny, Elżbieta Werbińska, Jerzy Wesołowski.

Uroczystości 3 Maja w Turku przed Pomnikiem Orła Białego w Parku im. Konstytucji 3 Maja w 2006 r., tj. w roku 665. rocznicy nadania Turkowi praw miejskich, 3 maja 2006 r.

Pielegnacja pamięci o przeszłości jest ważnym wątkiem w działalności tureckiego TS-u. Z inicjatywy Towarzystwa w 1999 r. w mieście zawiązał się Społeczny Komitet Obchodów Świąt Państwowych, który działa do dzisiaj. Jego szefem jest burmistrz Turku. W 2002 r. nasi działacze podjęli inicjatywę budowy Pomnika Orła Białego, a także pomnika generała Sławoja Składkowskiego. Zaproponowano także uhonorowanie księdza Jerzego Popiełuszki wzniesieniem popiersia lub pomnika przy kościele św. Barbary. Powstał wówczas społeczny komitet na czele z Krzysztofem Sobczakiem, prezesem Zarządu KWB „Adamów”. Jego zastępcami byli burmistrz Turku oraz turecki starosta. Pomniki udało się wznieść – wymienia Jerzy Wesołowski.

Szczególną rolę odegrali wtedy Jerzy Wesołowski oraz burmistrzowie Turku – Zdzisław Czapla i Mirosław Mękarcki.

Budowa pomnika generała Felicjana Składkowskiego została poprzedzona sesją popularnonaukową w 2002 r. poświęconą generałowi i jego roli w historii Turku¹⁶⁵. Ufundowano także tablicę upamiętniającą więźniów niemieckich obozów koncentracyjnych i więzień. Uzupełniono zaś tablicę ku czci zamordowanych w Katyniu o nowe nazwiska.

Dużą popularnością wśród mieszkańców Turku i okolic cieszą się Ogólnopolskie Biegi Niepodległości. Po raz pierwszy odbyły się w 1990 r. wówczas z inicjatywy radnych Rady Miejskiej Turku Andrzeja Sochackiego i Krystyny Baranowskiej. Dzisiaj impreza ta jest już lokalną tradycją. Uczestniczy w niej młodzież szkolna, ale w Biegach brali także udział znani sportowcy. W 2013 r. tureckie Biegi Niepodległości znalazły się wśród ośmiu biegów Grand Prix Wielkopolski Wschodniej.

Konferencje, seminaria, realizacja projektów społecznych

Działacze Towarzystwa Samorządowego z powiatu kolskiego wspólnie ze Starostwem Powiatowym w Kole i Stowarzyszeniem „Z edukacją w przyszłość” z Korzecznika zorganizowali 23 listopada 2004 r. konferencję pod hasłem „Wczesna edukacja dzieci w wieku od 3 do 10 lat”. Uczestnicy, wśród których byli samorządowcy, dyrektorzy szkół i przedszkoli, wysłuchali wówczas m.in. wystąpienia wiceministra edukacji narodowej

¹⁶⁵ Sprawozdanie z pracy Zarządu Koła Miejskiego w Turku Towarzystwa Samorządowego w I kadencji (2002–2007) z dnia 6 marca 2007 r.

Zbigniewa Marciniaka, prezes Fundacji Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego Teresy Ogrodzińskiej oraz Mariany Marciniak z Wielkopolskiego Kuratorium Oświaty – Delegatura w Koninie. Temat edukacji najmłodszych jako jedna z pierwszych podjęła właśnie Fundacja im. Jana Komeńskiego w Warszawie¹⁶⁶. Tematyka wczesnej edukacji była kontynuowana. W 2008 r. zorganizowano podobną konferencję. W kwietniu 2013 r. w kolskim ratuszu odbyło się seminarium poświęcone właśnie zagadnieniom opieki nad dziećmi, edukacji przedszkolnej. Współorganizatorką konferencji była Maria Nowak i Stowarzyszenie „Z edukacją w przyszłość” oraz Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Komeńskiego.

28 kwietnia 2006 r. zorganizowano spotkanie z wiceministrem zdrowia Andrzejem Wojtyłą. Spotkanie dotyczyło funkcjonowania szpitali powiatowych oraz podstawowej opieki zdrowotnej w gminach.

Dwudziesta piąta rocznica zmian przeprowadzonych w Polsce na przełomie lat 1989/1990 przypadająca w 2014 r. była okazją do zorganizowania 14 lutego w Kole konferencji „Samorząd w XXV-lecie Wolnej Polski”. Wzięli w niej udział m.in. Olgierd Dziekoński – sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP, dr Jacek Pokładecki z Uniwersytetu im. Adma Mickiewicza w Poznaniu, Ireneusz Niewiarowski – senator RP, a także samorządowcy z powiatu kolskiego, konińskiego, tureckiego, słupeckiego i lęczyckiego. Dyskutowano o kondycji samorządu po 25 latach od wprowadzenia pierwszych reform, o jego osiągnięciach, niepowodzeniach i potrzebnych zmianach, ze

¹⁶⁶ *Wiedzy nigdy za wiele*, „Przegląd Kolski” 2004, nr 49, s. 5.

szczególnym wskazaniem na samorząd powiatowy. Wśród zagrożeń dla dzisiejszego samorządu wymieniono m.in. konflikty kompetencyjne pomiędzy poszczególnymi organami, ograniczające przepisy, słabość finansową wielu samorządów, zbyt dużą liczbę miast na prawach powiatu. Minister Dziekoński zwrócił uwagę na wielkie znaczenie współpracy i wzajemnego zaufania wśród samorządowców. Ważne jest także to, aby także mieszkańcy czuli się samodzielni i odpowiedzialni za swoje samorząd.

Przy udziale Towarzystwa Samorządowego realizowane są również projekty społeczne. Było partnerem projektu „My kobiety” realizowanego od lipca 2009 do czerwca 2010 r. na terenie miasta Koła ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W projekcie wzięło udział 80 kobiet z powiatu kolskiego. Towarzystwo Samorządowe było także partnerem w realizacji projektu „Weź sprawy w swoje ręce!” realizowanego od listopada 2010 do kwietnia 2011 r. Był on współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W maju 2011 r. Towarzystwo współrealizowało projekt „Moja firma – moja przyszłość” realizowany w ramach Działania 6.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przez Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie.

Konferencja w Kole z wiceministrem edukacji narodowej Zbigniewem Marciniakiem, 3 kwietnia 2008 r.

Teresa Ogrodzińska i Ireneusz Niewiarowski podczas dyskusji na temat edukacji przedszkolnej, Koło, 11 kwietnia 2013 r.

Konferencja „Samorząd w XXV-leciu Wolnej Polski” zgromadziła kilkudziesięciu samorządowców z kilku powiatów, Koło, 14 lutego 2014 r.

Warsztaty manualne prowadzone w ramach projektu „Między nami seniorami”

Projekt „Interwieś” w gminie Przedecz

Wizyta seniorów w Kopalni Soli „Kłodawa” w Kłodawie

Wymienić należy tutaj także kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych” (2007/2008), projekt „Interwieś” (polegający na przeprowadzeniu szkoleń w zakresie posługiwania się komputerem dla młodzieży wiejskiej, realizowany w czterech gminach: Dąbie, Chodów, Przedecz i Kłodawa w 2006 r.), „Fundusze Europejskie – skorzystajmy z tej szansy” (2009), „Wdrożenie uprawnień zarządczych oraz szkolenia kadr Urzędów Gmin Koło, Grzegorzew, Kłodawa, Kościelec”, „Człowiek – najlepsza inwestycja” (2011/2012). Członkowie Towarzystwa Samorządowego z powiatu kolskiego brali także udział w projekcie „Bądź gotowy na zmianę” realizowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt dotyczył szerokiej problematyki społeczno-gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem problemu bezrobocia, aktywizacji zawodowej i metod szybkiego reagowania na zmiany gospodarcze. Projekt zakończyła konferencja, która miała miejsce 17 kwietnia 2013 r. W 2012 r. członkowie Towarzystwa Samorządowego brali udział w konferencji podsumowującej projekt „Wdrożenie uprawnień zarządczych oraz szkolenia kadr Urzędów Gmin Koło, Grzegorzew, Kłodawa, Kościelec, Osiek Mały”. Koordynatorem projektu był Karol Lewandowski. Uczestniczono także w dwudniowym seminarium „Jak kreować i budować partnerstwo na rzecz zmiany gospodarczej”.

Towarzystwo Samorządowe z rejonu tureckiego organizowało wielokrotnie konferencje i szkolenia o charakterze informacyjnym i popularyzującym. Zorganizowano na przykład sesję dotyczącą szkół społecznych. W ramach akcji „Tam, gdzie nie ma przedszkoli” odbywały się szkolenia dla nauczycieli

i samorządowców¹⁶⁷. W czerwcu 2010 r. w powiecie tureckim prowadzono szkolenie „Programy Unii europejskiej wspierające rozwój obszarów wiejskich”. Koło Miejskie TSu przeprowadza spotkania z autorami książek i monografii poświęconych historii miasta Turku. Ostatnie takie spotkanie z dr Agnieszką Łuczak odbyło się 12 grudnia 2013 r. w Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera. TS uczestniczy także rokrocznie w „Mar-szu pamięci” mającym upamiętnić dramatyczne zdarzenia wprowadzenia stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku. Od 2011 r. organizuje także obchody dnia pamięci o żołnierzach podziemia niepodległościowego.

Działalność wydawnicza

Z prowadzeniem działań statutowych związana jest również działalność wydawnicza. W Grzegorzewie, Sompolnie, Przedczu, Wilczynie, Dąbiu, Tuliszkowie i w Kłodawie członkowie TS-u wydawali bądź wydają gazety samorządowe. Ukazują się one cyklicznie, bardziej lub mniej regularnie. *W grudniu 1998 r. wyszedł pierwszy numer „Biuletynu Towarzystwa Samorządowego i SKL” w Sompolnie. Jego redaktorem i wydawcą był Tadeusz Słodkiewicz, który redaguje gazetę do tej pory. Uznano wówczas, że na rynku wydawniczym brakuje czasopisma, które informowałoby mieszkańców o działalności lokalnego samorządu i propagowałoby ideę samorządności. Wydanie gazety spotkało się z dużym*

¹⁶⁷ Sprawozdanie z pracy Zarządu Koła Miejskiego w Turku Towarzystwa Samorządowego w I kadencji (2002–2007) z dnia 6 marca 2007 r.

zainteresowaniem mieszkańców Sompolna. Drugi numer gazety ukazał się w marcu 1999 r. i od tamtego czasu ukazuje się ona co kilka miesięcy. W 1998 r. wyszedł pierwszy numer „Tulizkowiaka”. Od 1999 r. ukazuje się „Gazeta Samorządowa” w Grzegorzewie, od 2003 r. „Echo Przedcza”, od 2005 r. „Echo Wilczyna”. W Kłodawie udało się wydać kilka numerów. W 1998 r. powstała pierwsza gazetka kłodawska wydawana przez TS: „Między Nami”. Zespół redakcyjny tworzyli wtedy Patrycja Dopierała, Lidia Chrapkowska, Radosław Bawej, jego koledzy: Artur Steperski, Dariusz Tobolski, Jacek Duszyński, Paweł Szydłowski, Krystian Kubiak. Wtedy redaktorem naczelnym była Lidka, jej zastępcą Patrycja – wspomina Magdalena Bawej. Udało się wówczas wydać kilka numerów. Wydawanie gazety wznowiliśmy w 2004 r. Doszła do nas nowa młodzież. Aktywnie włączał się także w prace TS-u, w gazetę, a szczególnie w Pogotowie Świętego Mikołaja pan Józef Dopierała. Wydaliśmy trzy, cztery numery i po raz kolejny, niestety z przyczyn finansowo-organizacyjnych nie udało się prowadzić dalszej działalności. Trzecia gazeta zaczęła funkcjonować w roku 2006. Wtedy do zespołu dołączyli Magdalena Fabiniak, Paweł Nowak, Jolanta Szadkowska, Jolanta Markowska, Robert Banasiak, Katarzyna Bauer. Ukazało się kilka numerów. Wszystkie gazety były wydawane cyklicznie.

Redaktorzy nieraz bardzo krytycznie oceniali gminną rzeczywistość, zwracając uwagę na kontrowersyjne ich zdaniem decyzje lokalnych władz. Szeroko komentowano wydarzenia lokalnego życia społeczno-kulturalnego i politycznego. Gazety pełnia jednak przede wszystkim funkcję informacyjną, propagując również akcje podejmowane przez Towarzystwo

Samorządowe. W styczniu 2004 r. w Starostwie Powiatowym w Kole miało miejsce spotkanie dziennikarzy lokalnych gazet wydawanych przez Towarzystwo Samorządowe¹⁶⁸. Mówiono wtedy: „Społeczeństwo inspiruje nas do wydawania gazet. Z jednej strony kształtujemy opinię społeczną, z drugiej środowisko wywiera wpływ ma nas w wyborze poruszanych tematów. Ludzie domagają się kolejnych wydań, potrzebują naszych informacji, czasem komentarzy, by zrozumieć, co dzieje się w regionie”¹⁶⁹. Większość gazet ukazuje się nieregularnie. Uda się wydać kilka numerów w roku.

168 *Patrzą władzy na ręce*, „Gazeta Poznańska”, 28 stycznia 2004 r.

169 *Dziennikarskie dylematy*, „Przegląd Kolski” 2004, nr 4 (280).

Inne działania na rzecz lokalnych społeczności

Koła gminne i powiatowe Towarzystwa Samorządowego podejmują także szereg innych inicjatyw w zależności od lokalnych warunków i potrzeb, włączając się tym samym w życie społeczne gmin i powiatów. Do takich działań należy zaliczyć chociażby włączanie się w cały czas obecną w przestrzeni publicznej dyskusję o potrzebach samorządu, jego niepowodzeniach i proponowanych zmianach. I tak na przykład na Zjeździe Powiatowym Towarzystwa Samorządowego w Kole 29 marca 2004 r. przyjęto uchwałę w sprawie propozycji zlikwidowania samorządu powiatowego. Pojawiły się w niej argumenty podobne do tych, które podawano podczas VII Zgromadzenia Ogólnego Związku Powiatów Polskich 18 i 19 marca 2004 r. w Warszawie. Wysoko oceniono wówczas dotychczasową pracę administracji powiatowej. Mówiono, że to właśnie powiaty zajęły się dziedzinami życia publicznymi dotąd zaniechanymi. Ich funkcjonowanie doskonale uzupełniło administrację terenową opartą na samorządzie gminnym, bo możliwe było przekazanie lokalnym wspólnotom zadań niemieszczących się w kompetencjach gminy, a dotąd wykonywanych przez administrację centralną. „Samorząd powiatowy gwarantuje zdolność wykonywania zadań publicznych oraz działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych wspólnot. Ostatnie pięć lat dostarczyły wielu dowodów aktywności i skuteczności powiatów w tym zakresie. Należy też wziąć pod uwagę oczywiste korzyści wynikające z nadzoru czynnika społecznego nad działaniami i wydatkami samorządowej administracji po-

wiatowej oraz dodatkowe środki finansowe, przede wszystkim na zadania inwestycyjne. Przypomnijmy chociażby „odbudowę” mostów na Warcie zaniedbanych przez niemal pół wieku oraz zmierzającą do ukończenia rozbudowę Liceum Ogólnokształcącego w Kole”. Wśród ważnych dla samorządu spraw wymieniano później zwiększenia środków na realizację przez gminy i powiaty zadań własnych czy zahamowanie procesu upartyjniania samorządu. Stanowisko Zjazdu Towarzystwa Samorządowego z Turku z 15 czerwca 2007 r. zobligowało działaczy do podjęcia dyskusji o uchwaleniu Kodeksu Wyborczego, który zrównałby w prawach komitety wyborcze niepartyjne z partyjnymi, gwarantowałby bezpośredni wybór starostów, jednomandatowy system wyborczy, umocnienie sołectw i komitetów osiedlowych, czyli jednostek pomocniczych gmin. Stanowisko to zostało przekazane władzom krajowym, parlamentarzystom i samorządowcom z Wielkopolski¹⁷⁰. W Kawęczynie cykliczne są już spotkania parlamentarzystów i samorządowców z mieszkańcami gminy.

27 maja 2010 r. przypadła dwudziesta rocznica pierwszych wolnych wyborów samorządowych. Na Zjeździe Powiatowym w Turku podjęto odpowiednią uchwałę, w której czytamy m.in. „Samorządem od dnia wyborów miała być nie politycznie i finansowo ubezwłasnowolniona rada narodowa, a wspólnota mieszkańców, czyli gmina. [...] Sukces samorządu terytorialnego zawdzięczamy przede wszystkim ludziom, obywatelom i mieszkańcom małych ojczyzn, którzy podjęli wysiłek odpowiedzialnego budowania swojej przyszłości. To sukces pierw-

170 Protokół ze Zjazdu Sprawozdawczego Towarzystwa Samorządowego Powiatu Tureckiego w dniu 11 czerwca 2008 r., s. 5.

szych i kolejnych samorządowców – radnych i pracowników samorządowych, którzy przez 20 lat, każdego dnia podejmowali wyzwania sprostania oczekiwaniom i aspiracjom wspólnoty. To sukces twórców reformy samorządowej”¹⁷¹.

Zjazd powiatowy Towarzystwa Samorządowego w Kole. Od lewej: Waław Kurpik, Bogusław Michalski, Alicja Majewska, Konrad Krygier, Andrzej Majewski, Arkadiusz Kucia, Maria Nowak, Ireneusz Niewiarowski, Tomasz Nuszkiewicz, Maria Ugarenko-Kupińska, Mieczysław Drożdżewski, Piotr Górecki, Sylwester Józwiak, Stanisław Murakowski, 29 października 2007 r.

Spotkanie z działaczami opozycji lat 80., Koło, 10 listopada 2009 r.

171 Uchwała 5 Zjazdu Powiatowego „Towarzystwa Samorządowego” w Turku ws. XX-lecia wyborów i działalności samorządów gmin w Polsce 5 marca 2010 r.

Otwarcie biura TS-u w Turku Siedzą od lewej: Piotr Czekala, Agnieszka Jarek, Ryszard Papierkowski, Ireneusz Niewiarowski, Waclaw Harasny, Agnieszka Rychlik, Zdzislaw Kurzawa, Marian Selewski. Stoją: Zenon Matuszewski, Wieslaw Paradowski, Janusz Stryczniewicz, Roman Marciniak, Jan Nowak, Krzysztof Kolenda, Andrzej Sobczak, Krzysztof Gromada, Józef Woźniak, Roman Rybacki, Kazimierz Czupryn, Piotr Pietrzak, Stanisław Stasiak, 15 września 2000 r.

Zjazd członków Towarzystwa Samorządowego w Turku, 26 listopada 2012 r.

Koło powiatowe Towarzystwa Samorządowego w Koninie proponuje zmiany w ordynacji wyborczej do rad gmin.

W 2004 r. dyskutowano w Polsce o obywatelskiej inicjatywie ustawodawczej na rzecz projektu Ustawy o likwidacji bezrobocia i naprawie finansów publicznych. Ten projekt poparł wtedy także Klub Radnych Towarzystwa Samorządowego w Radzie Powiatu Kolskiego, włączając się w akcję zbierania podpisów pod tym obywatelskim projektem. Przygotowany przez Centrum im. Adama Smitha i niezależnych ekspertów zakładał zmniejszenie pozapłacowych kosztów pracy, uproszczenie systemu podatkowego, ułatwienia w prowadzeniu działalności gospodarczej i większą samodzielność podatkową dla samorządów lokalnych. Zabierano także głos w dyskusji o sytuacji służby zdrowia. Zorganizowano nawet specjalne posiedzenia zarządu powiatowego i Klubu Radnych Towarzystwa Samorządowego z dyrekcją i pracownikami kolskiego szpitala.

W 2009 r. wśród mieszkańców Turku przeprowadzono ankietę, która dotyczyła oceny warunków życia w mieście i kierunków jego rozwoju. Ankieta była finansowana przez Towarzystwo Samorządowe. Udało się zaprosić do współpracy studentów socjologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ostatecznie jej autorami są Michał Fortuniak i Michał Męcarski. Mieszkańcy Turku odpowiadali wówczas na pytania dotyczące np. oceny planowanych w mieście inwestycji jak przebudowa dróg, budowa hali widowiskowo-sportowej, oceny bezpieczeństwa w mieście, oferty kulturalnej i turystycznej miasta, pomocy społecznej, sprzedaży mieszkań komunalnych. Za największe problemy Turku ankietowani uznali m.in. bezrobocie, zły stan dróg i chodni-

ków, brak parkingów¹⁷². W sierpniu 2010 r. przeprowadzono ankietę dotyczącą oglądalności regionalnych stacji telewizyjnych.

Ciekawą inicjatywą Towarzystwa Samorządowego w Słupcy było powołanie 6 stycznia 2003 r. koła strzeleckiego. W spotkaniu wzięło udział czternaście osób. *Pracując w Urzędzie Miasta w Słupcy, byłem często zapraszany na strzelnicę. Po odejściu z urzędu pomyślałem o jakimś sporcie. Postanowiłem, że będzie to właśnie strzelectwo. Zgłosiły się jeszcze cztery osoby. Po pewnym czasie postanowiliśmy sformalizować nasze spotkania. Andrzej Miązkiewicz podał pomysł, że koło strzeleckie może działać przy Towarzystwie Samorządowym. Dzisiaj jestem instruktorem. W przyszłości chętnie zajmę się sędziowaniem. Koło to wspaniała okazja do nauki systematyczności, dyscypliny, pracy dla innych* – uważa Mieczysław Górny. Pierwszy Zarząd Koła nr 9 przy Towarzystwie Samorządowym w Słupcy utworzyli Mieczysław Górny, Andrzej Miązkiewicz i Krzysztof Kozłowski. Koło jest najstarszym spośród wszystkich działających w Słupcy. Jego członkowie startują w Lidze Letniej, ale biorą też udział w zawodach Ligi Zimowej organizowanych we Wrześni. Za jeden z największych sukcesów uczestnicy koła uznają zajęcie drugiego miejsca w Drużynowych Mistrzostwach Kół LOK Powiatu Słupskiego z broni pneumatycznej w kategorii OPEN. Obecnie koło liczy trzynastu członków.

Wśród wielu innych lokalnych działań Towarzystwa Samorządowego wymienić należy współorganizację badań profilaktycznych na terenie miasta Koła w 2008 r., organizację Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw, kiedy porad udzielała

172 M. Fortuniak, Prezentacja wyników badania. Warunki życia mieszkańców i kierunki rozwoju miasta Turku 2009.

Maria Ugarenko-Kupińska. Problematyka rodzinną zajmuje się powołany przy Towarzystwie Samorządowym Zespół ds. Rodziny, Młodzieży i Kobiet (o konieczności powołania zespołu do spraw rodziny, którego celem byłoby opracowanie programu prorodzinnego o zasięgu wojewódzkim, a także współpraca z innymi organizacjami zajmującymi się tematyką rodzinną mówiono na II Zjeździe Wojewódzkim TS-u w 1996 r.¹⁷³, a pomysł narodził się podczas spotkania członków i sympatyków organizacji w Brdowie). Tematyką rodzinną zajmuje się m.in. Urszula Polewska¹⁷⁴, zasiadająca obecnie w Zarządzie Wojewódzkim Towarzystwa Samorządowego.

Koła gminne i powiatowe Towarzystwa Samorządowego uczestniczą w tradycyjnych dożynkach, organizują także spotkania integracyjne dla swoich członków. Okazją są chociażby święta Bożego Narodzenia i Wielkanocy. Członkowie TS-u z rejonu kolskiego rokrocznie spotykają się w sanktuarium Matki Boskiej Zwycięskiej w Brdowie, służą one nie tylko integracji lokalnego środowiska. Zwracano na nich wielokrotnie uwagę na sprawy związane z samorządnością. Na spotkaniu wielkanocnym, które odbyło się w 2013 r. omówiono np. związek rozwoju lokalnych wspólnot z programami Unii Europejskiej. Współorganizatorami pierwszych spotkań byli Wojciech Chojnowski i Tomasz Nuszkiewicz. Wieloletnim gospodarzem tych spotkań jest Romuald Czernicki, dyrektor Zespołu Szkół

173 Wnioski II Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego z dnia 25 lutego 1996 r.

174 Urszula Polewska – obecnie Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kole. Radna Rady Miejskiej w Kole od 2010 roku, przewodnicząca Komisji Zdrowia i Opieki Społecznej. Członek Wojewódzkiej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.

w Brdowie¹⁷⁵. Członkowie Towarzystwa Samorządowego z powiatu tureckiego organizują spotkania noworoczne w Kaczkach Średnich, a z powiatu konińskiego w Koninie. W Licheńniu co dwa lata mają miejsce dwudniowe spotkania połączone z warsztatami samorządowymi. Okazją są także rocznice, taką była 150. rocznica powstania styczniowego. W niektórych gminach takie obchody organizowali działacze Ts-u. Na przykład w Babiaku koordynatorem uroczystości był Dariusz Racinowski, działający w Towarzystwie Samorządowym od 1994 r.¹⁷⁶

Romuald Czernicki

Dariusz Racinowski

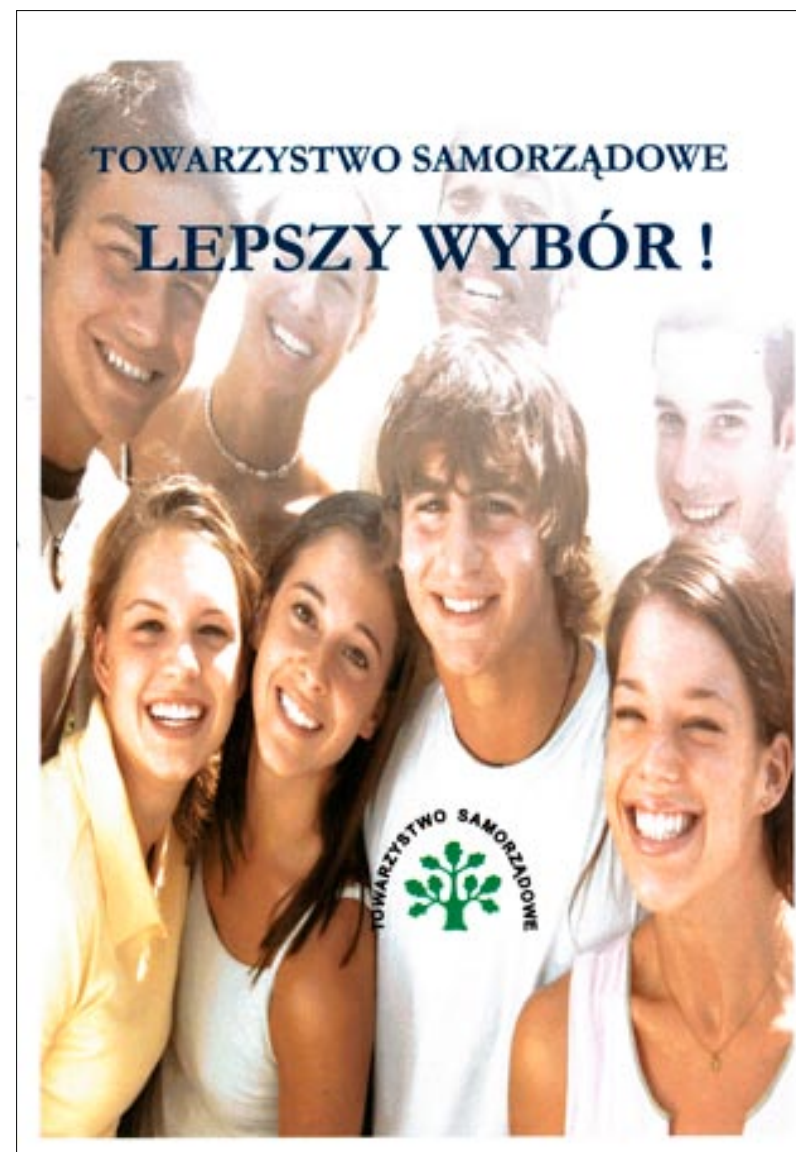
Urszula Polewska

Maria Nowak

175 Romuald Czernicki – działacz społeczny i samorządowy, związany z TS-em od 1994 r. Radny Rady Powiatu kolskiego w latach 1998–2002.

176 Dariusz Racinowski – nauczyciel, radny Gminy Babiak w trzech kadencjach. Jeden z założycieli Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Brdowskiej (2004). Członek Zarządu Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego w Poznaniu. Autor kilkudziesięciu artykułów o tematyce regionalnej, historycznej, społecznej.

W 2008 r. z okazji 18 rocznicy wprowadzenia w Polsce Ustawy o samorządzie gminnym na terenie Koła były rozwieszane plakaty „Samorząd jest młody! 18 lat odrodzonego samorządu”.

Członkowie Koła Strzeleckiego nr 9 przy Towarzystwie Samorządowym w Słupcy

Spotkanie noworoczne członków i sympatyków Towarzystwa Samorządowego w powiecie tureckim, Malanów 2011 r.

Spotkanie bożonarodzeniowe w Brdowie, 27 grudnia 2005 r.

Spotkanie wielkanocne w Brdowie, 6 kwietnia 2013 r.

Piknik sportowy w Szkole Podstawowej w Kaleni Małej, zorganizowany przy udziale Towarzystwa Samorządowego w Kole, 11 czerwca 2006 r.

I Otwarty Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Senatora RP Ireneusza Niewiarowskiego w Kaleni Małej, 9 grudnia 2007 r.

Towarzystwo Samorządowe Ziemi Przedeckiej

Osobnym rozdziałem w historii organizacji jest Towarzystwo Samorządowe Ziemi Przedeckiej. Zarejestrowane przez Sąd Okręgowy w Koninie 29 grudnia 2000 r. dysponuje własną osobowością prawną i samodzielnością organizacyjną. Jego założyciele są także członkami Towarzystwa Samorządowego w Koninie. W 2000 r. deklarację członkowską podpisało około dwudziestu osób. Obecnie przedeckie stowarzyszenie skupia 42 członków. Mimo swojej odrębności włącza się w różne działania konińskiej organizacji. Szczególnie charakterystyczna jest działalność mająca przypominać o lokalnej historii. Pierwszą inicjatywą podjętą przez TS Ziemi Przedeckiej były starania zmierzające do odbudowy zegara ratuszowego, który mieścił się kiedyś na budynku obecnego urzędu miasta. „Na fundusz odbudowy zegara złożyło się 46 sponsorów prywatnych, firmy i instytucje. 19 grudnia 1999 r. nastąpiło prowizoryczne odsłonięcie zegara na kracie drzwi wejściowych do magistratu. Uroczystość połączona była z rozdaniem paczek dla dzieci w ramach akcji Pogotowie Świętego Mikołaja. Zegar zawisł na właściwym miejscu w grudniu 2000 r. Jest sterowany falą radiową z instytutu pod Frankfurtem i ma prawo spóźnić się sekundę na milion lat” – pisał w sprawozdaniu prezes TS Ziemi Przedeckiej Piotr Górecki.

Ocenia on także, że ta pierwsza inicjatywa bardzo zintegrowała mieszkańców Przedcza i tych spośród nich, którzy związali się z Towarzystwem Samorządowym.

O lokalnej historii przypominać mają także pamiątkowe tablice. Jedną z nich upamiętnia doktora Stanisława Markowskiego, lekarza związanego z Przedczem w latach 1948–1987. Podczas uroczystości, która miała miejsce 27 lutego 2000 r. tablicę odsłoniła Bożena Żołobińska, córka doktora. Towarzystwo ufundowało także dwie kolejne tablice. Jedną z nich odsłonięto w kościele pw. Świętej Rodziny w Przedczu 11 listopada 2008 r. z okazji 90. rocznicy odzyskania niepodległości. Wydarzenie było bardzo symboliczne, ponieważ tablicę umieszczono obok tej, którą ufundowali mieszkańcy Przedcza 11 listopada 1930 r. jako upamiętnienie zwycięstwa w wojnie polsko-bolszewickiej. Druga tablica została ufundowana z okazji stulecia przedeckiego kościoła parafialnego. W szczególny sposób upamiętnia ona budowniczych i sponsorów świątyni. Odsłonięcie tablicy i obchody stulecia kościoła były ważnymi wydarzeniami dla mieszkańców. „W kręgach Towarzystwa Samorządowego Ziemi Przeddeckiej długo i burzliwie rodziła się koncepcja najwłaściwszego uczczenia 100-lecia konsekracji kościoła. [...] Przyglądano się jak inni honorują tego typu rocznice. Wreszcie decyzja zapadła – powinna to być tablica. [...] Wychodziliśmy z założenia, że takie wydarzenie wymaga zaangażowania najlepszego wykonawcy i najlepszego materiału. [...] Tak postępowali nasi przodkowie, budując kościół: zaangażowali najlepszego projektanta, architekta Piusa Józefa Dziekońskiego, stosowali na tamte czasy najlepsze materiały, sprowadzili najdroższe ołtarze i wyposażenie kościoła. Chcieliśmy uczynić po-

dobnie. Po kilku miesiącach zmieniających się koncepcji i oglądania wielu miejsc trafiliśmy szczęśliwie do bazyliki katedralnej we Włocławku. Kustosz katedry ksiądz prałat Stanisław Waszczyński przedstawił nam artystę rzeźbiarza z Poznania pana Stanisława Mystka. Po zapoznaniu się z jego dorobkiem i wykonaniu przez niego projektu w skali 1:3 zrezygnowaliśmy z rozpisania konkursu i powierzyliśmy mu wykonanie tablicy. Ponieważ kamienne płaskorzeźby nie wydawały się najlepiej oddawać podobieństwa postaci, zdecydowaliśmy, że będzie to tablica ze spiżu” – relacjonuje w „Echu Przedcza” Piotr Górecki¹⁷⁷. Pamiątkowa tablica pojawiła się również w pierwszą rocznicę katastrofy prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem w kwietniu 2011 r.

Ważnym wydarzeniem dla mieszkańców Przedcza była wystawa „Żołnierze wyklęci Pomorza Kujaw” prezentowana w kościele parafialnym na przełomie maja i czerwca 2012 r. Wystawę przekazano później do Koła, a następnie do Radziejowa i Sompolna. Prezentacja ta była wynikiem nawiązania współpracy z Delegaturą IPN w Bydgoszczy. Z inicjatywy Tadeusza Słodkiewicza, prezesa koła gminnego TS-u w Sompolnie i Towarzystwa Samorządowego Ziemi Przeddeckiej ufundowano tablicę dla jednego z „żołnierzy wyklętych” Gabriela Fejchy na cmentarzu parafialnym w Sompolnie.

Przeddecka organizacja jest również i inicjatorem uroczystości upamiętniających wydarzenia z historii Polski, także tej najnowszej. Zorganizowano więc obchody 150. rocznicy bitwy pod Cieplinami, jednej z potyczek na pograniczu Kujaw i Wielkopolski z okresu powstania styczniowego. W kwietniu 2013 r. od-

¹⁷⁷ „Echo Przedcza. Numer specjalny” 2009, nr 2 (32), s. 32.

były się w Przedczu uroczystości ku czci ofiar zbrodni katyńskiej i ofiar katastrofy pod Smoleńskiem z kwietnia 2010 r. Uczestniczył w nich także prezes TS-u senator Ireneusz Niewiarowski.

Do wielu działań cyklicznych należy zaliczyć coroczne włączanie się w akcję Pogotowie Świętego Mikołaja. „Chyba najbardziej wizualna była przeprowadzona na rynku z okazji pierwszego odsłonięcia zegara.

Cegielka na odbudowę zegara, na zdjęciu z pocz. XX w. ratusz przedecki z oryginalnym zegarem

Uroczystość odsłonięcia tablicy pamięci dr. Markowskiego. Od lewej: Ireneusz Niewiarowski, Remigiusz Zasada, Bogusław Michalski, Antoni Tyczka, Marek Waszkowiak

Było rozdawanie prezentów w kościele, było w szkole czy wreszcie rozwożenie po domach. Artykuły, które wkładano do paczek świątecznych zbierano w sklepach GS-u, pozyskiwano z Banku Żywności w Koninie czy kupowano za zebrane wśród mieszkańców Przedcza pieniądze. Wspierało nas w poszczególnych latach od 37 do 56 sponsorów” – pisze Piotr Górecki. Wśród innych działań należy wymienić udział w projekcie Interwieś, w ramach którego przeprowadzono w 2006 r. szkolenia komputerowe dla młodzieży wiejskiej, organizacja Rajdów Niepodległości do miejsc pamięci narodowej, obchody sześćdziesiątej rocznicy zbrodni katyńskiej zorganizowane w 2000 r., finansowanie kolonii dla dzieci, wydawanie lokalnej gazety „Echo Przedcza (redagowana przez Piotra Góreckiego i Grzegorza Rybińskiego).

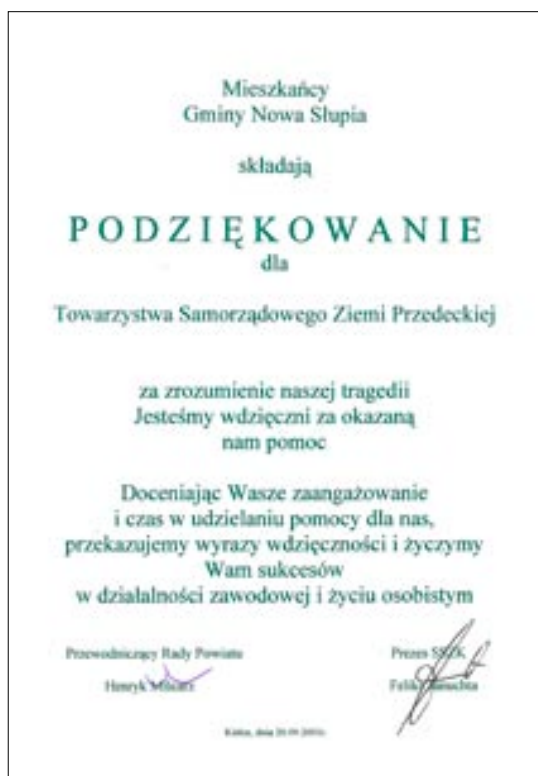
W 2001 r. na terenie gminy Przedecz i gmin sąsiednich przeprowadzono zbiórkę zboża dla powodzian z Nowej Słupi w województwie świętokrzyskim. Udało się zebrać około sześć ton zbóż. Organizatorami akcji było Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów, Bank Żywności w Koninie oraz Towarzystwo Samorządowe Ziemi Przedeckiej.

Fundatorzy tablicy wykonanej z okazji stulecia kościoła parafialnego w Przedczu z proboszczem ks. Henrykiem Ambroziakiem

Przekazanie zboża w Nowej Słupi, pierwszy z prawej prezes Stowarzyszenia Sołtysów Ziemi Kieleckiej Feliks Januchta

60. rocznica zbrodni katyńskiej, 7 maja 2000 r.

Coroczne odwiedzanie miejsc pamięci narodowej, cmentarz parafialny w Przedczu, 11 listopada 2000 r.

Aneks

Kalendarium

- 8 III 1990 – przyjęcie Ustawy o samorządzie terytorialnym
- 27 V 1990 – pierwsze wolne wybory samorządowe
- 2 V 1993 – pierwszy gminny Konkurs Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym (na terenie gminy Tuliszków)
- 12 II 1994 – powołanie Towarzystwa Samorządowego
- 28 II 1994 – ukonstytuowanie się pierwszego Zarządu
- 12 III 1994 – pierwsze ze spotkań samorządowych w Licheniu
- 14 IV 1994 – rejestracja TS-u przez Sąd Wojewódzki w Koninie
- 1 V 1994 – druga edycja gminnego Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym
- 19 VI 1994 – wybory samorządowe II kadencji
- 30 VIII 1994 – powołanie Klubu Towarzystwa Samorządowego przy Sejmiku Samorządowym Województwa Konińskiego
- 9 XII 1994 – debata o reformie samorządu terytorialnego z udziałem prof. Andrzeja Stasiaka i prof. Michała Kuleszy
- 1994 – realizacja w gminach programu szkoleń dla samorządowców „ABC Samorządu”
- 12 II 1995 – I Wojewódzki Zjazd Delegatów
- 1995 – seminaria o reformie samorządowej
- 30 X–2 XI 1995 – wizyta przedstawicieli Towarzystwa Samorządowego w Niemczech na zaproszenie Niemieckiego Związku Powiatów w Höexter
- 27 V 1995 – uroczyste obchody 5. rocznicy odrodzenia samorządu terytorialnego; finał pierwszego Wojewódzkiego Kon-

kursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym
 25 II 1996 – II Zjazd Wojewódzki Towarzystwa Samorządowego
 1 IX 1996 – rozpoczęcie prac zmierzających do utworzenia Banku Żywności w Koninie
 25 II 1996 – II Wojewódzki Zjazd Delegatów
 IX 1996 – I Ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych
 1997– 2001 – akcja Pomoc Bibliotekom Szkolnym
 14 I 1997 – uchwała Zarządu TS-u w sprawie przystąpienia do Konińskiego Banku Żywności
 26 III 1997 – przyznanie Bankowi Żywności w Koninie osobowości prawnej
 30 IV 1997 – II Wojewódzka Konwencja Towarzystwa Samorządowego – „Terażniejszość i przyszłość samorządu terytorialnego”
 11 XI 1997 – pierwszy Rajd Niepodległości w Kłodawie
 5 VI 1998 – przyjęcie Ustawy o samorządzie powiatowym
 11 X 1998 – wybory samorządowe
 1998 – uruchomienie Biura Porad Obywatelskich
 10-11 IX 1999 – warsztaty dla koordynatorów powiatowych w Wąsoszach
 5 III 2000 – konferencja z okazji 10-lecia uchwalenia ustawy o samorządzie terytorialnym „Wczoraj, dzisiaj i jutro demokracji lokalnej w Polsce”
 30 IV 2000 – III Wojewódzki Zjazd Delegatów TS
 11 VI 2000 – finał obchodów 10-lecia istnienia odrodzonego samorządu (wręczenie pamiątkowych medali)
 7 VII 2000 – utworzenie Funduszu Stypendialnego Towarzystwa Samorządowego

10 IX 2000 – nagroda im. Grzegorza Palki dla Ireneusza Niewiarowskiego w dziedzinie działalności samorządowej o wymiarze ogólnokrajowym (nagroda wręczana przez Ligę Krajową)
 15 IX 2000 – otwarcie biura Towarzystwa Samorządowego w Turku
 29 XII 2000 – rejestracja Towarzystwa Samorządowego Ziemi Przeddeckiej
 21–23 II 2001 – pierwsze uroczyste wręczenie stypendiów uczniom z powiatów kolskiego, konińskiego, tureckiego i słupckiego
 21 IV 2001 – finał I Wielkopolskiego Konkursu „Nasza Europa”
 26 VII 2001–31 X 2001 realizacja projektu „W zdrowym ciele zdrowy duch”
 20 VI 2002 – spotkanie założycielskie struktur miejskich Towarzystwa Samorządowego w Turku
 27 X 2002 – sukces TS-u w wyborach samorządowych
 6 I 2003 – zebranie założycielskie Koła LOK nr 9 przy Towarzystwie Samorządowym w Słupcy
 24 X 2003 – uroczyste otwarcie nowej siedziby biura TS-u przy ul. Zofii Urbanowskiej 8 w Koninie
 9 V 2004 – IV Wojewódzki Zjazd Delegatów TS
 2004 – uruchomienie projektu „Równe szanse – lokalne programy stypendialne”
 11– 14 XI 2004 – wizyta studyjna w Niemczech przedstawicieli samorządu terytorialnego, rolników i przedsiębiorców z powiatu kolskiego
 23 XI 2004 – konferencja „Wczesna edukacja dzieci w wieku od 3 do 10 lat”

20 XI 2004 – Nadzwyczajny Wojewódzki Zjazd Delegatów
 17 XII 2004 – TS uzyskuje status organizacji pożytku publicznego
 31 V 2005 – wyróżnienie dla Ireneusza Niewiarowskiego w piętnastą rocznicę wprowadzenia reform samorządowych za udział w budowaniu samorządowej Polski przyznane przez Unię Metropolii Polskich, Unię Miasteczek Polskich, Związek Gmin Wiejskich, Związek Miast Polskich, Związek Powiatów Polskich oraz Związek Województw RP
 28 IV 2006 – kolskie spotkanie z wiceministrem zdrowia Andrzejem Wojtyłą
 11 XI 2006 – I miejsce w Konkursie na Najlepsze Dzieło Obywatelskie „Pro Publico Bono” przyznane wspólnie Krajowemu Stowarzyszeniu Sołtysów, Wielkopolskiemu Stowarzyszeniu Sołtysów, Towarzystwu Samorządowemu i Bankowi Żywności w Koninie
 12 XI 2006 – wybory samorządowe
 15 VI 2007 – Wojewódzki Zjazd Delegatów
 30 VI 2007 – uroczystość wręczenia nagrody Pro Publico Bono w Koninie
 30 VI 2007 – konferencja „Pamięć–Tożsamość–Odpowiedzialność–Patriotyzm”
 3 IV 2008 – seminarium „Możliwość rozwoju wczesnej edukacji dzieci w wieku od 3 do 10 lat” z udziałem wiceministra edukacji Zbigniewa Marciniaka
 V 2008 – akcja plakatowa na terenie powiatu kolskiego w XVIII rocznicę odrodzenia samorządu „Samorząd jest młody. 18 lat odrodzonego samorządu”

VIII–X 2008 – akcja „Pomoc dla Gruzji” prowadzona wspólnie z Bankiem Żywności w Koninie
 12 XI 2008 – konferencja poświęcona założeniom Narodowego Programu Budowy Dróg Lokalnych w Kole
 15 XII 2008 – uchwała Zjazdu Delegatów TS w sprawie nadania sztandaru Towarzystwu Samorządowemu
 IX 2009–I 2010 Historyczny Konkurs Badawczy „Bohaterowie są wśród nas”
 20 VI 2009 – uroczystość z okazji 15. rocznicy utworzenia Towarzystwa Samorządowego i 20. rocznicy zmian ustrojowych w Polsce
 22 VI 2010 – Roczny Zjazd Delegatów
 14 IX 2010 – pierwsze posiedzenie Rady Programowej TS-u
 2 X 2010 – promocja książki Ewy Kapyszewskiej *Solidarność w Kłodawie 1980–1989*
 20 VI 2011 – Roczny Zjazd Delegatów
 21 XI 2010 – wybory samorządowe
 26 XI 2011 – konferencja i wystawa upamiętniające historię komitetów obywatelskich w rejonie konińskim, promocja książki Piotra Gołdyna *Samorządna Rzeczpospolita*
 IX 2010–I 2011 II Historyczny Konkurs Badawczy „Wybory Samorządowe 1990 r. w Mojej Gminie”
 IX 2011–I 2012 III Historyczny Konkurs Badawczy „Stan wojenny w mojej miejscowości”
 18 VI 2012 – Roczny Zjazd Delegatów
 17 XII 2012 – Zjazd Wojewódzki Delegatów
 2013 – cykl konkursów o powstaniu styczniowym
 23 IX 2013 – uroczystość wręczenia dwutysięcznego stypen-

dium Funduszu Stypendialnego

4 II 2014 – konferencja „Samorząd w XXV-leciu Wolnej Polski” w Kole z udziałem sekretarza stanu Kancelarii Prezydenta RP Olgierda Dziekońskiego

Ważne wydarzenia

10 lat samorządu

W 2000 r. przypadła dziesiąta rocznica uchwalenia ustawy samorządowej. Zasadnicze znaczenie miały dwie ustawy: z 8 marca 1990 r. i 5 czerwca 1998 r. Sejm RP, 29 czerwca 2000 r., podjął odpowiednią uchwałę, w której czytamy: „Dziś w działalności samorządu terytorialnego ma swój udział bezpośredni i pośredni wiele tysięcy obywateli, co jest podstawą demokratycznego państwa i społeczeństwa obywatelskiego. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wyraża uznanie i szacunek ludziom, którzy podjęli trud działania dla wspólnego dobra, a szczególnie radnym, wójtom gmin, burmistrzom i prezydentom miast, starostom i marszałkom oraz pracownikom samorządowym, a także członkom ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych związków i stowarzyszeń samorządowych. Szczególne wyrazy podziękowania Sejm Rzeczypospolitej Polskiej kieruje pod adresem twórców idei „Samorządnej Rzeczypospolitej”, a także senatorów i posłów oraz ekspertów, którzy w sposób szczególny przyczynili się do reaktywowania w 1990 r. polskiego samorządu”¹⁷⁸.

¹⁷⁸ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 czerwca 2000 r. na 10-lecie odrodzenia polskiego samorządu terytorialnego.

Uroczyste obchody dziesięciolecia odrodzonego samorządu terytorialnego. Od lewej Karol Wyszomirski, Mieczysław Górny, Andrzej Miązkiewicz, Marian Selewski, Jerzy Regulski, Ireneusz Niewiarowski, Waclaw Cegielski, 11 czerwca 2000 r.

Od lewej Piotr Buczkowski, Jerzy Stępień, Michał Kulesza, Ireneusz Niewiarowski, Kazimierz Brzeziński

Dzień 27 maja został ustanowiony Dniem Samorządu Terytorialnego. Rocznicą była okazją do dyskusji o kondycji ówczesnego samorządu, o tym, co się udało, ale także o bolączkach, które trapiły lokalne wspólnoty. Bez wątpienia odrodzenie idei samorządności uznano za sukces, jeden z największych III RP. Z autonomicznością „małych ojczyzn” wiązano odrodzenie społecznych więzi, a co za tym idzie takich wartości jak patriotyzm, tożsamość regionalna, zainteresowanie losem wspólnoty, poczucie odpowiedzialności za miejsce zamieszkania, szacunek dla dorobku przodków, aktywność.

Z okazji rocznicy Towarzystwo Samorządowe zorganizowało konferencję pod hasłem „Wczoraj, dzisiaj i jutro demokracji lokalnej w Polsce” z udziałem twórców reformy samorządowej w Polsce – prof. Michała Kuleszy, prof. Piotra Buczkowskiego oraz Jerzego Stępnia. W spotkaniu wzięło udział kilkudziesięciu samorządowców, wśród których byli ci, którzy sprawowali urzędy w pierwszej i drugiej kadencji, m.in. pierwszy prezydent Konina Marek Waszkowiak, przewodnicząca Rady Miasta Konina w drugiej kadencji Elżbieta Siudaj-Pogodska, a także ksiądz Antoni Łassa, twórca Ośrodka Kultury Chrześcijańskiej, w którym odbywały się spotkania przyszłych samorządowców, Kazimierz Brzeziński, senator pierwszej kadencji, który wspólnie z Ireneuszem Niewiarowskim pracował nad pakietem ustaw w Komisji Samorządu Terytorialnego, Bożena Brzezińska, dyrektor Ośrodka Kultury Chrześcijańskiej¹⁷⁹. Podczas debaty wskazywano na ekonomiczne znaczenie samorządności, podkreślając

¹⁷⁹ A. Dusza, *Reforma nadzwyczaj udana. Dziesięć lat samorządu terytorialnego*, „Głos Wielkopolski”, 7 marca 2000 r.

oszczędność w gospodarowaniu publicznymi środkami. Liczne inwestycje realizowane w gminach najlepiej świadczyły o tym, że miejscowi gospodarze najlepiej znają lokalne potrzeby. W ciągu dziesięcioletniego gospodarowania lokalne samorządy zbudowały więcej linii telefonicznych, wodociągowych, kanalizacyjnych, wysypisk śmieci i wiejskich szkół niż centralnie zarządzany PRL w ciągu całego swojego istnienia¹⁸⁰. Przypomniano wówczas, że reforma samorządowa była przygotowywana od dwudziestu lat, kiedy w 1981 r. na zjeździe „Solidarności” zainicjowano program „Samorządnej Rzeczypospolitej”. Działania w tym względzie miały kluczowe znaczenie dla budowy społeczeństwa obywatelskiego, co zresztą miało być ostatecznym celem wprowadzanych reform. Przed samorządami stały wciąż nowe zadania. Jednym z nich była konieczność reformy rolnictwa i obszarów wiejskich¹⁸¹. Integracja Polski z Unią Europejską i rychłe członkostwo w UE stawiały przed samorządami nowe wyzwania i otwierały w ich działaniach nowy rozdział.

Finał obchodów dziesięciolecia istnienia odrodzonego samorządu w ramach działań Towarzystwa Samorządowego miał miejsce 11 czerwca 2000 r. w Koninie. Wśród gości byli profesor Jerzy Regulski, ojciec reformy samorządowej, wojewoda wielkopolski Stanisław Tamm, ksiądz Antoni Łassa, Kazimierz Brzeziński, Tomasz Olejniczak, prorektor Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie. Z okazji rocznicy zasłużeni dla rozwoju samorządu w Polsce zostali uhonorowani pamiątkowymi medalami.

180 S. Kmiecik, *Oddali władzę społeczeństwu. Dziesięć lat samorządności*, „Głos Wielkopolski”, 1 marca 2000, s. 3.

181 T. Nuzkiewicz, *10 lat samorządu*, „Przegląd Kolski”, 19 marca 2000 r., s. 28.

I miejsce w Konkursie na Najlepsze Dzieło Obywatelskie „Pro Publico Bono”

Historia Konkursu sięga roku 1999, kiedy to ówczesny Prezes Rady Ministrów Jerzy Buzek zorganizował Konkurs Pro Publico Bono na najlepszą inicjatywę obywatelską pierwszego dziesięciolecia niepodległości 1989–1999. Był on wyrazem uznania dla działalności obywatelskiej, jako współczesnej formy patriotyzmu, a także dla społeczeństwa obywateli jako wspólnoty politycznej. Konkurs przeznaczony jest dla organizacji obywatelskich, działających na terenie Polski. Jego celem jest odkrycie i uhonorowanie najlepszych dzieł podmiotów społeczeństwa obywatelskiego. Kapituła ocenia ich wartość zarówno z punktu widzenia etyki społecznej, jak i użyteczności dla kraju, regionu, wspólnoty lokalnej. Konkurs jako instytucja edukacji obywatelskiej ukazuje tych ludzi, którzy poświęcają swój czas, pracę i umiejętności dla rozwoju i dobra Rzeczypospolitej. Nagroda została przyznana Krajowemu Stowarzyszeniu Sołtysów, przy współpracy z Towarzystwem Samorządowym, Wielkopolskim Stowarzyszeniem Sołtysów i Bankiem Żywności w Koninie. Uroczystość wręczenia miała miejsce 30 czerwca 2007 r. w Licheniu.

Wręczenie nagrody Pro Publico Bono. Od lewej: Paweł Nowak, Grzegorz Siwiński, Ireneusz Niewiarowski, Maria Nowak, Jerzy Buzek, Józef Chudy, Sławomir Józwiak, Wacław Kurpik

15 lat Towarzystwa Samorządowego i 20 lat przemian ustrojowych w Polsce

Dwudziesta rocznica wprowadzenia w Polsce pierwszych reform samorządowych i piętnasta rocznica powstania Towarzystwa Samorządowego zostały uczczone w Bazylice Matki Bożej Licheńskiej 20 czerwca 2009 r. Z tej okazji TS wydał pamiątkowe medale, którymi uhonorowano działaczy NSZZ RI „Solidarność” z dawnego województwa konińskiego. Gościem honorowym uroczystości był Marszałek Sejmu Bronisław Komorowski. Poświęcono wówczas sztandar Towarzystwa Samorządowego¹⁸². Zapadła

182 „Płatem sztandaru jest tkanina w kształcie prostokąta o długości 110 cm i szerokości 100 cm. Do jednego boku płatu sztandaru umocowane są kółka, którymi przy pomocy pręta i kółek osadzonych na drzewcu płat sztandaru mocowany jest

wówczas także decyzja o zorganizowaniu dla młodzieży szkolnej konkursów, których tematyka miałaby dotyczyć wydarzeń z historii Polski z przełomu lat 80. i 90., o czym była już mowa¹⁸³.

Rzeczpospolita Samorządna

Ważną inicjatywą Towarzystwa Samorządowego był projekt „Rzeczpospolita Samorządna. Działalność Komitetu Obywatelskiego „S” na ziemi konińskiej w latach 1989–1990”. Dofinansowanie na realizację tego zadania pochodziło ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Programem zostały objęte cztery powiaty: koniński, kolski, turecki i słupecki oraz gminy: Witkowo, Pyzdry, Świnice Warckie, Grabów oraz Uniejów. Celem przedsięwzięcia było zebra-

do drzewca. Na awersie płata sztandaru odwzorowuje się wizerunek Godła Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z art. 2 ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej – „Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy”. Nad wizerunkiem orła umieszczony jest napis: „W SŁUŻBIE”, a pod orłem kontynuacja napisu „WSPÓLNOTOM LOKALNYM”. Litero o wysokości 10 cm haftowane są srebrnym sztychem. Rewers sztandaru stanowi płat tkaniny w kolorze białym. W centralnym miejscu umieszczony jest symbol Towarzystwa Samorządowego – zielone drzewo dębu otoczone napisem „TOWARZYSTWO SAMORZĄDOWE”. W górnym rogu umieszczona data: „1994”. W dolnym rogu umieszczona data: „2009”. Cyfry o wysokości 10 cm haftowane są srebrnym sztychem. Głowicę sztandaru stanowi wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie wykonany z metalu. Drzewce sztandaru o średnicy 4 cm i długości 225 cm jest wykonane z drewna toczonego. Drzewce jest dwudzielne połączone tuleją z metalu. Na górnym końcu drzewca umieszczona jest głowica, na dolnym okucie z metalu. Na drzewcu sztandaru mogą być umieszczone gwoździe honorowe”, fragment Uchwały nr 1 Zjazdu Wojewódzkiego Towarzystwa Samorządowego w sprawie nadania sztandaru Towarzystwu Samorządowemu z dn. 15.12.2008 r.

183 G. Siwiński, „Z pół do wolności”, „Między nami. Magazyn kłodawski” 2009, nr 2, s. 1.

nie materiałów źródłowych o ludziach, zarówno działaczach KO, jak i tych, którzy nie byli z nimi związani, ale uczestniczyli w przemianach lat 1989–1990. W ramach projektu zorganizowano debatę telewizyjną, a 26 listopada 2011 r. konferencję, których celem było upamiętnienie działalności komitetów obywatelskich w regionie konińskim. Podczas konferencji miała miejsce także projekcja filmu „Początki wolnej Polski”. Z tej okazji Towarzystwo Samorządowe przygotowało pamiątkowe medale. Ireneusz Niewiarowski tak ocenił komitety: „Myślę, że były ponadprzeciętne, jak na tak nieduży region. Tu trzeba wspomnieć, że zupełnie niezwykły w skali krajowej był ośrodek stworzony przez księdza Antoniego Łasę przy kościele pw. św. Maksymiliana Kolbe¹⁸⁴”.

Poświęcenie sztandaru Towarzystwa Samorządowego w licheńskiej Bazylice, 20 czerwca 2009 r.

184 Oddać cześć i przekazać wiedzę następnym pokoleniom, „Przegląd Koniński”, 2011, nr 50.

Dariusz Młotkiewicz, Ireneusz Niewiarowski i Marszałek Sejmu Bronisław Komorowski

Ireneusz Niewiarowski, Piotr Gołdyn, wojewoda wielkopolski Piotr Florek

Jerzy Stępień

Pamiątkowy medal

Uczestnicy konferencji „Rzeczpospolita Samorządna”. Działalność Komitetu Obywatelskiego „S” na ziemi konińskiej w latach 1989–1990, Konin, 26 listopada 2011 r.

STATUTTowarzystwa Samorządowego

Rozdział I: Nazwa, teren działania, siedziba.

§ 1.

1. Na podstawie przepisów ustawy "Prawo o stowarzyszeniach" z 7.04.1990r. tworzy się Towarzystwo Samorządowe, zwane dalej Towarzystwem.
2. Towarzystwo zostało powołane przez członków-założycieli w dniu 12 lutego 1994r.
3. Towarzystwo posiada osobowość prawną.
4. Nazwa, symbol i skrót Towarzystwa korzystają z ochrony prawnej.

§ 2.

1. Terenem działania Towarzystwa jest województwo konińskie.
2. Siedzibą władz Towarzystwa jest miasto Koniń.

Rozdział II: Cele, zadania i formy działania Towarzystwa.

§ 3.

1. Celem Towarzystwa jest:
  - 1/działanie na rzecz rozwoju samorządu terytorialnego,
  - 2/wypracowanie zasad współdziałania i form dalszej integracji środowisk samorządowych,
  - 3/szerzenie i popularyzowanie idei samorządności,
  - 4/tworzenie więzi lokalnych integrujących społeczności gmin i całego regionu,
  - 5/tworzenie warunków dla indywidualnego rozwoju mieszkańców,
  - 6/pobudzanie aktywności społecznej,

REGULAMIN

KLUBU TOWARZYSTWA SAMORZĄDOWEGO W SEJMIKU SAMORZĄDOWYM

Art. 1

Klub Towarzystwa Samorządowego w Sejmiku Samorządowym Województwa Konińskiego, zwany dalej Klubem, zrzesza delegatów pragnących działać na rzecz:

- a) rozwoju samorządu terytorialnego,
- b) decentralizacji państwa, a szczególnie budowy drugiego szczebla samorządu terytorialnego na poziomie powiatu,
- c) współdziałania i dalszej integracji środowisk samorządowych,
- d) szerzenia i popularyzowania idei samorządności,
- e) tworzenia więzi lokalnych integrujących społeczności gmin i całego regionu,
- f) tworzenia warunków dla indywidualnego rozwoju mieszkańców,
- g) pobudzania aktywności społecznej,
- h) tworzenia warunków rozwoju społeczno - gospodarczego regionu oraz wspierania inicjatyw gospodarczych, kulturalnych, ekologicznych i społecznych.

Art. 2

1. Członkami Klubu są delegaci na Sejmik Samorządowy Województwa Konińskiego, którzy pisemnie zobowiązali się do przestrzegania niniejszego regulaminu i uchwał władz Klubu oraz zostaną przyjęci prawomocną decyzją zebrania członków Klubu.
2. Członkostwo w Klubie wygasa na skutek:
  - a) wygaśnięcia mandatu delegata,
  - b) wystąpienia z Klubu,
  - c) wstąpienia do innego Klubu,
  - d) wykluczenia z Klubu.

Art. 3

Członkowie Klubu mają prawo do:

- a) udziału w działalności Klubu i jego organów,
- b) korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego do władz

2008–2012

Ireneusz Niewiarowski – prezes, Mirosław Mękarcki, Halina Wesołowska, Tadeusz Słodkiewicz, Maria Nowak, Andrzej Operacz

2012–2016

Ireneusz Niewiarowski – prezes, Mirosław Mękarcki, Halina Wesołowska, Tadeusz Słodkiewicz, Maria Nowak, Jan Nowak, Urszula Polewska, Andrzej Operacz

Obecny Zarząd Wojewódzki Towarzystwa Samorządowego. Od lewej Andrzej Operacz, Urszula Polewska, Tadeusz Słodkiewicz, Halina Wesołowska, Ireneusz Niewiarowski, Maria Nowak, Jan Nowak, Mirosław Mękarcki

Obecne Zarządy Kół Powiatowych**powiat kolski:**

Józef Chudy – prezes

Bogusław Michalski, Justyna Sobczak, Tomasz Nuszkiewicz, Magdalena Bawej, Józef Błaszczyk, Alicja Maciejewska,

Wojciech Chojnowski, Urszula Polewska, Karol Lewandowski, Stanisław Murakowski, Dariusz Tylak

powiat koniński:

Waldemar Tubacki – prezes,

Grzegorz Fabisiak, Andrzej Operacz, Tadeusz Słodkiewicz, Arkadiusz Szczciński, Jacek Wysocki, Włodzimierz Pawlak, Andrzej Nowak, Antoni Kulczak, Sławomir Królak, Maciej Dąbrowski, Danuta Mazur, Marek Stranc

powiat turecki:

Mirosław Mękarcki – prezes

Ireneusz Kolenda, Albin Zańko, Jan Nowak (gmina Kawęczyn), Zdzisław Kurzawa, Ireneusz Augustyniak, Henryk Binkowski, Zenon Matuszewski, Zbigniew Ryczyński, Leszek Buczyński, Jan Nowak (gmina Dobra), Agnieszka Jarek

W powiecie słupeckim nie ma obecnie formalnych struktur organizacji. Organizację reprezentują Mieczysław Górny i Andrzej Miązkiewicz.

Pomagają nam

Grażyna Sędziak

Monika Kosmańska

Agnieszka Jarek

Karol Lewandowski

Aleksandra Lewandowska-Robak

Bibliografia

Źródła archiwalne

W pracy wykorzystano materiały archiwalne biur Towarzystwa Samorządowego w Koninie, w Turku oraz w Kole, a także materiały znajdujące się w archiwach prywatnych Ireneusza Niewiarowskiego, Mieczysława Górnego, Jana Radzimskiego, Tomasza Nuskiewiczza, Tomasza Garsztki, Józefa Chudego, Tadeusza Słodkiewiczza, Mariana Selewskiego, Zenona Matuszewskiego, Piotra Góreckiego, Magdaleny Bawej, Marii Nowak, Mirosława Mękarskiego, Jerzego Wesołowskiego, Grzegorza Siwińskiego, Wacława Kurpika, Tadeusza Słodkiewiczza, Wacława Cegielskiego, Waldemara Tubackiego, Andrzeja Miążkiewiczza, Eweliny Piwońskiej. Rozdział 3 opracowany na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej ze strony internetowej www.pkw.org.pl oraz danych podanych na stronie internetowej www.rodzinapolska.pl.

Odwołano się także do następujących aktów prawnych:

Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, I Ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych, 1996, (udostępnione przez: <http://ofop.eu>).

Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, przyjęta przez Walne Zebranie OFOP 28 maja 2010 r. (udostępnione przez: <http://ofop.eu/>).

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 czerwca 2000 r. na 10-lecie odrodzenia polskiego samorządu terytorialnego (Monitor Polski 2000 nr 19 poz. 404)

Ustawa z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę

o samorządzie terytorialnymi ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. 1990 nr 32 poz. 191)

Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz. U. 1990 nr 21 poz. 123)

Sprawozdanie Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o izbach rolniczych oraz o zmianie niektórych ustaw (druki nr 2344 i 2952) (udostępnione przez: <http://orka2.sejm.gov.pl/>)

Stanowisko Krajowego Sejmiku Samorządu Terytorialnego z dnia 27 maja 1993 r. w sprawie przejęcia szkół przez samorząd gminy, [w:] *Problemy oświaty w związku z tworzeniem powiatów. Materiały I Kongresu Samorządu Terytorialnego*, Poznań 1993.

Literatura

Buczkowski P., *Spoleczna recepcja reformy samorządowej*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium 29–30 września 1992 r.*, Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Publicznej.

Dolnicki B., *Samorząd terytorialny*, Kraków 2003.

Dusza A., *Reforma nadzwyczaj udana. Dziesięć lat samorządu terytorialnego*, „Głos Wielkopolski”, 7 marca 2000 r.

Działalność Towarzystwa Samorządowego, „Przegląd Koniński” 1996, nr 4.

„Echo Przedcza. Numer specjalny” 2009, nr 2.

Dziennikarskie dylematy, „Przegląd Kolski” 2004, nr 4.

„Echo Puszczykowa. Informator Rady Miejskiej i Zarządu Miasta Puszczykowa” 1994, nr 5.

„Echo Puszczykowa” 1992, nr 8.

„Echo Turku”, 18 grudnia 1994 r.

Gilowska Z., *Lokalne strategie rozwoju – kontekst finansowy*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium 29–30 września 1992 r.*, Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Publicznej.

„Głos Tuliszkowa. Biuletyn Informacyjny Rady Miejskiej w Tuliszkowie” 1993, nr 5.

„Głos Tuliszkowa” 1994, nr 5.

Gołdyn P., *Rzeczpospolita Sołecka. Piętnaście lat Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów*, Konin 2011.

Gołdyn P., *Samorządna Rzeczpospolita. Zarys dziejów i działalności Komitetów Obywatelskich „Solidarność” w regionie konińskim (1989–1991)*, Konin 2011.

Gołdyn P., *Z pól do wolności. Szkice do dziejów opozycji wiejskiej na ziemi konińskiej (1980–1989)*, Konin 2009.

„Goniec Samorządowy. Pismo Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego” 1998, Nr 2.

Frączak P., *Wokół Karty Zasad*, [w:] *Etyka w organizacjach pozarządowych. Standardy w praktyce funkcjonowania organizacji pozarządowych*, red. M. Kozieł, P. Frączak, M. Dadel, Warszawa 2005.

Gendźwiłł A., Żółtak T., *Bezpartyjność w powolnym odwróceniu. Analiza rozpowszechnienia bezpartyjności w wyborach lokalnych w Polsce w latach 2002–2010*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2012, Nr 1(47).

Imiołczyk B., Regulski J., *Aneksy do Raportu DiP 2/2007 Samorządność i demokracja lokalna*, Warszawa 2007.

Jastrzębiec J., *II Zjazd Wojewódzki Towarzystwa Samorządowego. Nowe zadania – nowe propozycje*, „Przegląd Koniński” 1996, nr 15 (839).

Kaczorowska M., Biskup B., *Decyzje społeczeństwa polskiego w latach 1990–2002*, „Społeczeństwo i polityka. Pismo edukacyjne” 2006, nr 1(6).

Kapyszewska E., *Solidarność w Kłodawie 1980–1989*, Konin 2010.

„Koniński Kurier Oświatowy. Pismo publicystyczno-informacyjne” 2009, nr 4(87).

Ku jak najszerzej decentralizacji. Rozmowa Zbigniewa Nabzdyka z posłem Ireneuszem Niewiarowskim, „Przegląd Koniński” 1997, nr 41.

List Prezydenta RP Lecha Wałęsy do uczestników II Kongresu Samorządowego z dnia 13 maja 1994 r., „Echo Puszczykowa” 1994, nr 5.

Kulesza M., *Transformacja ustroju administracyjnego Polski (1990–2000)*, „Studia Iuridica” XXXVIII/2000.

Kwiatkowski J., Modrzewski P., Płatek D., *Co nam powiedziały wybory samorządowe w 2010 r., w 20 lat od wprowadzenia reformy samorządowej? Sukces? Porażka? Normalność? Raport z badań*, Kraków 2011 (udostępnione przez: www.frdl.org.pl).

Niewiadomski Z., *Polski samorząd terytorialny w świetle standardów europejskich* [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium 29–30 września 1992 r.*, Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Publicznej.

Niewiarowski I., *Pięć lat odrodzonego samorządu terytorialnego*, „Przegląd Koniński” 1995, nr 5.

Oddać cześć i przekazać wiedzę następnym pokoleniom, „Przegląd Koniński” 2011 r., nr 50.

Osiecka J., *Kobiety w wyborach do samorządu terytorialnego*, Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 1994.

Patrzą władzy na ręce, „Gazeta Poznańska”, 28 stycznia 2004 r. *Powiat – szansa czy przeżytek?*, „Wielkopolskie Zagłębie” 1994, nr 50.

Problemy oświaty w związku z tworzeniem powiatów. Materiały I Kongresu Samorządu Terytorialnego, Poznań 1993.

J. Raciborski, *Polskie wybory. Zachowania wyborcze społeczeństwa polskiego w latach 1989–1995*, Warszawa 1997.

Siwiński G., *Gmina to za mało*, „Przegląd Koniński” 1995, nr 17.

Stefaniuk M., Szreniawski J., *Główne reformy administracyjne w Polsce w latach 1989–2009*, [w:] *Między tradycją a przeszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009.

Szustek A., *Samorząd zawodowy w Polsce w XX wieku. Tradycja i wyzwania współczesne*, „Społeczeństwo i polityka. Pismo edukacyjne”, Nr 1(6).

Wesołowski J., *Czy potrzebne nam jest Towarzystwo Samorządowe?*, „Echo Turku” 29 maja 2002 r.

Wiatr J., *Polska po wyborach samorządowych 2002* (udostępnione przez: <http://www.academie-polonaise.org/pl/>).

Wiedzy nigdy za wiele, „Przegląd Kolski” 2004, nr 49.

Witkowski Z., *Samorząd terytorialny w Małej Konstytucji*, [w:] *Samorząd terytorialny w Polsce. Materiały na seminarium 29–30*

września 1992 r., Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Publicznej.

Wybory samorządowe 19 czerwca 1994 r. Wyniki badania exit poll, Warszawa, czerwiec 1994 (udostępnione przez: oboparch.tnsglobal.pl).

Wywiad Ryszarda Jałoszyńskiego z posłem Ireneuszem Niewiarowskim, „Goniec Samorządowy” 1998, nr 2/41.

Zarycki T., *Decentralizacja terytorialnej organizacji kraju: założenia, przygotowanie, ustawodawstwo*, Warszawa 1999.

Za samorządnością przeciw Poznaniowi?, „Gazeta Poznańska”, 10–11 grudnia 1994 r.

www.powiatturek.pl

<http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl>

<http://orka2.sejm.gov.pl>

<http://www.rodzinapolska.pl>

www.koninskagazetainternetowa.pl

www.towarzystwo.konin.lm.pl

www.stypendia.ts.konin.pl

Fragmety wypowiedzi zamieszczone w książce powstały w czasie rozmów autorki z osobami związanymi z samorządem.

Spis treści

Wprowadzenie	3
I W stronę społeczeństwa obywatelskiego	5
Odrodzenie samorządu terytorialnego w Polsce	5
Powołanie Towarzystwa Samorządowego	20
Tworzenie i rozwój struktur organizacji	40
TS w dyskusji o programie reform w latach 1994–1998	70
Klub Towarzystwa Samorządowego przy Sejmiku Samorządowym Województwa Konińskiego	92
Pakt Regionalny	102
II Działalność na rzecz edukacji obywatelskiej	111
Konkursy dla młodzieży	111
Szkolenia dla samorządowców – edukacja samorządowa	141
Pomoc Bibliotekom Szkolnym	143
„W zdrowym ciele zdrowy duch”	145
Fundusz Stypendialny Towarzystwa Samorządowego	145
Ważne publikacje	155
III Udział Towarzystwa Samorządowego we władzach lokalnych w latach 1994–2014	157
Kadencja 1994–1998	157
Kadencja 1998–2002	165
Kadencja 2002–2006	177
Kadencja 2006–2010	188
Kadencja 2010–2014	196

IV Koła powiatowe i gminne	
Towarzystwa Samorządowego	208
Współpraca z innymi organizacjami pozarządowymi	208
Akcje charytatywne	216
Uroczystości patriotyczne	218
Konferencje, seminaria, realizacja projektów społecznych	224
Działalność wydawnicza	231
Inne działania na rzecz lokalnych społeczności	235
V Towarzystwo Samorządowe Ziemi Przeddeckiej	247
Aneks	255
Kalendarium	255
Ważne wydarzenia	261
10 lat samorządu	261
I miejsce w Konkursie na Najlepsze Dzieło Obywatelskie „Pro Publico Bono”	265
15 lat Towarzystwa Samorządowego i 20 lat przemian ustrojowych w Polsce	266
Rzeczpospolita Samorządna	267
Władze Towarzystwa Samorządowego w latach 1994–2014	277
Bibliografia	281

ISBN: 978-83-929187-8-3